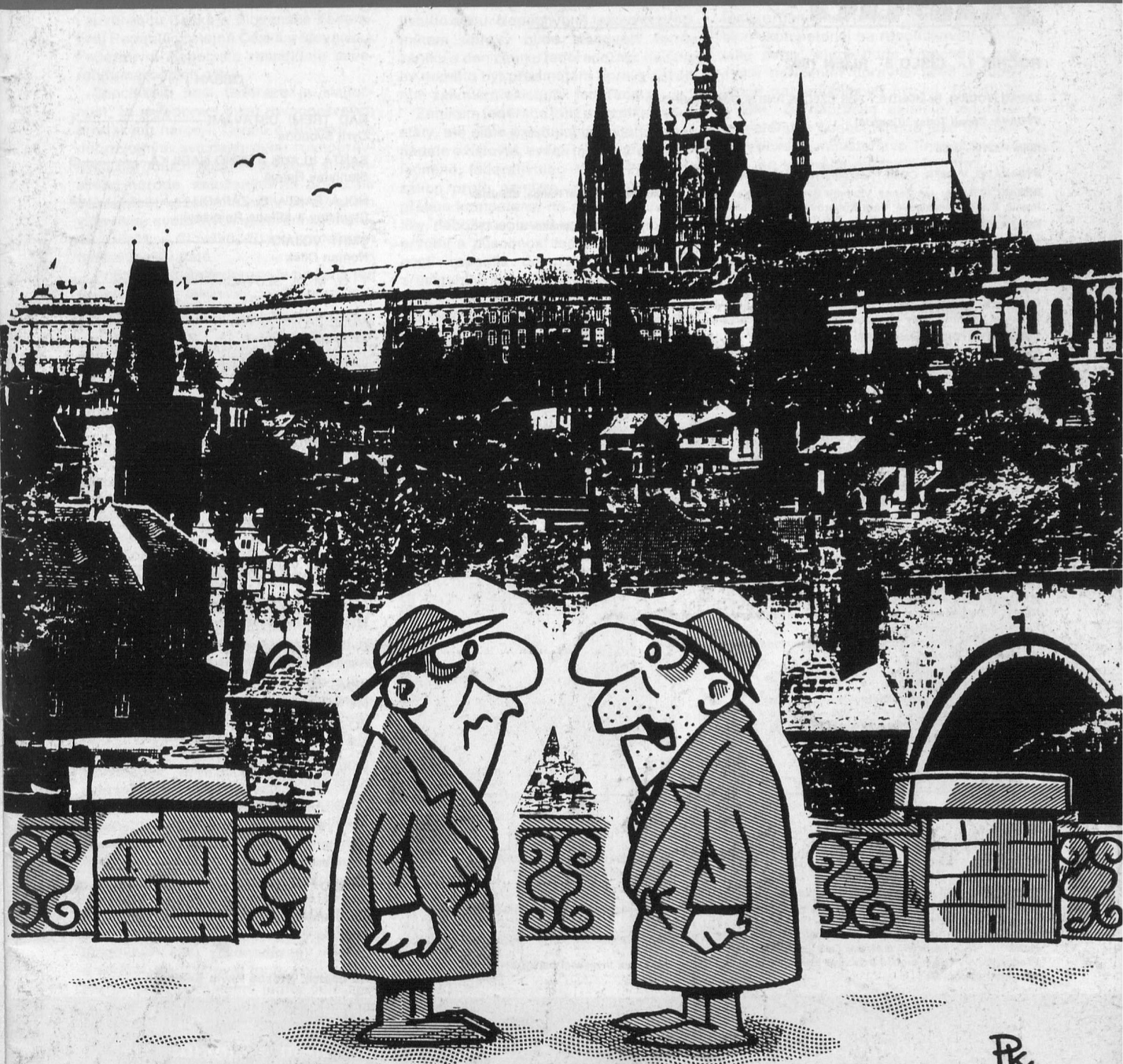

Ročník 1
Číslo 3
(Západ)
(ročník 14)
(číslo 5)

Západ

today

\$ 4.00
mimo
Československo
10 Kčs
v
Československu

„ŽÁDNÝ POLITICKÝ SYSTÉM VÁM NEMŮŽE ODEJMOUT ZÁKLADNÍ LIDSKÉ PRÁVO,
BEJT SOBECKÉ HOVADO.“

Západ today

ROČNÍK 1. ČÍSLO 3 ŘÍJEN 1992

ZAPAD (TODAY), BI-MONTHLY FOR CZECHS AND SLOVAKS ABROAD

VYDÁVÁ: Západ Today, (Canada)

ISSN - 1210 - 2865

VYDAVATEL V ČSFR: COMET, Žerotínova 59, 130 00 Praha 3

REDAKČNÍ RADA: Jan Beneš, Vladimír Bystrov ml., Karel Helmich, Ivan Mucha, Josef Randa, Stanislav Reiniš, Eva Rheinwaldová, Věra Rollerová, Ota Ulč, Monika Vydrová

REDAKTOŘI mimo ČSFR: Stanislav Reiniš, University of Waterloo, ONT N2L 361 Canada, a Ota Ulč, 124 Martha RD Vestal NY 13850 USA

REDAKTOR PRO ČSFR: Karel Helmich
Adresa redakce a administrace v ČSFR: Žerotínova 59, 130 00 Praha 3, TEL/FAX 276615

Články nemusí vyjadřovat názory redakce.

Redakce si vyhrazuje právo na zkrácení a úpravu příspěvků.

Redakční uzávěrka vždy 15. ledna, března, května, července, září, listopadu.

ADMINISTRÁTORKA mimo ČSFR: Milada Reinišová

Adresa redakce administrace v zahraničí: Západ Today, Box 228, Heidelberg, Ont Canada NOB IYO, Telefon (519)746-5095 nebo (519)699-4748.

FAX (519)699-6171

Předplatné příspěvky na tiskový fond, inzerci a změny adres zasílejte na adresy administrací.

Grafická úprava: Antonín Chmel

Tisk: PRESSART, s. p., Sámova 12, 100 00 Praha 10 - Vršovice,

DOPISOVATELE:

ČSFR: Stanislav Auský, Karel Hvižďala, Milan Kenda, Jan Mlynářík, Jiří R. Moravec Vladimír Škutina, Josef Staněk, Anna Slovácová-Vacková

KANADA: Vladimír Cicha, Jan Drábek, Richard Drtina, Pavel Kantorek, Jiří Krupička, Viktor Labská, Marta Procházková, Jaroslav Švestka, Josef Škvorecký, Zdena Salívarová, Aleš Zeman

USA: Blanka Jičínská, Bohumil Krčil, Vladimír Kříž, Eva Limanová, Iva Pekárková, Jiří Sýkora, Leoš Zeman

AUSTRÁLIE: Petr Hrubý, Jan Jirásek, Jaroslav Kovaříček, Miloš Ondrášek

DÁNSKO: Jaroslav Pavlík

JIŽNÍ AMERIKA: Robert Lamberg (Argentina)

NĚMECKO: Antonín Brousek, Ota Filip, Karel Kryl, Antonín Měšťan, Jan Pulda, Pavel Taussig, Karel Trinkewitz

SKANDINÁVIE: Michael Konúpek (Norsko), Helena Kosková (Švédsko), Jan Kristofori (Norsko)

ŠVÝCARSKO: Dušan Šimko

HOLANDSKO: Radek Kučera

VELKÁ BRITÁNIE: Jan Křesadlo

FRANCIE: Ivan Kraus

BELGIE: Michaela Swinkelsová

RAKOUSKO: Ivan Medek

PŘEDPLATNÉ:	1. rok:			2 roky:		Doživotní předplatné:		Jedno číslo:
	ČSFR	KANADA a ostatní země (letecky)	US\$ 24.00	60 Kčs	US\$ 40.00	US\$ 400.00	US\$ 4.00	

Občerstvení v USA a Kanadě mohou platit osobním šekem.

V ostatních zemích bankovním příkazem nebo mezinárodní poštovní poukázkou (patrně nejvýhodnější pro evropské předplatitele).

Předplatné v Evropě lze poukázat na poštovní účet číslo 98601-202 u poštovního šekového úřadu 2000 Hamburg, BRD. Bankovní směrové číslo je 200 100 20.

Předplatitelé v ČSFR mohou poukázat platku na složenku typu A číslo účtu Investiční banky 3247/510 variabilní symbol 92

OBSAH

NAD TŘEMI ÚSTAVAMI	1
Cyril Svoboda	
SANTA KLAUS A JEHO NADÍLKA	3
Stanislav Reiniš	
HOLÁ FAKTA O ZÁPADU	4
Stanislav a Milada Reinišovi	
SMRT VOJÁKA	6
Roman Cílek	
T. G. M. A SLOVÁCI	8
Gordon H. Skilling	
MŮŽE ZA TO HAVEL	10
Jaroslav Kovaříček	
LÁSKA K OPERETĚ	11
Dušan Šimko	
NEZDRAVÝ VÝVOJ DEMOKRACIE	12
Jan Pulda	
MALTÉZŠTÍ RYTÍŘI	13
Ota Ulč	
KDO VLASTNĚ OBJEVIL AMERIKU	15
Stanislav Reiniš	
PLÁNUJETE NÁVRAT DOMŮ?	16
Eva Rheinwaldová	
VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ	18
Čeněk Adamec	
DVAKRÁT O DVOŘÁKOVI	19
Michaela Swinkelsová	
O DYME V NÁS	20
Anna Slovácová-Vacková	
ZEMĚ NEVIDITELNÝCH LABUTÍ	22
Marta Procházková	
CO JE TO VONO	24
Zdena Škvorecká-Salívarová	
EXIL JE STAV DUŠE	26
Karel Trinkewitz	
EMIGRANTSKÉ SNY 1990	27
Eva Rheinwaldová	
NO COMMENT	28
Jan Werich	
PŘIŠLO POŠTOU	30
NOVÉ KNIHY V ČSFR	32

Na obálce: Kresba Pavla Kantorka

Informujte své známé, o nichž si myslíte, že by měli zájem o Západ.

Západ do všech světadílů
aneb
všechny světadíly mají Západ

Nad třemi ústavami

CYRIL SVOBODA, Praha

ZÁKLADNÍ PROBLEMATIKA ÚSTAVNÍHO ROZPADU ČSFR

Českou a Slovenskou Federativní Republiku tvoří Česká republika a Slovenská republika. Obě republiky mají v České a Slovenské Federativní Republice rovnoprávné postavení. Obě republiky respektují navzájem svou suverenitu i suverenitu České a Slovenské Federativní Republiky; stejně Česká a Slovenská Federativní Republika respektuje suverenitu národních států.

Specifikem naší federace je skutečnost, že je federací dvou rovnoprávných bratrských národů, Čechů a Slováků. Je dobrovolným svazkem dvou rovnoprávných národních států českého a slovenského národa, založeným na právu na sebeurčení každého z nich. Je výrazem vůle dvou svébytných suverénních národů, Čechů a Slováků, žít ve společném federativním státě.

Právě proto, že federace je tvořena jen dvěma státy, jakékoliv vystoupení jed-

Co je to ústavní způsob zániku České a Slovenské Federativní Republiky?

Jde o způsob, který zná ústava dosud existující federace. Proto je otázkou, co vůbec může být federální ústavou upraveno ohledně zániku společného federativního státu. Nepochybně takovým předmětem úpravy bude stanovení formy zániku a den zániku federace. Nic dalšího by nemělo být předmětem úpravy ústavním zákonem existující federace.

Zánikem federace totiž nevznikají nové státy, ale stále existující dva státy budou nadále existovat, avšak mimo rámec společného federativního státu. Federální zákon proto nemůže upravovat nějaký přesun kompetencí na jednotlivé republiky, neboť působnost republik je již dnes prvotní a působnost federace do působnosti republik odvozená. To vyplývá z ústavního principu, že věci, které nejsou ústavním zákonem Federálního shromáždění svěřeny do působnosti České a Slovenské Federativní Republiky, patří do působnosti České republiky a Slovenské republiky (čl. 9 ústavního zákona č. 143/1968 Sb., o československé federaci).

Jestliže působnost federace byla vytvořena přenecháním určitých kompetencí z republik, těžko bude moci federální zákon upravovat přechod kompetencí zpět na jednotlivé republiky.

Ke dni zániku federace samostatné republiky rozšíří kompetence svých orgánů i o dosavadní působnost federálních orgánů. Tam, kde na úrovni republiky existuje orgán s podobnou působností, přejde tato „federální“ působnost na tento orgán, jinak přejde zbytek „federálních“ kompetencí na republikovou vládu jako celek, která bude zmocněna aby svým nařízením upravila nově kompetence na republikové úrovni. Rozdíl je v tom, že například existuje federální ministerstvo financí, stejně jako existuje republikové ministerstvo financí a naopak jen federální ministerstvo obrany.

Vláda České a Slovenské Federativní Republiky ve snaze najít další ústavní způsoby zániku společného federativního státu, navrhuje Federálnímu shromáždění přijmout ústavní zákon o způsobu zániku České a Slovenské Federativní Republiky.

Podle tohoto návrhu by Česká a Slovenská Federativní Republika zanikla na základě:

- a) zákona Federálního shromáždění o zániku federace,
- b) dohody České národní rady a Slovenské národní rady (republikových parlamentů),
- c) referenda (u něhož se nepočítá s aplikací dnes platného zákona č. 327/1991 Sb., o referendu),

stát a právo

noho z nich ze společného federativního státu, ať tento krok je učiněn jakoukoliv formou, má za následek zánik federace v její podstatě. Takový krok vede k zániku federální moci zákonodárné, výkonné i soudní; je nemožné, aby na území jedné republiky vykonávaly svou moc dvě moci zákonodárné, výkonné nebo soudní.

To komplikuje hledání ústavní cesty zániku České a Slovenské Federativní Republiky.

Prozatím je jedinou cestou ústavního zániku České a Slovenské Federativní Republiky referendum podle ústavního zákona č. 327/1991 Sb., o referendu. Jeho článek 1 odst. 2 totiž uvádí: „O návrhu na vystoupení České republiky nebo Slovenské republiky z České a Slovenské Federativní Republiky lze rozhodnout jen referendem.“

Výsledek referenda má závaznost ústavního zákona. Je-li návrh na vystoupení z federace přijat alespoň v jedné z republik, zanikne Česká a Slovenská Federativní Republika uplynutím jednoho roku od vyhlášení výsledku referenda.

A tato skutečnost svědčí proti použití tohoto způsobu zániku federace. Ta totiž, pokud de facto již neexistuje, je alespoň podstatně ochromena v samé podstatě fungování moci zákonodárné, výkonné a soudní. Prodlužovat tento stav o další rok se jeví nepřijatelné téměř celé společnosti. Existuje shoda vůle učinit rozchod a ten provést co nejrychleji, přitom však kontrolovaným způsobem a právně. Umělým uchovávaním soužití jen de iure a ne de facto může vyvolat jen tenze celé společnosti a tím zpomalit demokratizaci společnosti i transformaci ekonomiky.

d) vystoupením České republiky nebo Slovenské republiky z československé federace.

Bude nyní na Federálním shromáždění, zda k návratu federální vlády takový zákon po projednání přijme.

Vedle rozšíření kompetencí republik bude jistě problém dělení federálního majetku. Forma bude záviset na způsobu zániku federace, ale podle vlády České a Slovenské Federativní Republiky bude dodržován poměr 2 : 1 ve prospěch České republiky, jak to odpovídá poměru počtu obyvatel.

Pokud se týká recepce dnes platného právního řádu, vycházíme ze skutečnosti, že zánikem federace nevznikají nové státy, proto bude možné převzít veškerý právní řád, pokud neodporuje existenci samostatné republiky nebo nově přijaté republikové ústavě.

Dnes platná ústava počítá s možností přijetí republikových ústav za existence společného federativního státu. Ústavní zákon o československé federaci v čl. 142 odst. 2 uvádí: „Do doby přijetí ústavy České republiky a ústavy Slovenské republiky řídí se ústavní poměry těchto republik tímto ústavním zákonem a ostatními ústavními předpisy.“

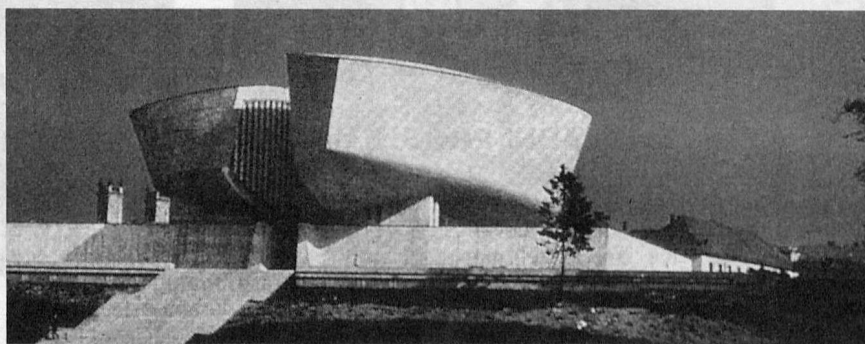
Sama skutečnost přijetí republikové ústavy není protiústavním krokem a nemusí vést k zániku společného státu, pokud nebudou tyto ústavy ve vzájemném rozporu.

Z tohoto zorného úhlu je třeba vidět i nově přijatou ústavu Slovenské republiky i ústavnost zániku federace.

Její preambule vychází mimo jiné z přirozeného práva na sebeurčení slovenského národa společně s příslušníky národnostních menšin a etnických skupin žijících na území Slovenské republiky. Z hlediska existence společného federativního státu se jeví problematickým článek 7 slovenské ústavy, který zní: „Slovenská republika může na základě svobodného rozhodnutí vstoupit do státního svazku s jinými státy. Právo vystoupení z tohoto svazku není možné omezit. O vstupu do státního svazku s jinými státy nebo o vystoupení z tohoto svazku se rozhodne ústavním zákonem s následným referendem.“

Slovenská republika může, počínaje dnem platnosti a účinnosti své ústavy vstoupit do svazku s dalším státem, aniž by se řešila otázka stále existujícího společného státu spolu s Českou republikou.

Dále článek 152 uvádí: „Ústavní zákony a ostatní obecně závazné právní předpisy zůstávají ve Slovenské republice v platnosti, jestliže neodporují této ústavě...“ I když podle následujícího odstavce neplatnost těchto zákonů a jiných obecně závazných právních předpisů vydaných v České a Slovenské Federativní Republice vzniká 90. dnem po uveřejnění rozhodnutí Ústavního soudu Slovenské republiky o jejich neplatnosti způsobem stanoveným na vyhlášení zákonů, fakticky ústava Slovenské republiky již dnes

upravuje nadřazenost zákonů Slovenské republiky na svém území nad federálními zákony, a to i zákony ústavními.

Slovenská ústava svěřuje orgánům Slovenské republiky působnosti, které podle platné ústavy zatím patří do výlučné působnosti federálních orgánů. Jedná se o:

- právo měnit hranice Slovenské republiky,
- úprava vyhošťování a vydávání občanů jiného státu,
- poskytování azylu,
- vypovídání války, vyhlášení válečného stavu,
- jmenování profesorů vysokých škol a rektorů a jmenování a povyšování generálů,
- právo měnit zákony Slovenské republiky ústavní a jiné zákony České a Slovenské Federativní Republiky;

i když v těchto vyjmenovaných případech je účinnost slovenské ústavy odložena na dobu, kdy nabudou účinnosti příslušné změny ústavních poměrů České a Slovenské Federativní Republiky v souladu s touto (slovenskou) ústavou.

Z uvedeného vyplývá, že pokud přijetím slovenské ústavy vlastně již nedošlo k zániku společného státu, pak v každém případě jde o zcela jasný signál. Tento proces nejde ani zvrátit rozhodnutím Ústavního soudu České a Slovenské Federativní Republiky, který sice má právo rozhodovat ve věcech souladu ústavních zákonů České národní rady a Slovenské národní rady s ústavními zákony Federálního shromáždění, avšak Ústavní soud federace je povinen před vydáním svého nálezu si vyzádat stanovisko Ústavního soudu příslušné republiky. Ústavní soud Slovenské republiky nebyl de facto ustanoven, i když de iure existuje. Federální ústavní soud bude muset čekat až budou místa ústavních soudců Ústavního soudu Slovenské republiky obsazena, má-li rozhodnout o ústavnosti slovenské ústavy.

*Autorem článku je
JUDr. Cyril Svoboda
náměstek ministra spravedlnosti
České republiky*

YDAVATELSTVÍ

COMET

ŽEROTÍNOVA 59, 130 00 PRAHA 2, TEL. / FAX: 27 66 15

MAGAZÍN KOMETY

Komiksové zpracování povídek Otakara Batličky

Ukradená kanoe

Soud divočiny

Otrávený šíp

KIRRI

Černý vítr

Tasmano José

Đáblovo lože

Souboj

Výhra

Komiksový sešit v barevném provedení 48 stran
Pravděpodobná cena 30,- Kčs

VYJDE DO KONCE ROKU

Santa Klaus a jeho nadílka

STANISLAV REINIŠ, Kanada

Denní program ministerského předsedy země, která se právě odděluje po sedmadesáti letech od jiné, zároveň se oprošťuje od čtyřiceti let socialistického zřízení, a zároveň se kde kdo do toho plete, určitě není lehký.

Ani jeho dvoudenní výlet do Toronta nebyl procházkou po pláži. První den večer prý musel jít na basketball. To mu nezávidím, ale snad tam měl aspoň možnost se dívat do zeleně a trochu si odpočinout. Jeho druhý den nicméně stál za to. Ráno v půl osmé byla tak zvaná snídaně s torontským obchodním sdružením (obchodníci jedí a pan ministerský předseda mluví), po něm tisková konference, pak další zasedání s ontářijskými obchodníky, pak oběd s československými organizacemi na Masaryk-townu (Češi jedí řízek a pan ministerský předseda mluví, když Češi pijí kávu, pan ministerský předseda odpovídá na otázky, nakonec přišly ty nejlhčí – hraje závodně basketball, zpíval jste v rozhlasovém dětském sboru?). Při obědě jej hlídala svalnatá dívka od Kanadské královské jízdni policie, která se na nás hladově dívala a polykala, ale nevrátila si, a na smyslné posušky neodpovídala.

Nakonec ještě zasedání s ontářijskou vládou, průmyslníky a bankéři, kteří jej na poslední chvíli propustili na letadlo do Prahy, kde měl mít další den jednání s Vladimírem Mečiarom.

Protože většina jeho prohlášení byly odpovědi na otázky publika, bude nejsnazší zveřejnit jeho výroky ve formě dosti zmateného interviewu, při kterém jsem nekladl otázky já, ale kdekdo.

Jak postupuje privatizace?

O privatizaci jsme uvažovali od prvního dne, kdy začala pracovat první polistopadová vláda. Moji synové poprvé v životě vstoupili do soukromého obchodu v létě roku 1990. Před tím nic takového neviděli. V posledních šesti měsících už nevstoupili do žádného státního obchodu. 95 % cen dnes podléhá tržnímu mechanismu. I když je těžké privatizaci kvantitativně měřit, již jsme překročili Rubikon. Kupónové privatizace se s úspěchem zúčastní osm miliónů občanů. Teď probíhá druhé a třetí kolo, ale neočekáváme, že by kol bylo víc než pět.

Jak je to s nezaměstnaností?

Ačkoliv byly velké obavy z nezaměstnanosti, v českých zemích je podle posledních údajů 2,5 % nezaměstnaných, na Slovensku 11,5 %. To znamená, že v Čechách je nezaměstnanost prakticky nulová. Je obtížné na některé práce najít dělníky, a procento nezaměstnanosti je pr...aktivně pokryto počtem volných míst. Příčinou nízké nezaměstnanosti, která je snad nejnižší na světě, je to, že soukromý sektor absorboval všechny pracovníky, kteří odešli ze státních podniků. Vyšší nezaměstnanost na Slovensku je dána nevhodným složením průmyslu, hlavně vysokou zbrojní výrobou.

Jak je to se zemědělstvím?

Zemědělství dnes produkuje příliš mnoho, a kromě toho je privatizace zemědělství obtížnějším problémem než jsme si představovali.

Jak získáváte zahraniční pomoc?

O zahraniční pomoc nemáme zájem, chceme obchodovat. Snažíme se o odstranění všech obchodních bariér s Evropským společenstvím i s USA. S naším vstupem do ES nespěcháme, protože ES samo je dnes v období dramatické pře-

stavby. Snažíme se získat cizí investice, tak jako se o ně snaží Kanada. Vadí nám, že Evropské společenství omezilo dovoz oceli od nás, Rakousko nám dalo dovozní kvótu na cement, a existuje dokonce i dovozní kvóta na dovoz sýrů do USA, i když náš dovoz sýra představuje pouze sedm tisícín procenta spotřeby sýrů v Americe. V polovině listopadu přijede do Československa delegace kanadských ekonomických ministrů v čele s ministrem Otto Jelínkem a doufáme, že jednání budou úspěšná.

Jak je to s poklesem výroby?

Pokles výroby jsme očekávali, byl nutný a nevyhnutelný, ale nyní se už v českých zemích v některých oborech zastavil. Ekonomický vývoj nemůže být nějak dramaticky urychlen. Inlace za tento rok je 6,2 %, což je srovnatelné s jinými evropskými zeměmi, a podstatně lepší než inflace ve východoevropských zemích.

rozhovor s premierem

Jak hodnotíte politický vývoj v Československu?

Je nutné si uvědomit, že je to demokratický vývoj, nikým nenařizovaný ani nikým neorganizovaný zvenčí. Žádný masterminding už v našem systému není možný, situace je prostě taková, jaká je. Politický proces v Československu má svoji vnitřní dynamiku, nikdo nikde v pozadí nemačká tlačítka, aby nás manipuloval. Ani na relativně vysoké procento komunistických a ultrapravicových hlasů se nemůžeme dívat jako na komunisticko-fašistické spiknutí. I Mečiar je reálný politik v reálné politické situaci.

Tento vývoj je v každém případě nesrovnatelně nejlepší ze všech bývalých komunistických zemí. Proreformní strana vyhrála volby, aspoň v Čechách, a vybudovali jsme elementární demokratické procesy.

Co soudíte o oddělení Slovenska?

Ve srovnání s Kanadou je vývoj u nás mnohem obtížnější, protože naše země je uprostřed dramatických politických, sociálních a ekonomických změn. I když jsem přesvědčený federalista, nevidím cestu, jak udržet Československo pohromadě. Moje žena je jak známo Slovenka, ale u nás doma dochází ke sporům pouze v otázkách mytí nádobí a podobných kompetencí. Po rozdělení snad dojde ke zlepšování vztahů – Sametový rozchod vytvoří demokratické státy, které si budou velmi blízké. Nyní pracujeme na přípravě desítek smluv a dohod mezi oběma státy. Počítáme s tím, že některé instituce se nebudou dělit. Například bude existovat společná hokejová liga. Cena rozpuštění federace v penězích bude relativně nízká, ale cena morální, pocit ztráty bude vysoký. Rozdělení však určitě nebude překážkou při rozvoji obchodu.

Proč nechcete referendum?

S rozdělením souvisí problém referenda. Referendum je jednou ze čtyř cest rozdělení státu, které jsme navrhli. Referendum nic nevyřeší, jen by situaci zamotalo. Ani kdyby všichni byli pro společný stát, na Slovensku dnes není ani jedna politická strana, která by se jednoznačně za společný stát postavila. Hodinu po referendu bychom byli tam, kde jsme dnes.

Jak to bude s měnou?

Společnou měnu se asi nepodaří udržet. Proces oddělení měn bude probíhat ve třech etapách, které se časově dají velmi těžko určit. V první etapě bude společná měna, v druhé budou dvě měny, určené poměrem 1 : 1, a ve třetí etapě budou dvě nezávislé měny. Je nutné dosáhnout toho, abychom pokračovali v ekonomické spolupráci. Celní unie bude nutná. Nabídlí jsme, že převezmeme veškerý státní dluh Československa, ale to Slovinci z prestižních důvodů nemohou přijmout.

Jaké jsou hlavní rysy nové české ústavy?

Jen velmi stručně vám řeknu, že úloha presidenta bude nezměněná, neuvažujeme o silném presidentovi amerického typu. Volební systém také nebude změněn.

Prosím přímé účastníky VLAKU SVOBODY, který 11. září 1951 přešel čsl. hranice do západního Německa, o zaslání vzpomínek na adresu:

CHEBSKÉ MUSEUM
nám. krále Jiřího z Poděbrad 3
350 11 Cheb

Tyto podklady budou sloužit k vytvoření objektivního obrazu této mimořádné události, které byla celou předcházející dobu záměrně falšována.

Západ
today

Holá fakta o Západu

STANISLAV A MILADA REINIŠOVI, Kanada

V minulých týdnech vyšlo v našem časopise několik polemik z pera pana Miloše Šuchmy. Těmito polemikami, jak vyšly v časopise Polygon, Nový domov, i v Lidovkách, se musíme bohužel zabývat, protože čtenáři mají právo na informaci. Jde mu asi o mnoho, když vyvinul tolik úsilí. Proto jsme se rozhodli podat čtenářům skutečný, úplný, nekreslený obraz situace. Důležitá fakta zániku Západu a vzniku Západu TODAY jsou tato:

V únoru 1992 schválila redakční rada smlouvu s pražským nakladatelstvím Comet o vydávání Západu a pověřila M.

Proč nemají českoslovenští občané, žijící trvale v zahraničí, stejná práva při restituci jako ti, kteří žijí doma?

Musíme přijmout určitá pravidla. Zatím je nebudeme měnit. Nemůžeme odstranit všechna bezpráví, napáchaná za desítky let. Kdo majetek chce, ať se přestěhuje domů. Nemůžeme jít při restitucích sto let dozadu, restituce platí od roku 1948. Kdo žije za hranicemi, nemůže si v Československu koupit pozemky, ale může si koupit dům. Myslím si, že by se otázka diskriminace exilu neměla příliš dramatizovat.

V Československu však od roku 1945 do roku 1948 nebyl demokratický systém.

Nesouhlasím s vámi, v té době existovala demokraticky zvolená vláda.

Osmdesát šest procent investic dnes přichází z Německa. Považujete to za správné?

Pokud vím, 86 % je číslo, které platilo loni, a to proto, že investice Volkswagenu byla velmi vysoká. Toto procento dnes je jiné, a je těžké je přesně stanovit. Nadvlády Německa se nebojíme.

Co soudíte o seznámení spolupracovníků STB. Budete jejich zveřejnění vyšetřovat?

Zveřejnění asi vyšetřovat nebudeme. Žijeme dnes v období svobody tisku,

Celkový dojem na pana ministerského předsedu Klause jsem si udělal takovýto: velmi otevřený, někdy až briskní, ví, o čem mluví, dovede bystře odpovídat. Dávám přednost ministerskému předsedovi ekonomovi před ministerským předsedou právníkem, a proto jako ministerský předseda je člověkem na svém místě. Jako třídního ve škole bych jej nechtěl. Moc rychle by nás žáky prokoukl.

Co se týče exilu, tak doufám, že se jeho vztah k nám postupně změní. Je to v zájmu nové republiky. Jak prohlásil na závěr českého zasedání organizátor celé akce Jiří Corn: „Bylo by třeba uspořádat v Praze konferenci celonárodních krajských organizací z celého světa, na které by se projednala minulá i budoucí práce těchto živých národních větví ze všech kontinentů.“

Šuchmu jejím odesláním a M. Reinišovou předáním vkladu na vydání prvního čísla a předáním adresáře na jeho rozeslání. V zápětí nato, dne 8. března, odhlasovali někteří členové redakční rady ukončení vydávání časopisu, zatímco druzí cítili odpovědnost za důvěru čtenářů, a rozhodli se ve vydávání pokračovat. Hlavním problémem bylo, jak vydávání Západu formálně ukončit, a co udělat pak. Čtenářům jsme dlužili značnou částku na předplatném, které již měli zaplacené. Měli jsme i další dluhy. Začali jsme proto jednat o této situaci s pražským naklada-

a musíme etapu nezablokovatelného zveřejňování informací přezít.

Když jsem se jej soukromě zeptal, co soudí o možnostech zvolení Dr. Jiřího Kotase za presidenta republiky, začal si klepat prstem na pravý spánek a ptal se mne, zda se něco podobného tady povídá. Tady ne, odvětil jsem, ale v Československu jej určitý tisk podporuje. „Lidovky snad ne?“ „To ne, ale žádali si informace od nás tady.“ Jeho výraz v tváři ukazoval, abych si raději dal studenou sprchu. Na otázku, položenou někým jiným, veřejně odpověděl:

Byl Dr. Kotas vaším poradcem?

Ne, Dr. Kotas našim poradcem nikdy nebyl. V době kdy do Československa jezdilo velké množství lidí, kteří chtěli být hned přijati presidentem republiky a pod ministra nešli, jinak by se urazili, přišel Jiří Kotas na naše ministerstvo se skupinou amerických senátorů. Protože uměl anglicky, tvářil se jako jejich přítel a choval se velmi suverénně, požádal jsem jej, aby podobné delegace u nás na ministerstvu doprovázel. Kotas tuto funkci několikrát dělal, ale mým poradcem nikdy nebyl. Měl na starosti hosty. Nic víc nebyl schopen nabídnout, a proto brzy z ministerstva odešel.

seznam, ať převezme minimálně závazek vůči čtenářům, kteří mají zapláceno. Také jsme mu nabídli uzavření písemné smlouvy o převzetí závazků. To on tvrdě odmítl a odešel.

V žádném případě jsme nevyžadovali žádné odstupné, jak Friede a Suchma dodatečně začali tvrdit. Přitom finanční situaci Západu a její příčiny Suchma podrobně znal, protože dostával pravidelné finanční zprávy, a věděl tedy přesně, co je možné a co není.

Pražské nakladatelství Comet chtělo přesto vydávat časopis dál, a na rozdíl od Šuchmových tvrzení dokonce převzalo ve spolupráci s námi i dluh vůči čtenářům. Tím bylo vydávání časopisu zachráněno.

Po návratu z Československa nás tady v Kanadě čekalo oznámení, že Západ se spojil s Polygonem, a že Západ TODAY je náš soukromý podnik. Pro nás, i pro celou redakční radu a všechny ostatní spolupracovníky Západu TODAY to byla naprostá novina. Šuchma a ti ostatní tedy změnili svůj názor a rozhodli se z několika důvodů pokračovat. Co by ne, to je jejich věc, poznali, že chybili, teď to napravují. Zjistili jsme také, že v ukázkovém čísle Polygonu, které bylo zdarma rozesláno předplatitelům Západu, jsou některé docela dobré články, ale že jsou to ty, které redakční rada Západu poslala po Šuchmovi do Prahy na vydání dubnového čísla Západu. Šuchma je místo Západu předal Polygonu. Několik autorů si už stěžovalo, protože to Šuchma udělal bez jejich vědomí.

Důležitou otázkou při všech těchto jednáních je, kdo Západ vlastní. Redakční rada, jak tvrdí Šuchma, to není, a tak nemůže o předání majetku Západu rozhodovat. Ta může jenom navrhnout, co dělat. Majitelem je Collegium Bohemicum, nevýdělečná organizace registrovaná v Kanadě od roku 1979. Žádost o registraci tehdy podával Šuchma, kterému jsme v tom ohledu tehdy plně důvěřovali. Když jsme zjistili, že jediný výtisk registrace letters Patent má on, několikrát jsme jej žádali o kopii. Když se tomu pořád vyhýbal, požádali jsme federální ministerstvo (Consumer and Corporate Affairs) o další kopii – a byli jsme překvapeni. **Dostali jsme totiž zároveň i stanovy, o jejichž existenci jsme neměli tušení, nikdy jsme je neprojednávali, jsou podepsané pouze Suchmou, a nikdy jsme se samozřejmě jejich ustanoveními neřídili. Dostali jsme také hlášení o výročních schůzích, o kterých jsme nevěděli, že se konaly, a jména revizorů účtů, kteří nevěděli, že jsou revizory. Na druhé straně tam nebyl zaregistrován seznam původních devíti zakladatelů Západu.**

Collegium Bohemicum bylo založeno v roce 1979 devíti lidmi, kteří dlouhá léta pracovali nezištně pro časopis, ale vlastně se dnes dovídáme, že do něj neměli co mluvit, protože se formálně nikdy členy Collegia Bohemica nestali. Ti zvolili v roce 1979 tříčlenný přípravní výbor. Důkazem jejich členství v Collegiu

je dneska jen seznam revizorů účtů, jak byli postupně uvedeni na ročních hlášeních ministerstvu. Revizori přece museli být členy Collegia.

Podle registračního dokumentu se majetek Collegia Bohemica po rozpuštění smí předat pouze jiné nevýdělečné organizaci uvnitř Kanady. A my, ani Šuchma, jsme neměli právo předávat Friedemu a jeho soukromé švýcarské firmě Polygon majetek Collegia, tedy ani jakékoliv peníze, ani poštovní schránku, ani seznam předplatitelů, ani rukopisy autorů. My, kteří dnes vydáváme časopis Západ TODAY, jsme nikomu nic nepředali. Seznam abonentů byl v nakladatelství COMET již od února t. r., na základě smlouvy, podepsané Šuchmou. Finance jsou přísně oddělené, protože existují nové bankovní účty. Poštovní schránka je jiná. I název jsme pozměnili. Rukopisy jsme narychlo museli shánět nové.

Zatím jediný časopis, který tedy existuje legálně, je Západ TODAY, v Praze registrovaný a vydávaný nakladatelstvím Comet, Žerotínova 59, Praha 3. V Kanadě je jeho adresa P.O. Box 228, Heidelberg, ON, NOB 1Y0. Název časopisu je odvozen z toho, že mezi jeho spolupracovníky je šest z devíti původních zakladatelů Západu, a je mezi nimi i ten, který název vymyslel. Název tedy není plagiat, zvláště ne proto, že jsme převzali znač

polemika

nou část dluhu a tím taháme za Šuchmu kaštanů z ohně. Západ TODAY vydáváme s finančními prostředky, které ze Západem Yesterday nemají nic společného. To ale Šuchma všechno dobře ví, protože od nás dostal závěrečnou finanční zprávu Západu.

A vysvětlení příčin těchto propletenců? Panu Friedemu s jeho Polygonem není lehké, hlavně od té doby, kdy z časopisu odešel Vladimír Škutina. Proto se pokusil pomoci svému časopisu adresářem a peněží Západu. Když to nevyšlo s námi, šel za Šuchmou. Pak jim šlo o to, zbavit se konkurence. Sáhli proto i k prostředkům dosti nepřijatelným – přetahování čtenářů, obviňování z vydírání a krádeže, neautorizované používání podpisu člověka, který si to výslovně zakázal. Časem přijdou na to, kam šlápli. Snad jsou jejich výtvory žalovatelné, ale kdo by si na nich co vzal? Přitom nás napadá: Co je vlastně Suchmovi do Západu TODAY? Vždyť s ním nemá vůbec nic společného – proč se tedy namáhá?

Problém je však úplně jinde. V časopisech zpravidla jde o víc, než o finanční zprávy a o lejtstra. Časopisy se udržují při životě obsahem a myšlenkami. Mít nebo nemít něčí adresář je až druhotné. Kdo listuje starými ročníky Západu určitě pozná, že ty staré byly lepší, než ty poslední. To souvisí s tím, že v redakční radě bylo víc lidí, a mnoho autorů po

Západ psalo. Ti pak postupně odpadali, a Západ byl čím dál tím horší. Objevily se tam všelijaké články oslavující protekční dětičky starého režimu a různá nechtutná individua. Některé články ukazovaly hluboké nepochopení toho, co se dnes v Československu děje. Poslední rukopisy pak přišly do Polygonu.

Proto teď ze všech sil pracujeme na zlepšení. Podařilo se nám udržet staré autory a získáváme nové. Mnoho nových, v exilu i v Československu. Korespondence je to zdlouhavá a bude chvíli trvat, než se ukáže výsledek. Chceme uveřejňovat samozřejmě články o procesu transformace komunistické země v demokratickou. Je to proces složitý a rozporný, často obtížný k pochopení, často vyžadující trpělivost a toleranci. Budeme samozřejmě mluvit o velkých věcech, o politice, o zákrutech československé i světové politiky, o věcech spravedlivých i nespravedlivých.

Chceme však také ukázat našim lidem doma exil takový, jaký je. Chceme psát o konkrétních osudech lidí, jak v cizině začínali, jak žijí teď. Pro nás neexistují obyčejné osudy a obyčejní lidé. Proč bychom nemohli uveřejnit interview s českým farmářem z Texasu, se zlatokopem ze severu, s papírníkem z Tahiti, s kuchařkou u lidojedů?

A tak žádáme ty, kteří nás čtou: napište, co se vám v životě tady povedlo nebo nepovedlo. Napište o sobě i o druhých, o tom, co vidíte kolem sebe. Napište, jak se česká pracovitost a vytrvalost osvědčila za hranicemi. Napište, co se vám tu líbí a co by se mohlo použít v Československu. Pište o obyčejných věcech, jak se dělá garáž sejl, o sběru odpadků, o tom, jak hraje golf, jak obchodovat, jaké je to oženit se se ženou jiné národnosti, čeho jste dosáhli, a co se z toho naši lidé doma mohou naučit. Jak jste ulovili losa a jaká jídla se z něj dají udělat. Sepište svoje konkrétní stížnosti a myšlenky. Obracíme se i na lidi, kteří v životě nic nenapsali, a na ty vlastně nejvíce.

A hlavně chceme, aby náš časopis byl počteničko, tak jak vždycky býval. Aby se četl od první stránky do poslední. Aby se o něm mluvilo, aby byl inteligentní, hovořil k věci, a abychom nemuseli tisknout podprůměr, jaký jsme tiskli v posledních číslech Šuchmova Západu.

Smrt vojáka, který se nezpronevěřil

ROMAN CÍLEK, Praha

JEDNOU Z PRVNÍCH OBĚTÍ NEZÁKONNÝCH PROCESŮ V POÚNOROVÝCH MĚSÍCÍCH BYL
FRANTIŠEK SKOKAN, RODÁK Z DAČICKA.

Byly to hodiny plné vzruchu a velkých slov, nejčastěji vyslovované pojmy: armáda a Dukla. Šestý říjen připadal tehdy, psal se rok 1950, na pátek. Dopolodne se na ministerstvu národní obrany sešli vysocí vojenští funkcionáři, aby do rukou svého ministra armádního generála JUDr. Alexeje Čepičky složili přísahu. Věrností se tu mezi jinými zavázali náčelník generálního štábu armádní generál dr. Procházka a náměstkyně Laštovička a Reicin, oba divizní generálové. Ještě předtím navštívila vojenskou delegaci Lány, kde ji přijal prezident Gottwald, který také vydal toho dne zvláštní rozkaz:

„Soudruzi vojíni, svobodníci, poddůstojníci! Soudruzi důstojníci a generálové! Před šesti lety, dne 6. října 1944, překročila Sovětská armáda spolu s 1. československým sborem v SSSR z polského území za tuhých a těžkých bojů československou hranici v prostoru Dukelského průmyslu a přinesla našemu lidu osvobození od jařma fašistických okupantů i jejich buržoasních nohsledů. Na památku této události ustanovují den

historie

6. říjen Dnem československé armády...“

V odpoledních a večerních hodinách oslavy pokračovaly. Tháliin stánek na Vinohradech se stal Divadlem československé armády. V Národním se pro vybrané důstojníky a jejich manželky konalo slavnostní představení Fibichovy Šárky, ve Smetanově divadle nabídli podobnému publiku Branibory v Čechách. Ještě než se rozhrnuly opony, zaznělo v Praze dvacet dělosteleckých salv. Osvěna výstřelů se tříštivě šířila nad střechami všech, třeba i vzdálenějších pražských čtvrtí.

Dolehla ta ozvěna i na Pankrác, kde v celách smrti odpočítával osud poslední hodiny života dvou odvouzenců, jichž se blíže, doslova osobně týkal dnešní prezidentův rozkaz.

Dolehla jistě i do Badenihů ulice v tehdejší Praze VII, kde důstojnice 1. čs. armádního sboru Kira Skokanová, jejíž první muž padl u Sokolova a po boku druhého prošla frontovou cestou od Jermova přes Duklu až na Slovensko a Moravu, ukládala ke spánku své tři děti. Desetiletou Lianu, pětiletou Věru a dvouletého Petra, kterému byl za kmotra muž počtěný před několika hodinami složením přísahy ve funkci náměstka ministra národní obrany, muž jménem Bedřich

Reicin. „Ty si lehnout nepůjdeš, maminke?“ ptaly se děti paní Kiry. Zavrtěla hlavou a odvrátila tvář, aby nezahledly slzy. Kira Skokanová měla před sebou přízračnou noc beze spánku. Na přelomu pátku a soboty bylo úředně určeno, že se smí rozloučit se svým manželem, podplukovníkem Františkem Skokanem, jež prezident Gottwald odmítl udělit milost, a bude tedy ráno popraven.

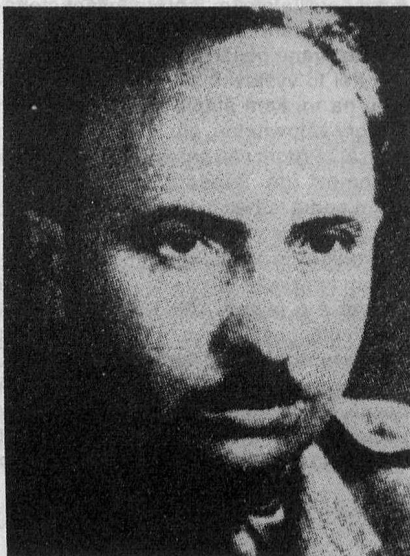
Ozval se zvonek a paní Kira uvítala ve dveřích Zdenku Šatanovou, manželku majora Klaudia Šatany, rovněž někdejšího důstojníka Svobodova sboru, kterého po odsouzení v jiném procesu čekal ve stejnou dobu stejný osud. Ty dvě se objaly a vzájemně si zakázaly plakat.

Kde také pořád brát slzy?!

Už odezněly slavnostní salvy, dělostřelci se vraceli do svých kasáren, divadelní představení rovněž skončila, jen hradní recepce na počest Dne československé armády byla ještě v plném proudu a křišťálové lustry zářily do sálů, když se Kira Skokanová a Zdena Šatanová vydaly na cestu. Roztřesené, unavené, bez sebelepší představy o tom, jak budou nejbližší okamžiky probíhat a jak to zvládnou, aby manželům pocitově nepřítížily. Navzdory všem strachům a pochybnostem pospíchaly naposledy pohlédnout do očí svým mužům-vojákům, také bojovníkům od Dukly.

Jen tato technicky nedokonalejší fotografie – jediná, která se po nespočetném množství ničivých domovních prohlídek zachovala – zachycuje tvář Františka Skokana.

Foto: archiv autora

Útržky ze životopisu:

○ ... František Skokan, rodák z Moravy, konkrétně z Dolních Němčic na Dačicku, absolvent akademie v Hranicích, opustil krátce po okupaci Československa území republiky a přes Budapešť a Jugoslávii se dostal na Střední východ, kde se sešel s dalšími našimi důstojníky a vojáky...

● ... v britské Palestině se podílel na formování československého pěšího praporu, později prodělal tažení v Libanonu a Sýrii, zúčastnil se i legendární obrany Tobruku; ve třiačtyřicátém roce se tak jako i další jeho druhové dobrovolně přihlásil na východní frontu a stal se příslušníkem velitelského kádru naší jednotky v SSSR, u níž sloužil až do konce...

● ... v Humenném se na sklonku války oženil s Kirou Finkelsteinovou, příslušnicí sboru původem z Rigy, s níž měl později dvě děti, přičemž přijal za svou i dceru Lianu z prvního ženina manželství...

● ... po osvobození zastával v hodnosti podplukovníka vyšší vojenské funkce odborného charakteru...

● ... v říjnu 1949 byl zatčen a pracovníci 5. oddělení MNO (obrné zpravodajství) dostávají od všemocného Bedřicha Reicina pokyn „něco na Skokana za každou cenu najít“...

● ... v červenci 1950 se konal tajný proces ve věci Skokan, Hojtaš, Moravec, Rohlena a Tomčík; Skokan byl za velení a vyzvědačství degradován a odsouzen k smrti...

Kira Skokanová: „Bylo mi jasné, že si přeji smrt mého muže... Musela jsem v té chvíli také myslet na děti, postarat se jim o budoucnost, která by měla být lepší než náš život.“ (Dcera Kiry Skokanové Liana žije v New Yorku, syn Petr v Holandsku.)

- ... popraven 7. října 1950...
- ... v lednu 1969 byl František Skokan rehabilitován, všechna obvinění vůči němu po podrobné analýze prohlášena za uměle zinscenovaná, zhruba v téže době ho posmrtně povýšili na plukovníka...
- ... na podzim 1990 obdržel in memoriam hodnost generála...

Dobrovolné svědectví armádního generála Ludvíka Svobody adresované v říjnu 1956 Generální vojenské prokuratuře v Praze:

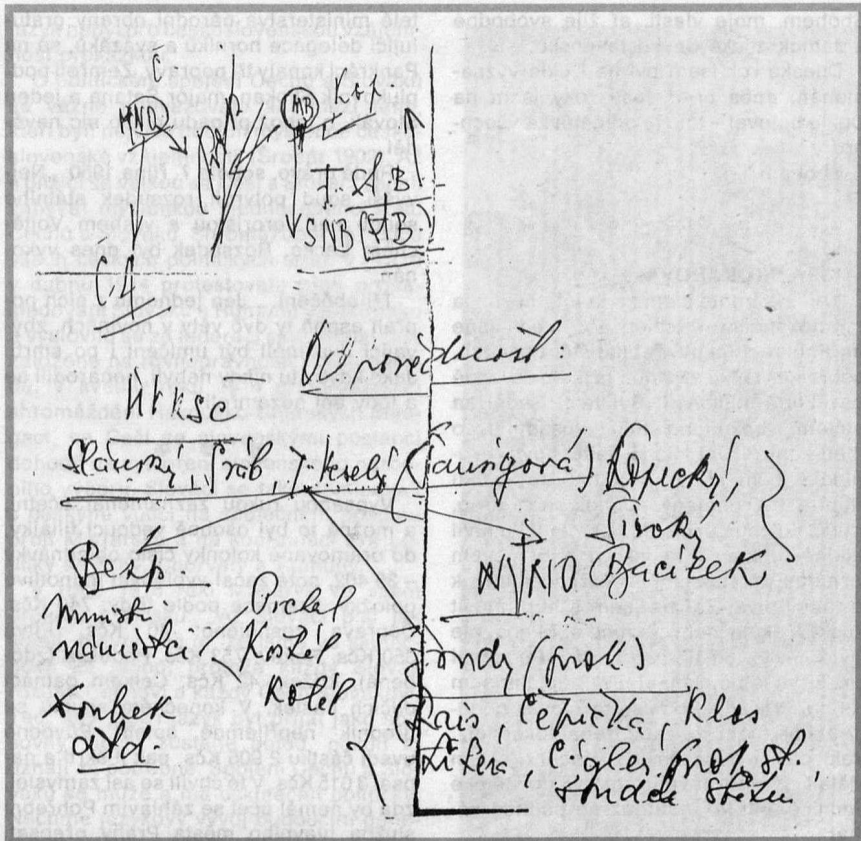
„Obrátila se na mne jako na svého bývalého velitele a poslance Národního shromáždění Kira Skokanová... ve věci rehabilitace svého manžela... Znal jsem ho jako čestného a rozvázného velitele vysokých morálních a mravních kvalit... Je mi známo, že již na frontě a také po návratu domů byl ve velmi dobrém přátelském vztahu s Bedřichem Reicinem... a od Reicina jsem vždy slyšel pplk. Skokana jenom chválit. Až teprve v roce 1949 po zatčení pplk. Skokana jsem se dozvěděl od samého Reicina, že nějakou dobu před zatčením... pplk. Skokan vytýkal Reicinovi, že řadu nevinných důstojníků nechal zavřít, mezi nimi i některé příslušníky našeho sboru v SSSR a zvláště Zakarpatské Ukrajince. Vytýkal mu, že jako někdejší příslušník sboru a nyní náměstek ministra ve věcech kádrových dělá pro ně málo, že nebylo učiněno nic, aby se doplnilo jejich odborné i všeobecné vzdělání, že jich celou řadu propustil z armády a podobně. Dále mu vytýkal, že je zlý člověk, vystupuje jako diktátor, nepostupuje v jednání s lidmi správně a že jednou bude za toto vše pykat. O zatčení pplk. Skokana jsem se dozvěděl teprve o několik dnů později... Reicin mi sdělil, že se tak stalo na příkaz Státní bezpečnosti, a uváděl důvod, že Skokan měl ukryté tři radiovysílačky, kterými dodával zprávy kapitalistickým státům... Dále mi oznámil, že pplk. Skokan věděl o druhých důstojnících (neuvěděl jména), kteří prováděli špionážní službu... Tak, jak jsem pplk. Skokana znal, jsem přesvědčen, že se nemohl žádných výše uvedených skutků dopustit. Domnívám se, že vše bylo ze strany Reicina učiněno z osobní msty... Přimlouvám se proto vřele, aby žádosti Kíry Skokanové bylo vyhověno... a dán průchod objektivní spravedlnosti.“

KIRA SKOKANOVÁ:

„Soudní přelíčení bylo přísně důvěrné, nikdo nesměl být přítomen, ale podařilo se mi zjistit místo i termín. Snad to byla náhoda, snad osud, ale povedlo se mi proniknout až na chodbu přímo proti dveřím místnosti, kde se líčení konalo. Chtěla jsem ho prostě vidět!

Otevřely se dveře a dva dozorcí ho vedli směrem k záchodu.

Vstala jsem, popošla za nimi a jak ho strčili do té místnůstky, vtrhla jsem do-

Unikátní dokument. Padlá otázka: Kdo nese stěžejní odpovědnost – pomíneme-li vlivy ze zahraničí, především ze Sovětského svazu – za nezákonnosti, k nimž došlo koncem 40. a na počátku 50. let? Dnes již nežijící generál docent JUDr. Kokeš, který v letech 1951 až 1953 jako nejvyšší představitel vojenské justice podléhal přímo Čepičkovi a Gottwaldovi, se při osobním setkání pokusil zodpovědět otázku co nejnázorněji a vlastní rukou nakreslil SCHEMA ODPOVĚDNOSTI. Z ÚV KSČ vedou šipky ke špičkovým exponentům Státní bezpečnosti, MNO, soudů a prokuratury.

vnitř, skočila jsem mu kolem krku a chtěla jsem ho políbit. Myslela jsem, že mu tím pomůžu, povzbudím ho, dám mu tím tak obyčejně žensky najevo, že jsem v duchu s ním... A představte si – on vůbec nereagoval. Jako bych neobjímala mně nejbližšího člověka, ale nějakou lhotejnou figurínu.

Nepoznával mě!

Ještě než mne ti dva drábové popadli a odtrhli nás od sebe, uvědomila jsem si, že mu zřejmě dali nějaké drogy, aby kývnul na všechno, co chtějí a nebránil se. Vyvedli mne před budovu a mně bylo jasné, že Reicin a ti, kteří stojí za ním a okolo něho, se teď už před ničím nezastaví, že si přejí, aby Franta nežil.“

ŽÁDOST ADRESOVANÁ KLEMENTU GOTTWALDOVI:

Vážený pane prezidente, chci Vás poprosit, abyste omilostnil mého tatínka, který byl odsouzen k trestu smrti. Byla jsem také v Rusku v Jefremově, když moje maminka a tatínek byli na vojně. V Jefremově jsem byla v dětském útulku, zatímco tatínek s maminkou bojovali. Chci Vás, pane prezidente, poprosit o milost pro tatínka i za mého bratříčka Petříčka a sestřičku Věrušku. Maminka a babička již podaly žádost o milost a prosíme

Vás všichni, abyste našeho tatínka omilostnil a zachoval mu život.

Liana Skokanová, 10 let

ODPOVĚDI:

Kancelář prezidenta republiky. V Praze dne 25. července 1950.

... Sdělujeme Vám, že Vaše žádost o milost byla postoupena ministerstvu spravedlnosti k dalšímu řízení.

Za přednostu dr. Procházka v. r.

Ministerstvo spravedlnosti. V Praze dne 31. července 1950.

Žádost o milost pro Františka Skokana postoupená sem kanceláři prezidenta republiky byla dnešního dne zaslána k dalšímu řízení příslušnému státnímu soudu v Praze.

Za ministra dr. Novotný v. r.

Cela smrti na Pankráci, list papíru, špatně ořezaná tužka. Právo sepsat dopis na rozloučenou se dodrželo, ale k adresátům se odsouzenovo sdělení dostalo až po plných čtyřech desetiletích, do té doby bylo založeno v tajném spisu. Podplukovník Skokan napsal:

„Před touto těžkou chvílí loučím se s Tebou, drahá ženo, drahá matko a děti.

Sbohem, moje vlasti, ať žije svobodné a demokratické Československo.

Dneska rok jsem byl na Dukle vyznamenán, dnes před šesti roky jsem na Dukle bojoval – toto je odměna za všechno.

Sbohem."

KIRA SKOKANOVÁ:

„Ani na frontě jsem za ta léta nezažila tak nekonečně dlouhou noc. Vedli mne na Pankráci takovým bludištěm chodeb, sebrali mi tašku a vstoupila jsem do jasně osvětlené místnosti. Byl tam! Seděl za stolem, z boků toho stolu se usadili ti, co měli kontrolovat každé naše slovo. Prohlédla jsem si ho, vypadal už vcelku dobře, byl oholený, účinek těch drog, nebo co mu to dávali, pominul, mluvil klidně, dokonce mi skoro s úsměvem oznámil, že k poslední večeři dostal řízek a láhev piva. Začala jsem s ním mluvit rusky, čekala jsem, že mne okřiknou, ale bylo jim to teď už asi jedno. „Podepsal jsi, že máš nějakou vinu?“ zeptala jsem se ho. Přikývl. „Po čase by člověk podepsal i přiznání, že zabil třeba deset lidí,“ řekl pak a naznačil, co všechno s ním dělali. Že ho dávali zmrazit do nějaké lednice, bili ho, nutili až do padnutí běhat...

Půlhodinka byla brzy za námi, ani ruku jsem mu nesměla podat, ani ho políbit.

Franta se ještě ohlédl a to už byl konec.

Před věznicí jsme se Zdenou Šatanovou a s advokátem v té studené noci stáli až do rána. Nedokázala bych odejít, dokud byl živ, a totéž asi cítila Zdena. Pak jsme se se Zdenou vydaly k nám domů, tři děti seděly na jedné posteli a já věděla, že už kvůli nim musím zůstat při smyslech a zdravá. Spustila jsem hned ve dveřích: „Liano, snídali jste?“ Pípla, že ne. „Tak honem, umýt se, ke stolu, už je den a v posteli nemá co kdo dělat...“

Zdena, která sama děti neměla, se na to nevydržela dívat a musela se jít vybrečet na chodbu.

V tom říjnovém sobotním ránu, kdy účastníci recepce dospávali noc a teprve v pozdějším dopoledni přijali představi-

telé ministerstva národní obrany gratulující delegace horníků a svazáků, se na Pankráci konaly tři popravy. Zemřeli podplukovník Skokan, major Šatana a jeden Slovák, o jehož případu nikdo nic nevěděl.

Rudé právo, sobota 7. října 1950: „Nejvyšší soud potvrdil rozsudek státního soudu nad teroristou a vrahem Vojtěchem Lacko. Rozsudek byl dnes vykonán.“

Tři oběšení... Jen jednomu z nich popřáli aspoň ty dvě věty v novinách, zbývajících dva měli být umlčeni i po smrti. Jako kdyby tu nikdy nebyli, nenarodili se a tedy ani nezemřeli.

Vypsanou rukou zaznamenal účetní, a možná to byl osobně vedoucí filiálky, do orámované kolonky číslo objednávky – 35 402, poté začal vyplňovat jednotlivé položky. Kremace podle třídy: 740 Kčs. Doprava zesnulého: 40 Kčs. Pitva 350 Kčs. Rakev: 753 Kčs. Poduška (zdobená), křížek: 42 Kčs. Celkem patnáct dílčích částek. V konečném součtu se úředník nepříjemně spletl. Původně uvedl částku 2 905 Kčs, pak ji škrtnl a napsal 3 015 Kčs. V té chvíli se asi zamyslel, zda by neměl účet se záhlavím Pohřební služba hlavního města Prahy přepsat, rozhodl se však, že není třeba. Však si to může každý, bude-li chtít, přepočítat.

Zkontroloval ještě údaje o zemřelém, předepsané na blanketu psacím strojem. Takže jméno: František Skokan. Povolání: pplk. v činné službě. Narozen 12. 10. 1912. Zemřel 7. 10. 1950 v 7,30 hodin, místo úmrtí: Pankrác. Kremace dne 13. října 1950. Proboha, toho člověka spálíme den po jeho osmatřicátých narozeninách, napadlo úředníka, ale ani tím si příliš dlouho nelámal hlavu, takových náhod přece život přináší... Připsal datum vystavení účtu – 9. říjen 1950, vložil blanket do obálky a nadepsal ji: Kira Skokanová, Badenihovo, 2, Praha VII.

Hotovo. Protáhl se v zádech, a protože nadešel čas svačiny, sáhl po kávě a novinách. Už v nich psali zase o jiných věcech než o Dukle a Dnu československé armády, který se tehdy, v padesátém roce, slavil poprvé a tedy nadměru důkladně.

T.G.M. a Slováci

GORDON H. SKILLING, USA

Tomáš Masaryk měl před rokem 1914, na rozdíl od ostatních českých politiků, výjimečně hluboký zájem o Slováky ze severu Uherského království a upřímně sympatizoval s jejich bojem za národní práva. Většina českých politiků té doby nechtěla zasahovat do záležitostí maďarské polovice rakousko-uherského soustátí a starala se výhradně o česká státní práva. Masaryk naopak nelibostně kritizoval dualistické státní uspořádání Rakousko-Uherska a potlačování národních menšin Maďary. Masaryk však na druhé straně také odmítal poněkud zastaralé názory vedoucí slovenské politické strany, Slovenského národního hnutí, a pokoušel se najít nové cesty slovenského boje za národní práva.

Měl velký vliv na mladé Slováky, kteří studovali v Praze i na Slovensku. Jako mnohokrát předtím i potom, Masaryk byl ve své podpoře Slováků poněkud izolován. Byl podporován jen malou skupinkou slovenských nacionalistů. Slovenští vůdcové staré školy jej naopak napadali. Na české straně se sice někteří snažili pomáhat v literární a všeobecně kulturní oblasti, ale neměli zájem o Masarykův politický přístup k emancipaci Slováků.

Masaryk sám byl německo-slovenského původu a považoval se vždy alespoň způsobilým za Slováka. Mluvil moravsko-slováckým nářečím, a byl celý svůj život schopen hovořit slovensky. Po mnoho let navštěvoval vždy v létě Slovensko a znal mnoho předních slovenských osobností. S Kollárem a Havlíčkem Masaryk sdílel romantický obdiv k slovenským ctinostem.

V roce 1905 vyjádřil jasně to, co už naznačil ve svých předchozích spisech, totiž, že Slováci jsou částí českého národa. Maďarské zacházení s jeho krajany mu působilo velikou starost. Požadoval, aby dostali plnoprávnost, která jim byla odírána. Uznával právo Slováků na vlastní jazyk, ale nemyslel si, že by to překáželo koncepci jednotného československého národa. Tím se lišil od

NEJLEPŠÍ DÁREK!

ČTENÁŘI ZE ZAHRANIČÍ, OBJEDNEJTE ZÁPAD TODAY
SVÝM PŘÁTELŮM V ČESKOSLOVENSKU
ZA POUHÉ TŘI AMERICKÉ DOLARY NA ROK.

PIŠTE DO ADMINISTRACE ZÁPADU TODAY,
BOX 228, HEIDELBERG, ON.,
CANADA NOB 1YO

oněch Čechů a Slováků, kteří se domnívali, že by Slovinci měli přijmout český jazyk.

Na rozdíl od mnoha českých vůdců a stran měl Masaryk zájem o to, pomáhat Slovensku nejen kulturně a hospodářsky, ale také politicky. Program lidové strany na rok 1900 např. poznamenává, že Slovinci jsou potlačováni ve svých jazykových, národně hospodářských a kulturních vztazích. Pokroková strana se ve svém programu z roku 1906 zmínila o našem čtvrtém národě, který žije v Maďarsku a požadoval jeho plnou národnostní ochranu. Program pokrokové strany z roku 1912 obsahoval prohlášení, že Maďarští Slovinci jsou částí českého národa. Ale Masaryk přijal spisovný slovenský jazyk jako fakt a neupíral Slovincům právo mluvit o slovenském národě.

Masaryk nebyl příliš vášnivým obhájcem dominující koncepce českého historického práva. Ve své knize z roku 1900 se zastával přirozených práv všech národů včetně Slovinců (i když se o nich nezmínil). Ačkoliv se přikláněl k Palackého myšlence rakouské federace založené na přirozených právech, sám toto řešení otevřeně nezastával.

Masaryk ostře kritizoval slovenskou lidovou stranu pod vedením Svetozára Hurbana Vajanského, který se důrazně stavěl za slovenštinu a slovenský národ, ale měl sklon k politické pasivitě a neměl žádné konkrétní návrhy, jak dosáhnout národních cílů. Vajanský byl svým myšlením zaměřen proti západu a proti moderní době, přitom byl romantický rusofil a panslavista. Vajanský zase horce proklínal Masaryka jako „zlého ducha cizího původu“, který „otravuje mysl mladých Slovinců“. Říkalo se, že Masaryk vystupuje za všečešství, západní pokrokářství, filosemitismus, že je ateistou a proti náboženství.

Masaryk si získal přízeň mladých Slovinců, mezi nimiž byli i jeho bývalí studenti v Praze, s kterými byl v těsném spojení od roku 1887. Byli to takové osobnosti jako Vavro Šrobár, Milan Štefánik, Anton Štefánek, Milan Hodža a dokonce nějakou dobu i Andrej Hlinka. Tito Hlasisté, jak se nazývali později podle svého časopisu Hlas, vítali Masarykovu podporu slovenských zájmů, jeho západní myšlenky o demokracii a socialismu, jeho politiku „drobné práce“. Považovali Masaryka za svého učitele a vůdce.

Masaryk a budoucí Hlasisté se dohodli na společném programu roku 1897. Útočili na maďarizační politiku Uherska a zavrhli chování a postup národních vůdců v Martině. Přesto program uznával dualismus a integrity Maďarska i maďarštinu jako státního jazyka a společného dorozumivacího prostředku. Slovenština se však měla používat v úřadech, v církvi a škole národnostních oblastí. Ačkoliv tato řeč byla milovaným a uctívaným dorozumivacím prostředkem v rodině, literatuře, bylo tehdy nemožné používat slovenštinu ve vědě a výzkumu. Avšak

jazyk nebyl pro československou vzájemnost překážkou.

O politickém spojení Čechů a Slovinců se vážně neuvažovalo ani mezi těmi, kteří byli nejvíce oddáni myšlence československé vzájemnosti. (Šrobár 1902). Až s blížící se válkou se Češi a Slovinci začali zabývat myšlenkou sjednoceného státu Čechů a Slovinců. Shromáždění zástupců všech českých politických stran v Praze v dubnu 1914 protestovalo proti pronásledování Slovinců a Rumunů v Maďarsku a vyslovilo se za federaci celé monarchie založené na rovnoprávnosti všech národů. V květnu roku 1914 při příležitosti shromáždění Rakousko-Uherských delegací, se Češi se slovenskými poslanci dohodli na vytvoření slovenského národního výboru. Slovinci se také domlouvali s českými vůdci na společném postupu proti Maďarsku a na koordinaci své politiky se Srby, Chorvaty a Rumuny.

V roce 1918 řekl Masaryk ve svém projevu v Rusku: „Ať Slovinci píší jak chtějí, hlavní věc je, že jsme ve skutečnosti za jedno, protože každý Slovinci rozumí Čechovi a každý Čech Slovinci. Teď, kdy jejich jazyk byl přijat jako spisovný, nechť zůstane potud, pokud to uznají za potřebné. Spojení Čechů a Slovinců se může a má uskutečnit politicky. Nechme jazykový vývoj budoucím generacím. Počítejme se silami jaké jsou a přiveďme jejich organickou harmonii. Slovenština existuje a nám nemusí a nesmí překážet.“

Masarykova úloha v československém vztahu se vykládala různě. Někteří extrémní slovenští nacionalisté jej buď ignorovali úplně, anebo snižovali jeho vliv. Marxisti v letech padesátých o něm pojednávali jako o exponentovi českých buržoazních zájmů, ale v letech šedesátých a sedmdesátých se jím začali zabývat objektivněji. Slovakofilové mezi Čechy nebo čechofilové mezi Slovinci zdůrazňovali Masarykův vliv; někteří z nich jej glorifikovali. Před nedávnem jeden slovenský spisovatel, nemaje jakéhokoliv důkazu, popsal Masaryka a Hlasisty jako příklady čechoslovakismu, kteří chtějí vyhubit slovenskou národní identitu a nahradit slovenštinu češtinou.

Rozdíly názorů na Masarykův přístup ke slovenské otázce souvisí s neurčitostí

historie

jeho některých výroků, a také s určitými názorovými změnami, kterými prošel. V době před první světovou válkou silně podporoval spolupráci Čechů a Slovinců, která měla posílit pozici obou národů uvnitř Rakousko-Uherska. I když rozeznával specifické rysy Slovinců, přece věřil, že Slovinci a Češi tvoří jeden národ, oddělený pouze rozdíly v jazyce, historii a kultuře.

Rozeznával rozdíly mezi oběma jazyky a nedoporučoval jejich splývání do jednoho jazyka. Jeho slovenští žáci jej na-

zývali svým učitelem a milovali jej jako nejlepšího přítele slovenského lidu.

S historického hlediska není pochyb, že Masaryk podvědomně připravoval spojení Čechů a Slovinců v jednom československém státě. Jeden z jeho slovenských žáků Anton Štefánek napsal v roce 1931: „Bez Masarykova vlivu by se události na Slovensku před válkou i za války mohly stěží pohnout směrem, kterým se ubíraly“. V jiném článku z té doby Štefánek říká, že slovenští Hlasisté se sice neidentifikovali úplně s českým realismem a v mnoha ohledech se od něj lišili, ale přesto vytvořili čistě masarykovský politický směr, který připravil půdu pro osudový historický okamžik.

Může za to Havel...

JAROSLAV KOVAŘÍČEK, Austrálie

S tím panem Havlem jsou potíže již odedávna. Jest ještě v dobré paměti, jak si naň postěžoval sám nedostížný soudruh Jakeš, Havel ale zlobil i mnohé jiné soudruhy. Když se soudružský plot svalil i se svými kůly, zdálo se, že nastává pro pana Havla zlatá doba, člověk tak rozumný a statečný měl by být prezidentem. Hned ale ozvaly se hlasy, pamatujeme, že prý jest ten člověk lidu málo znám a našli se lidé, kteří do té čelné funkce navrhovali soudruha Dubčeka či soudruha Císaře.

Kolik lidí v té době opravdu vědělo, kdo Václav Havel je, nevím já; pokud by jich ale bylo málo, bylo by to jen smutným svědectvím o rozhledu lidu té země.

Pan Havel se však prezidentem stal a dalo by se věřit, že nastanou dobré časy. Kdo by mohl mít jakých námitek proti člověku tak šlechetnému (kromě ovšem soudruhů, které zlobil)?

Netrvalo dlouho a z různých stran doma i v širém světě krajanském počaly se objevovat všelike výtky na adresu nového pana presidenta. Jedni mu vyčítají, že je příliš dobrotivý a měkký – měl přec vyhnat komunisty z vlivných míst, a to jak ve městech tak i na dědinách. On ale ne, on ty nešlechetníky dále trpí ve funkcích a dopouští tak, aby lid byl jimi i nadále sužován. Jiní mu zase vytýkají, že touží být diktátorem, když vyžaduje větších pravomocí pro presidentské křeslo. Jaksi se přitom zapomíná, že v Československu prezident věru moc mocí nemá, pokud ovšem nebyl zároveň i prvním tajemníkem jisté partaje!

Dnes se leckdo rozhořčuje nad nepravostmi v té zemi, kterých tam je a ještě bude hojně, a ulevuje si rčením: „Tak tohle se děje v Havlově Československu?“ Bylo by totiž zbytečně složité uvažovat nad tím, že ta země jest Československem nás všech, mohlo by nás to zavléct ještě do nějakých nepřijemných zodpovědností.

Co však to tu mluvím o Československu, omlouvám se velice, my dnes přece říkáme Česká a Slovenská federativní republika! Česká a Slovenská federativní republika, a pokaždé bychom to měli vyslovit dvojjazyčně, abychom snad nebyli podezříváni z českého šovinismu.

S tím řešením vztahů slovensko-českých se pan Havel také moc nevyznamenal. Jest zřejmě jedním z mála Čechů, kteří se svědomitě snaží pochopit tajemství slovenské duše (viz Havel: Letní přemítání, Odeon 1991) a přesto na Slovensku házeno bylo po něm vejci – anebo snad proto? Také jsem se jednou snažil usmířovat Slováky s Čechy a dostal jsem facku. Dobře mi tak! O budoucím uspořádání státu hádají se politici federální i národní a dohodnout se nemohou. A tak si pan Havel pozval několik předních politiků na káfičko (nebo na skleničku?)

doufaje, že v intimní atmosféře lépe snad se mezi sebou domluví a v parlamentu budou následovat činy. Ejhle, další chyba, panu bylo Havlovi hned vytýkáno, že překračuje své pravomoci, že peče plány za zavřenými dveřmi. Jiní mu zase vytýkají pravý opak, že totiž mu ten parlament nepracuje, jak by si bylo přáti.

Netřeba si namáhat hlavu úvahami, že pan Havel si ty poslance a politiky sám nevybral, že jaksi byli zvoleni a až na to přijde, mohou být zase odvoleni. Někdy také, zřejmě z dlouhé chvíle, baví se pan Havel tím, že vybírá nevybíravě velvyslance do zemí ryze výběrových.

Je zbytečně pokračovat dále ve výčtu hříchů pana Havla, jest jich přehojně. Já sám mu všechny tyto zmíněné nedostatky velkoryse promlívám, vždyť i on jest jenom člověk. Já mu mám za zlé chybu daleko horší – ano, pan Havel vskutku může za dnešní neutěšený stav československé demokratické svizele. Je už dost starý na to, aby znal dobře stupeň úrovně demokratické vyspělosti nás Čechů. Proto se neměl nikdy stát prezidentem, tím jen mate lid. Rovnou se měl vyhlásit králem a pevně vzít vládu věcí našich do rukou svých. Postavil národ do latě, srovnat hřbety. Namísto promluvy do duší měl z Lán povědět lidu pěkně jasně: „Tak holoubci, teď přestanete žalovat, ba i krást, a začnete pořádně pracovat téma svýma zlatýma ručičkama. Po hospodách si klidně dál nadávejte, do politiky se moc nepleťte, poněvadž vládnout si ani ovládat se beztak neumíte.“ Takovou řeč měl by lid rád, na to jest po staletí uvyklý.

Nu a potom by král Václav mohl vyházet komunisty z vlivných pozic, ve městech i na dědinách. Šmelináře a vextráky nechal by namáčet v koších ve Vltavě, také parlament by si jistě zvolil lepší než

jak to my, lid prostý, dovedeme. Slováky usmířil by s Čechy tak, že by mu za to i Maďaři děkovali. Snižil by buď cenu a nebo zvýšil kvalitu piva, družstevníkům zanechal by nevolnictví, nechal by postavit most či za dané ekonomické situace alespoň lávku přes Labe či Ostravici. Vyslal by spanilé jízdy s poselstvím míru po celém světě, s výjimkou ovšem Spojených států amerických, které by neprodleně vyhlásil válku a dbal na to, aby byla rozhodně prohrána, takže jeho království by za pár let spadlo na úroveň bývalé NSR či dnešního Japonska. A tehdy by nastal věru zlatý čas pro malého českého člověka, šťasten by byl, ba přímo přešťasten.

Takže teď jasně vidíte, za co vše ten pan Havel může. Zvolil si prostě tu snazší cestu, namísto králem stal se prezidentem. To není v našich zemích role příliš namáhavá, vždyť jsme měli už prezidenty všelijaké. Kromě toho prvního. Ten se

politika

vyvedl. O těch dalších jsou již pochyby. Většinou to byli hlupáci, nebo rošťáci, nebo obojí, bez ohledu na to, kolik minut ticha se musí stát v pozoru po jejich smrti.

Jak vám pravím, jest celkem snadné být prezidentem v naší krajině, co však jeví se být u nás krajně těžké, je – být Václavem Havlem.

(Leden 1992)

Jest ve světě rozšířena taková moudrost. Že každý národ má vládu jakou si zaslouží. Je-li to pravda či ne, nevím, jestliže však ano, tak to zajisté platí i o prezidentech. Československo to dopracovalo tak, že si už ani toho presidenta nezaslouží a proto tedy nebude. Rozhodli tak vskutku občané Československa nebo jen někteří politikové a politikáři? Jiná moudrost praví, že v politice může být člověk jeden den pávem a na druhý den už jen prachovkou z peří. Jméno Václav Havel získalo si po světě úctu dávno před tím, než se před ním objevilo slůvko „prezident“ a ta úcta zůstává, neb byla nabyta šlechetností myšlení i konání. To, že československý parlament nebyl schopen pana Havla znovu zvolit za presidenta vydatně svědčí o úrovni mnohých poslanců. Těm lidem nejspíše byli dobří Husák a tací ... Nu s velkou dychtivostí budeme sledovat kohože lepšího vyberou sobě, k obrazu svému. Občané těch malebných krajin středoevropských.

(Dodatek psán v australské Adelaidě v srpnu 1992)

PRAŽSKÉ UZENÁŘSTVÍ

364-1787

638 QUEEN ST. W
TORONTO M6J 1E4

PRAŽSKÁ ŠUNKA
PRAŽSKÉ UZENINY
MASO JA JAKOSTI
DENNĚ ČERSTVÁ
CHUTNÁ JÍDLA
A CUKRÁŘSKÉ VÝROBKY

Láska k operete, alebo vatry na horách

DUŠAN ŠIMKO Košice-Locarno

Nikde inde ako do „symbolického strediu Európy“ – pri kostole sv. Jána nad Kremnickými baňami si umiestnili dojemne patetickí organizátori svoju „vatru zvrchovanosti“, v deň prijatia Deklarácie o zvrchovanosti Slovenskou národnou radou.

Združenie slovenských novinárov, Kongres slovenskej inteligencie a umelecký odbor Matice slovenskej iniciovali tieto „kultovné oslavy“ (Ivan Gašparovič, predseda SNR) s oficiálnym požehnaním najvyšších vládnych miest a menšinového kabinetu HZDS predsedu vlády SR Vladimíra Mečiara. Však už koncom tohtoročného mája „národne uvedomelí“ účastníci Kongresu slovenskej inteligencie oficiálne vyhlásili: „Slovensko je v stave osudového ohrozenia ... a ďalej pokračuje cieľavedomé politická, hospodárska a kultúrna likvidácia Slovenska až po jeho vygumovanie z mapy Európy ...“

politika

Logický uzáver: „treba sa zmieriť a zjednotiť na vyššom princípe národného záujmu“. Medzi matadormi ktorým je „slovenská štátna samostatnosť zmyslom slovenských dejín“ sa nachádzajú bývalí protagonisti komunistického režimu na Slovensku ako Vladimír Mináč, Jerguš Ferko a Drahoslav Machala a mnohí iní. Preto to naliehavé volanie po zmiernení, ktoré je len výrazom ich dejinnej apórie, ktorú si povyšujú na spoločného menovateľa ich myslenia, preto ten zdanlivo lákavý „vyšší princíp národného záujmu“.

K telurickým hrám v Kremnických baniach vytváralo podvečerné vyzváňanie zvonov rímskokatolíckych kostolov – na výzvu katolíckych biskupov – vhodné akustické pozadie, ktoré malo podčiarknúť zdánlivu jedinečnosť „historického dňa“ (Metropolita rímsko-katolíckej cirkvi na Slovensku arcibiskup Ján Sokol).

Slovenská televízia vysielala priamy prenos z osláv zvrchovanosti Slovenska, ktoré mali podľa víťaza júnových volieb Mečiara ukázať „stupeň intelektuálnej zrelosti slovenskej spoločnosti, ktorá je schopná vziať osud do svojich rúk“. A na adresu zradných čechoslovakistov, maďarských iredentistov ako aj váhavcov v radách vlastných voličov bolo nasmerované Mečiárovo ubezpečenie, že „Deklarácia o zvrchovanosti je politickým a nie konštitučným aktom ...“

Organizátori operetného stretnutia na úrovni provinčnej inscenácie Hrnčiar-ského bálu v dramaturgii Lúčnice z rokov šesťdesiatych stáli celí prenatení a zdanlivo pozorne načúvali recitácii básne Mor

ho, ktorá chůďatko už prežila od dôb slovenskej romantiky všelijaké inscenačno-propagandistické experimenty. Fújarista tiež nesmel chýbať, lebo pri cimbalovej muzike by predsa nebolo možné dosiahnuť podobný psychologický efekt pri oslavách „vlámania sa do otvorených dverí“, ako apostrofoval Ján Čarnogurský vyhlásenie Deklarácie o zvrchovanosti Slovenskej republiky, vzhľadom ku faktu, že táto je „už zakotvená v ústavnom zákone o československej federácii z roku 1968“.

Ak si niekto myslel, že sa po celom Slovensku rozbahnú národne uvedomelí občania a občianky, aby zbierali raždie ako moderní argonauti na vatry nezávislosti, tak bol na omyle. Roztomilá operetka bola skutočne len pre „pozvaných hostí“, ktorí sa samotní rozplývali dojatím nad historickou chvíľou.

Na 1248 m vysokom vrchu Slovenského rudohoria – Kojšovskej holi v okrese Košice-vidiek sa okolo ohníčka – tentoraz bez živanskej – tmolilo okolo 15 ľudí a títo mali zastupovať tých štvrtmilionu národne „neprebudených“ Košičanov a Východniarov, ktorí v ich typickej zadubečnosti nevedeli a – fúj – ani nechceli pochopiť význam tohoto horúceho júlového podvečera. Pod obrazom Kojšovskej hole na obrazovke Slovenskej televízie žiaril nápis Košice.

Máloktoľ z depresívno-pasívnych voličov víťaznej strany venovali pozornosť okridleným slovom poslanca Hvezdoňa

Kočúcha (HZDS), ktorý privítal za svoju, parlament ovládajúcu stranu prijatie deklarácie nasledovne: „Suverenita, sloboda, spravodlivosť, to sú nielen tri symbolické duchovné vrchy nášho znaku, ale aj vrcholy hodnotového rebríčka európskej civilizácie“.

Podpredsedovi vlády SR Romanovi Kováčovi „sa ťažko spievalo, lebo mal zachrípnutý hlas. Možno i zle videl a to sa stáva aj mužom v istých situáciách, že sa im tisnú slzy do očí“. Slovenský mačo Roman Kováč z Ministerstva kontroly SR bude do budúcnosti pravdepodobne menej precitlivý, nakoľko pri prehĺbení právomocí vládnucej trojky HZDS Kňazko, Kováč, Mečiar im bude sekundovať nový ministr vnútra SR J. Tuchyňa, ktorý opozíciu ukáže, že čo sa v Moskve na vojenskej akadémii stihol naučiť a verím, že dôveru strany, ktorej je len sympatizantom a nie členom, ako vždy predtým nesklame!

Za Ministerstvo kultúry a školstva sa osláv v Kremnických baniach zúčastnil novopečený štátny tajomník Ivan Mjartan, a ten bol pravdepodobne naplno spokojný s úrovňou deklaračných bakchanálií. Krátko predtým predsa postupoval „zdravý prúd národného realizmu“ v umeleckej sfére, a do tej pokiaľ viem, patria aj operetné produkcie. Národný realizmus ale, a to vie pan Mjartan taktiež, je podobne ako jeho starší brat socialistický realizmus nekonečne nudný, a to nielen pre televíznych divákov ...

Pravda vítězí!

NOVÝ DOMOV
The New Homeland

Annual Club
Established
London 1982

MASARYK MEDIA GROUP, INC., 450 Scarborough Golf Club Rd., Scarborough, Ont. M1H 1H1
Tel.: 416-291-1111 Fax: 416-291-1112

MMI

Pravda vítězí! ...

ČTENÁŘE PRAVIDELNĚ INFORMUJE O UDÁLOSTECH

- v Kanadě Čechů a Slováků
- o tom, co se právě stalo v Československu a má vztah k našemu životu a to vše originálními články, které jsou psány výhradně pro Nový domov. Článků přetištěných z ostatních novin má jen minimálně.

NOVÝ DOMOV má tiež svoje rubriky: "Kultúrna" "Pomôžte Československu" "Zo života politických väzňov" a ďalšie

NOVÝ DOMOV má téměř v každém čísle interview zvané „Náš rozhovor“ se zajímavými lidmi nebo delší komentáře k nejdůležitějším událostem.

NOVÝ DOMOV sú teamové noviny. Sú vedené redakčnou radou a dopisovateľmi sú autori známych mien (Valenta, Krupička, Reiniš, Ulč, Daičar, Bystrov a ďalší).

NOVÝ DOMOV jsou noviny, které jsou pro naši informovanost nezbytné!

450 Scarborough Golf Club Rd, Scarborough, On., Canada M1H 1H1

Predplatné na rok 1992: Kanada: \$ 24; USA a zahraničie: \$ 33; (šek Payable to MMI alebo Nový domov); Československo 150 Kčs – č.ú. 400 144-011 Masaryk MI Canada, Komerční banka, Na příkopě 28, 110 00 Praha 1

Nezdravý vývoj demokracie

NĚMECKÝ PRESIDENT KRITIZUJE STRANY

JAN PULDA, Německo

Mezitím uplynuly tři týdny, kdy průzkumy veřejného mínění dokládají, že s kritikou německého presidenta von Weizsäckera na adresu „partajní demokracie“ souhlasí 87 % dotázaných Němců. Že tedy podrážděné hlasy mnohých politiků mluví jen za sebe, ne za voliče. To skýtá presidentovi potřebnou ochranu proti případným výstřelkům dotčených partajních aparátů. Potrefené husy hlasitě kejhají.

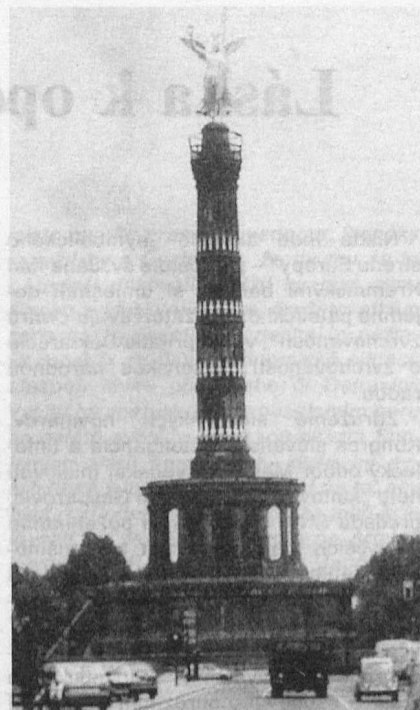
V době, kdy mnozí v Československu jásalí a mnohé po volbách rozbolela hlava, vložil německý president prst do

ale spíše jen o uchování vlastní moci. Pozvolna a téměř nepozorovaně se z politických stran stala v Německu šestá státoporná moc – vedle spolkového parlamentu, spolkové rady (zemského senátu), ústavního soudu, vlády a presidenta – o které není v ústavě řeč.

President má pravdu, lidé politikům nedůvěřují. Možná, že jeho kritika přichází ještě včas. V posledních zemských volbách v Německu se čím dál výrazněji voliči k velkým, tradičním stranám obraceli zády. Buď dali své hlasy outsiderům a extremistům, nebo k volbám vůbec nešli. (Nejinak je tomu ve Francii). Po poslední stávce veřejných zaměstnanců, kterou nakonec předáci odborů odvolali proti vůli členstva, které toužilo po ještě fantastičtější soustě, taky odboráři sbírají trochu bezradně střepy a zpytují svědomí. Konečně, dánské referendum směřuje stejným směrem: proti anonymní moci establishmentů, jak ve vlastní zemi tak mimo ni. Neohrožuje toto obecné znechucení samotné základy demokracie?

Zase jednou někdo nahlas řekl to, co si někteří dávno mysleli a mnozí nevyssloveně tušili. Jenže jak na to? Presidentovy názory, formulované v interview se dvěma novináři vyšle mezitím knižně, jsou obsáhlou kritikou, méně návodem jak dál. Že by se podařilo přimět strany k tomu, aby svoji neoprávněně velkou moc dobrovolně omezili, je těžko představitelné. President naštěstí není sám, za ním je velká většina občanů, tedy voličů. Něco budou muset politici udělat, byt neradi.

Co třebaš uvažovat o poměrném volebním systému pro Německo, který se nedávno tak výrazně osvědčil ve Velké Británii a po kterém volaly hlasy předví-

datých v Československu před volbami a ještě výrazněji teď po nich. Dost možná, že Britové a Američani mohou vyjmenovat i řadu nevýhod tohoto systému. Každopádně, nějaké řešení problému nutno hledat.

Sám vidím vedle tohoto problému ještě jeden. Je jím rozpor mezi stoupající složitostí, chcete-li racionalitou, chodu společnosti a trvajícím, neměnnou emocionálnítou člověka-voliče při rozhodování. A máme tu problém manipulovatelnosti. Záleží jen na tom, zda manipulátor, který se vždycky najde, zahraje na tu správnou emocionální strunu a má-li sám charisma a pak novináře na své straně. V tu ránu má voličů dost a dost.

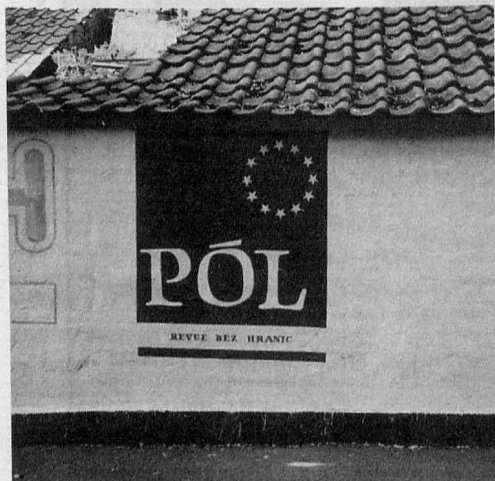
V přírodě to dotáhli dál teplokrevní, schopní vnímat bolest, než studenokrevní, kterým bolest moc neříká. I člověk, coby člen přírody, patří k teplokrevným. Coby „homo politicus“ musí zřejmě občas dostat bolestnou lekci, po které teprve může poopravit své předchozí mylné rozhodnutí.

politika

rány německé demokracie. Nejenom německé, i pro současnou situaci v Československu nepostrádá jeho kritika jisté aktuálnosti. Podotýkám, že politický systém Anglie a Spojených států von Weizsäcker z kritiky vysloveně vyjmul.

Oč jde? Von Weizsäcker míní, že strany mají v Německu nadměrnou moc ve státě, kterou ústava nepředpokládá a která jim přísluší. V 21. článku německé ústavy se říká: „Strany spolupůsobí při vytváření politické vůle lidu“. Ze spolupůsobení se však dávno stala dominance. Už neexistuje žádná politika bez stran. Hlavně ale se žádná politika neděje proti stranám, nýbrž jenom mezi stranami. Ony rozhodují o všem a kontrolují téměř všechno, zatímco je nekontroluje nikdo. Jejich neomalenost a „samoobslužná“ mentalita ve věci financí se projevila v mnohých skandálech, nedávno např. v Hamburku a Sársku. Občan nabývá dojmu, že stranám nejde ani tak o blaho společnosti,

Chodíte-li po Praze s otevřenými očima, najdete na cestě z Petřína na Pohořelec hold Jiřímu Loewymu, a zcela blízko nemocnice sv. Alžběty Na Slupi vývěsní štít Společnosti Josefa Škvoreckého. Na snímku však jméno spisovatelovo moc čitelné není.

Maltézští rytíři

OTA ULČ, Binghamton

Učebnice mezinárodního práva nás v kapitole o subjektech tohoto práva informují o státech – útvarech s územím, obyvatelstvem a fungující vládou. Jenže mezi tyto subjekty je počítán i řád maltézských rytířů. Co to vlastně je za útvar, organizaci, podnik?

S osmicípou bílou hvězdou řádu jsem se potkával v Pacifiku na hodně vzdálených atolech, na dveřích špitálů a ambulancí. Tito rytířové vydatně vypomáhali i v Maďarsku, zápolícím se zvládnutím uprchlické vlny z Dederónie, krátce před jejím rozpadem v památném roce 1989. Též se lze ale dočíst o spojení těchto dobrodinců s gangstery, mezinárodní mafii. Podívejme se na tuto zajímavost.

Počátek nalézáme v 11. století. Iniciátory byli italská obchodníci, lodní přepravci z Amalfi, jižně od Neapole. V Jeruzalémě založili nemocnici pro choré a útulek pro chudé křesťanské poutníky. Z toho vznikl náboženský řád, v r. 1113 uznán papežskou bulou – tedy jakási licence, provozní oprávnění. Nutnost obrany proti nájezdům loupících mohamedánských band ale přiměla pacifické mnichy k militarizaci a uzavření aliance s rytíři templáři, s rytíři teutonskými, usilujícími o znovudobytí Svaté země.

Koncem 13. století po poslední bitvě křížáků u Acre se řád stěhuje na Kypr a odtud na ostrov Rhodos. Tam získali suverenitu, kterou mají dodnes. Vyučili se námořnímu válčení, čtyřikrát znemožnili muslimskou invazi ostrova, až tedy v r. 1522 podlehl Sulejmanu Velkolepému, dorazivšímu s přesilou 250 lodí a 200.000 mužů.

Bezprizorným se o nový domov postaral španělský císař Karel V. Do suverénní držby jim dal ostrov Maltu. Na oplátku mu museli dodávat každý rok jednoho sokola (ptáka, nikoliv cvičence ovšem). Rytíři zbudovali nemocnici, knihovnu, univerzitu i vlastní námořní flotilu. Rozšířili se po Evropě, kde nebyli vždy vítáni. V Británii je pronásledoval král Jindřich VIII., ve Francii je rozkučtili revolucionáři. Nejrazantněji proti nim zasáhl Napoleon, rozkačen, že ho řád odmítl udělat svou nejvyšší hlavou, udělit titul Grand Master. V r. 1798, tedy po víc než dvou a půl století, museli rytířovi z Malty pryč. Zamířili tam, kam se zpravidla prchá,

totiž do Ruska, kde jim azyl poskytl car Pavel I. (jehož si ale ve vši vděčnosti za Grand Mastera zvolili).

Rytíři na půdě svatě Rusi dlouho ne-setrvali. Již koncem dvacátých let minulého století se stěhují do teplejších evropských krajů. Ostrov již nevyhledávali a raději zvolili adresu v Římě, kde bydlí dodnes. Palazzo Malta, renesanční budova, je na Via Condotti č. 68, pár kroků od nábl obchodů jako například Gucci. Rytířům též patří Villa Magistrale na Aventinské hoře či kopci, s hezkým pohledem na Svatopetrské náměstí ve Vatikánu.

V den sv. Jana, národního svátku tohoto neexistujícího národa, se koná velkolepá recepce. Budete-li mít značné štěstí, ceremoniář vás zavede do komnat, potažených zeleným damaškem.

Řád udržuje diplomatické vztahy s 50 zeměmi: Itálie, Španělsko, Portugalsko, Rakousko, hodně států jihoamerických i afrických. V poslední době přijeli ambasadoři z mohamedánského Maroka a buddhistického Thajska.

Řád razí peníze, tiskne známky, vydává registrační čísla automobilů a cestovní pasy (červené, diplomatické).

Róby, kokardy, opeřené klobouky. Rytíři jsou někdy charakterizováni jako ten nejexkluzivější klub na světě – kde prý jinde se dá jen tak zvednout telefon a popovídat si s papežem?

Jejich oficiální dějepisec Cyril Tumanov (Rus, který se teď píše Toumanoff, profesor emeritus prestižní univerzity Georgetown ve Washingtonu) uvádí, že jen 42 procent členů pochází z aristokratických rodin. Jenže zbytek nemusí trpět pocitem méněcennosti, neboť přijetím do řádu se všichni automaticky stávají majetníky modré krve. Stanou se z nich princové, baroni, rytíři. Pět set je Rytířů Spravedlnosti, Poslušnosti a *Magistral Grace* – „úctu si vyžadující ušlechtilosti“ – něco v tom smyslu. V komplikované hierarchii nomenklaturních šlechticů jsem nehloubal.

Všeho všudy na světě je deset tisíc těchto rytířů a dam, plnokrevných, plnotučných, a půl miliónů podpůrců, dobrovolníků, brigádníků. Těch je nejvíc ve Francii.

Rytíři se stali diplomaté, generálové, preláti, laureáti Nobelovy ceny. Ameri-

čanů je mezi nimi víc než tisíc, řady jim kráší Lee Iacocca, energický kapitalistický manažer *par excellence* (t.č. u automobilky Chrysler s ročním platem několik miliónů dolarů), generál Alexander Haigh, bývalý velitel NATO, poté Reaganův první ministr zahraničních věcí, též William Casey, bývalý šéf CIA.

Jako Grand Master v pořadí již sedmdesátý osmý řádu čtvrt století předsedal Italo Angelo de Mojana di Cologna. Po jeho smrti v r. 1988, 36 kurfiřtů za jeho nástupce zvolilo Skota jménem Andrew Bertie, bývalého učitele jazyků a prvního rodáka britských ostrovů od r. 1277. Zvířel nad konkurentem s pozoruhodným titulem GRAND PRIOR OF BOHEMIA. „Prior“ zřejmě ve smyslu „převor“, nikoliv obchodní domy či dokonce značka piva, kterou jsem servíroval hostům v době svého čišnění u Vašaty na Manhattanu.

Kdo v tomto našem věku, kdy se ve směs kašle na formu a styl, se může zajímat o členství – rytířství?

Nejvíc by se měli zajímat finančně zdatní milovníci lidstva. Určitě se zajímají někteří milovníci tradice, excentrici, snobové, též oportunisté, jejichž počínání zajímá policii víc než jedné země.

Řádu do zelí šlapou i imitátoři. V USA v bouřlivém roce 1968 vznikl tzv. Maltézští rytíři ekumeničtí – tedy nikoliv jen katolíci a dokonce ani ne nutně křesťané. V New Yorku jim velí elegantní gentleman s šedivějícími skráněmi, krátkým knirkem a dlouhým jménem Princ Robert Michael Nicholas George Bassaraba von Brancovan. Adresa hlavního stanu rytířstva je 116 Central Park South čili přesně v místech, kde Miloš Forman má jednu ze svých rezidencí.

V *New York Times* (z 17. února 1974)

historie i současnost

jsme četl zprávu o přijímání nových zájemců. Dělo se tak v protestantském kostele (First Presbyterian Church) na Páté Avenue. Hlavnímu princovi asistoval markýz de Hermostilla a princ Chimčivili, což zní dost gruzínsky. Kandidáti poklekli, četli dlouhou přísahu, následovalo poklepání mečem na rameno, příchnutí maltézského kříže na hrud a lehké políbení na obě tváře.

Takto poctěn byl ruský aristokrat Oleg Borisov-Morosov, příslušník pravoslavné církve, a dva chirurgové, Leonard Linkow a Gerarld Acker, oba z Long Islandu a oba židé. S ohledem na jejich mojžišské přesvědčení slova přísahy věrně sloužit

Kristovi byla vypuštěna.

Grand Master v Římě tuto s nekatolíky se bratříci odnož neuznával. Ke změně došlo teprve s nástupem ekumenicky orientovaného polského papeže.

Neuznáváno ale zůstává 22 skupin neoprávněných imitátorů. Využívají příliš dlouhého oficiálního titulu Maltézanů (SUVERÉNNÍ VOJENSKÝ NEMOCNIČNÍ ŘÁD SVATÉHO JANA Z JERUZALÉMA, RHODOSU A MALTY), všelijak ho zkrajují a tak šálí. Zájemci pak za podvodnou imitaci platí i 25.000 dolarů.

Otázka: Proč by někdo byl ochoten tolik platit?

Odpověď: Někdo se dá pomylit, jiného uhrane vystavený „diplomatický pas,“ s nímž se lze vetřít do jinak uzavřených kruhů, dostat se na recepcce, zaříditi si výhodné bezcelní nákupy.

„Jsme křížáky dvacátého století,“ charakterizuje Monsignor Antonio Jannone, tiskový mluvčí v Římě. Účel řádu je vyjádřen slovy FILANTROPIE, NÁBOŽENSTVÍ, CEREMONIÁL. Zdaleka nejvíc převládá činnost filantropická, pořád – pořád víc – je co dělat. Newyorští rytíři ve Formanově sousedství například za čtyři hodiny mezi sebou vybrali půl milionu dolarů k výpomoci obětem zemětřesení někde daleko v cizině.

Důraz je na pomoc malomocným, přestárlým a uprchlíkům. Dodávky léků, ambulancí, správa o vydržování nemocnic, klinik a leprosálí. Spravují špitály nejen v Bejrutu, ale i v Los Angeles, kde se mladé gangy vraždí rovněž pravidelně.

Když Grand Master v roce 1988 umřel, Fidél Castro vyhlásil na Kubě tři dny oficiálního smutku. Proč to asi tento tak zarputilý marxista-leninista dělal?

Jedním z popudů mu zřejmě byl rytíř Muro Casagrandi, chargé d'affaires na vyslanectví řádu v Havaně. Vůbec to totiž nebyl agent CIA, jak se o něm všeobecně předpokládalo, ale zručně vyzvídal pro Castra, pro socialismus.

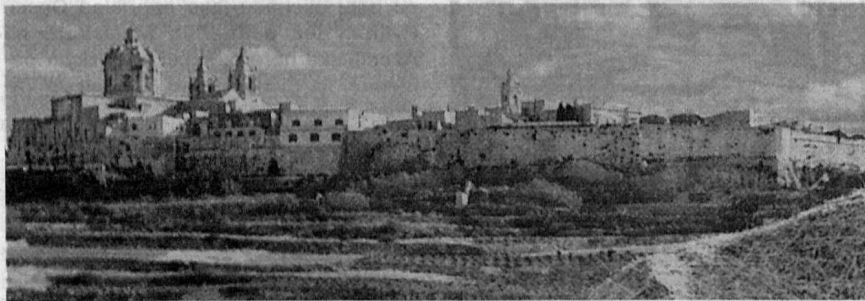
Do řad rytířstva pronikly *shady characters* čili podivné, podezřelé typy. Příkladem nám poslouží vzdálená Austrálie, čerpám, kuchám z novin *Sydney Morning Herald* (z 3. srpna 1985). Australský občan se slovanským jménem Ivan Markovics se v USA prezentoval jako maltský velvyslanec, 866 United Nations Plaza, New York, noblesní adresa s horentní činží. Vládní zpráva předložená australskému parlamentu ho charakterizovala jako podvodníka (*confidence trickster*) s příliš úzkými styky s významnými americkými gangstery. Za partnera měl „cara zločinu“ jménem Richard Gabriell Reilly, jehož životní dráhu ukončilo rozstřílení v jeho sportovním automobilu značky Maserati.

Rytířem se stal i Perce Galea, manažér nejproslulejšího ilegálního kasina v Sydney, znám jako zločinec a též jako štedrý podpůrce katolické církve. Fotografovat se s ním nechal jak vděčný kardinál, tak bývalý ministerský předseda. „Jedna jep-tiška mi řekla, že povýšení mezi rytíře mi bude propustkou do nebe. Jenže někteří

mi partneři předpokládají, že tam moc svých starých přátel nepotkám,“ sebe-kriticky se Galea vyhodnotil.

Východoevropská konexe se košatí: Markovicsův kamarád Bela Czidei, zatčen na svých plantážích mariuhány v Northern Territories, australském tropickém severu. Když mu nasazovali klepeta, protestoval s odkazem na svou údajnou diplomatickou imunitu – on byl totiž také rytíř. „Sir Bela“, tak byl zapsán u americké policie. U soudu se mu přišlo na další techtle mechtle: vypůjčoval si větší částky peněz od Jimmy „The Weasel“ (lasička) Frantianny, profesionálního zabijáče, likvidátora ve službách americké mafie.

Jimmy Lasička se posléze domluvil s FBI, že jim ledacos řekne a oni za odměnu ho nebudou obtěžovat kvůli již spáchaným vraždám – běžná to americká justiční praxe. Dotyčný se natolik rozpo-vidal, že z toho vznikla kniha (Ovid Demaris, *The Last Mafioso*) plná zajímavostí. Jak například rytíř Markovics zaří-

dil, že rytířem se stal i Frank Sinatra: v hedvábné róbě nachové barvy s bílým maltézkým křížem, zlatými medailemi na rudé stužce kolem krku předal Sinatrovi jmenování na pergamentu zlatými písmeny, též rudou, hedvábním potaženou krabicí se zlatými medailemi, rudou vlajkou s bílým maltézkým křížem a diplomatický pas téže barvy s tímž křížem. Dokument v Evropě velmi považovaný. Lze tam kolem celníků projít s kradenými diamanty miliónových hodnot.

Sinatrovi měl k větší *respectability* výpomoci skutečný princ Bernhard, manžel holandské královny Juliany. Jenže i on měl dost másla na hlavě, částečnou zá-

sluhou amerického superpodvodníka Roberta Vesco, jeho ctěného hosta v paláci, defraudanta 200 miliónů dolarů, s nimiž zmizel do Kostariky, země se zajímavými makléřskými konexemi.

I my Češi v tom dovedeme trochu chodit: Australanka Suzi Lockyerová, se známostmi v americkém gansterském podsvětí trvá na titulu LADY – DÁMA že velkomožná, poněvadž se provdala za finančníka Normana Granvilla Lewise, rytíře řádu. A jeho partnerem v různých byznysech, včetně nočních podniků Eden a Harlem v Melbourne, byl a třeba dosud je našinec Miroslav Šulc.

Za velvyslance se mající tento rytíř předkládá vizitky s maltézkým křížem, aristokratickým titulem, jménem a mnoha zkratkami: SIR MIROSLAV SULC Kt. Gr. Cr. O.S.J. čili *Knight Grand Commander of the Order of the St. John of Jerusalem* – Rytíř vrchní velitel řádu svatého Jana Jeruzalémského. Tedy důkaz, že my Češi nejsme takoví nekňubové, ve světě neproraziví.

Oko by se ale mělo nejspíš zamhouřit nad páchanými mafiánskými hříšky. Maltézští rytíři, nejmenší to subjekt mezinárodního práva, fungují jako jeden z největších soukromých zdrojů na světě, pomáhající potřebným. Poskytují pomoc, kde zasáhla katastrofa ať už přírodní či politická. Pomáhali-li východním Němcům v Maďarsku, třeba bude i příležitost se s nimi seznámit v Československu, až dojde k uprchlickému náporu z rozpadajícího se Sovětského svazu.

Třeba přijede i Frank Sinatra trochu zazpívat.

Pokud by se ale dostavil i Sir Miroslav, na toho tedy pozor.

Překroč svůj kruh

PETRA KRISTENOVÁ

*Slunce udeřilo o vzduch
a stromy se polekaně rozeřáslý
To ticho znamenalo strach
ale potom jako by někdo promluvil
jako by se ozval nějaký hlas:*

Překroč svůj kruh.

*Jenom jednou – jednou do ticha
Možná chtěl říct
O cizích slovech co žiji ve špatných tělech*

*O dívkách co dusí svůj smích
a vzdychají nad smutnými básníky
O dívkách co vzdychají vzrušením
ale jejich vzdychy jsou slova naučená z filmu
Nebo chtěl říct něco o mužích
něco o mladých chlapcích
Nebo jen něco krásného a děsivého
co zní*

Překroč svůj kruh.

Kdo vlastně objevil Ameriku?

STANISLAV REINIŠ, Kanada

V tomto roce 1992 v říjnu uplyne pět set let od objevení Ameriky Kryštofem Kolumbem. Vypadalo to zpočátku na obrovité oslavy, ale asi tak velké nebudou. Indiáni protestovali, protože říkali, že oni objevili Ameriku už dávno a že příchod Kolumba pro ně znamenal genocidu. Černoši tvrdí, že pro ně byla Amerika nedobrovolnou vlastí, kde si jejich předkové užili své a že není tedy co oslavovat. A vůbec, říkají znalci, kdo vlastně objevil Ameriku?

Tak má Kolumbus opět smůlu, jako mockrát, když byl ještě živ. Ani jeho kontinent se nejmenuje po něm, ale po někom zcela jiném.

Kdo tedy vlastně objevil Ameriku?

Kandidátů je mnoho, a vezmeme je popořadě. Jedním z nich je legendární Viking Leif Eriksson, který dávno před Kolumbem objevil zemi „velice úrodnou, dokonce tam zraje víno, podle kterého nazval tuto zemi Vinland.“ Tak praví nápis na mapě, která byla nalezena v roce 1957 obchodníkem se vzácnými knihami Laurencem Wittenem z New Haven v Connecticutu. Je to mapa celého světa, jak byl znám kolem roku 1440, a „Vinlanda Insula“ je v ní jasně zakreslena tam, kde na dnešních mapách vidíme severní Ameriku. Tvrdí se, že mapu nakreslil švýcarský mnich. Dlouho byla považována za padělek z dvacátého století, ale specializovaná rentgenová analýza, kterou v roce 1985 provedli vědci z University of California v Davisu, ukázala, že mapa skutečně pochází z patnáctého století.

Takže před Kolumbem byl Leif Eriksson. Američané si však potrpí na starobylost, které tu moc nemají. Některé starší nálezy mohou samozřejmě být padělky. Tak v roce 1898 byla v Minnesotě nalezena deska z šedivého pískovce, na které je runový nápis, že v roce 1362 přeplula Atlantik na lodi skupina osmi Švédů a 22 Norů, aby prozkoumali nový kontinent. Prošli Amerikou západním směrem, ale v Minnesotě je přepadli Indiáni a pobili deset z nich. Ostatní uprchli a vytesali nápis. Problém je, že tento kámen našli v zemi při dobývání pařezů dva švédští farmáři, Olof Ohman a jeho syn Edward, a kámen tedy může být dobře miněným podvodem. Archeologové od začátku odmítali pravost nápisu uznat. Farmář Ohman se nakonec urazil a kámen od té doby používal jako schod u své sýpky.

Teprve v roce 1982 vydal profesor lingvistiky z Cornell University Robert Hall knihu, kde podrobně rozebírá runový nápis a tvrdí, že to, co bylo původně považováno za chyby z neznalosti, jsou ve skutečnosti autentická písmena používaná ve 14. století.

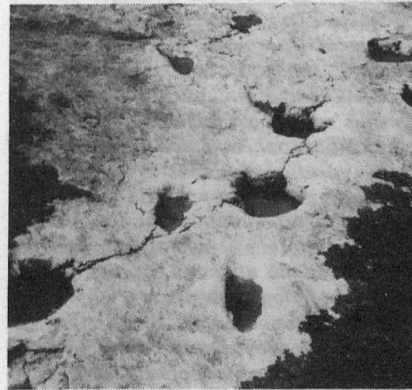
Dále do minulosti sahá další teorie. Latinská legenda „Cesta svatého opata Brendana“ z devátého nebo desátého století popisuje, jak svatý Brendan někdy v šestém století vyjel z Irsku v kožené lodi západním směrem a doplul pravděpodobně na Bahamy, nebo podle jiných odhadů k Svatému Augustinu na Floridě. Ve stejných místech o deset století později hledal Juan Ponce de León pramen věčného mládí.

Někteří historikové považují tento příběh za zcela smyšlený, ale jiní v něm vidí odraz faktu, že irští námořníci znali východní pobřeží severní Ameriky dlouho před Kolumbem. Anglický námořník Timothy Severin si v roce 1977 vyrobil loď z hovězích kůží podle starých popisů a doplul s ní z Irsku na Nový Foundland. Loď se jmenovala Brendan. Z toho se celkem spolehlivě dá usoudit, že Atlantik mohl přeplout nejen svatý Brendan, ale mnoho lodí mnoha národů.

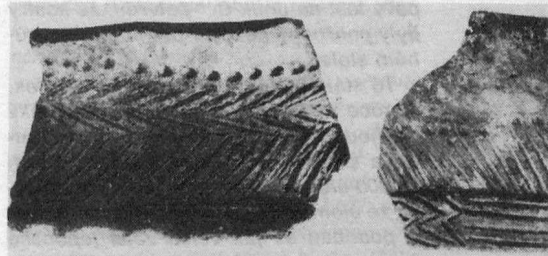
V roce 1976 našel potápěč v Guanabara Bay asi 25 km od Rio de Janeiro dvě amfory, jaké používali Římané k přepravě oleje. Protože mu brazilská vláda amfory zabavila, odmítl říci, kde je našel. Po něm však v roce 1982 našel v Guanabara Bay americký archeolog, specializovaný na podmořské výzkumy, Robert Marx, stovky úlomků keramiky a asi 200 hrdel od amfor. Specialistka na klasickou kulturu Elizabeth Willlová z University of Massachusetts dokonce zjistila, že amfory byly vyrobeny v římském městě Kuassu, ležícím na dnešním pobřeží Maroka. Marx pak sonarem našel v bahně zálivu zbytky dřevěné římské lodi.

Do jeho archeologického průzkumu však zasáhla španělská a portugalská vláda a obvinily Marxe, že je agentem italské vlády, která si tak chce zajistit objev jižní Ameriky. Podle Portugalců byl prvním Evropanem na brazilské půdě Pedro Alvares Cabral v roce 1500, podle

Španělů to byl někdo jiný, Vicente Yanez Pinzón, také v roce 1500. Tento spor mezi Španěly a Portugalci již trvá léta, a teď by se jim do něj připletli nějakí obchodníci s olejem z třetího století, kterým ztroskotala loď se zbožím na pobřeží Brazílie a už se nikdy nedostali zpátky. Jestli vůbec na té lodi ještě byli, když se dopotácěla k brazilskému pobřeží.

Stopy, nalezené v blízkosti Glen Rose v Texasu, byly ve třicetých letech považovány za stopy lidské, ale paleontologové zjistili, že patří dinosaurům.

Úlomek japonské keramiky, která byla nalezena na pacifickém pobřeží Ekvadoru v blízkosti vesnice Valdivia. vlevo je úlomek keramiky z Japonska asi 2.500 let př. n. l., vpravo je úlomek z Valdivie.

historie

Římské amfory, pocházející z obchodní lodi, která ztroskotala v blízkosti Rio de Janeiro ve třetím století našeho letopočtu.

► V našem století se našly stovky, možná tisíce římských mincí na různých místech USA, ve Wisconsinu, v Alabamě, v Severní Karolině. Mohly by být důkazem evropské přítomnosti na americkém kontinentě, ale není to tak jisté. Skeptici tvrdí, že tyto nálezy se opakovaně a pravidelně objevovaly po první i druhé světové válce, kdy se z Evropy vraceli američtí vysloužilci se suvenýry z Itálie.

A ještě před římskými obchodníky to byli židovští uprchlíci, kteří utíkali před brutální římskou okupací Palestiny. V roce 1894 uveřejnil muž jménem Cyrus Thomas zprávu o nález devíti kostér na indiánském pohřebišti v blízkosti Bat Creek ve státě Tennessee. Dvě kostry byly nalezeny stranou od ostatních, a u nich ležela kamenná tabulka s devíti písmeny. Thomas si myslel, že to je nápis v Cherokeeeské abecedě. Teprve v roce 1950 archeolog Joseph Mahan rozpoznal, že písmena pocházejí ze staré kanaanské abecedy. Znalec semitských jazyků Cyrus Gordon potvrdil Mahanovo pozorování, zjistil, že jde o hebrejský dialekt z prvního století po Kristu, a přeložil jej jako „Hvězda (nebo kometa) Židů“. Domníval se, že jedna z kostér patřila vůdci židovských uprchlíků. Isotopový test na uhlík C¹⁴ potvrdil, že kostry byly pohřbeny někdy v prvním nebo druhém století.

To stále ještě není ten pravý začátek. V roce 1956 našel mladý ekvádorský obchodník Emilio Estrada u vesnice Valdivia prehistorické smetiště, a v něm 36.000 úlomků keramiky. Analýzy ukázaly, že úlomky jsou 4.000 až 4.500 let staré, a podobají se jak vejce vejci japonské keramiky z období Jomon ze stejné doby. Ozdoby, ucha, a další detaily jsou stejné.

Loď svatého Brendana, který zdánlivě v šestém století n.l. navštívil zemi na západ od Kanárských ostrovů, patrně Floridu (podle rukopisu z 10. století).

Estrada předpokládá, že japonští rybáři v té době přeplovali Pacifik, přiváželi nebo vyráběli keramiku, a možná se pokoušeli i o kolonizaci.

Před tím, snad asi před dvaceti tisíci lety, „objevili“ Ameriku předci dnešních Indiánů a Eskymáků. Byli opravdu první? Vedou se o to spory.

Jedna skupina nálezů je pozoruhodná, a kreacionisté, lidé věřící v doslovnou správnost biblického popisu stvoření světa, je berou jako důkazy nesprávnosti vývojové teorie. V Glen Rose v Texasu, ve skále staré 100 miliónů let, byly nalezeny stopy dinosaurů a vedle nich stopy, podobající se lidským. Podobné stopy byly nalezeny i jinde, a kupř. v Berea, Kentucky, jsou 250 miliónů let staré. Wilbur Burroughs, místní profesor geologie, je přisoudil tvoru, kterého nazval *Phenanthropus mirabilis*. Tyto stopy však nejsou lidské, patří opravdu oněm dinosaurům. To už by bylo přece jenom moc.

Chudák Kolumbus se nám však v této směsici jaksi ztrácí. A slavit není co.

Piskovcová deska, nalezená v roce 1898 švédským emigrantem Olofem Ohmanem a jeho synem Edwardem na jejich farmě u Kensingtonu v Minnesotě. Runový nápis popisuje výpravu osmi Švédů a dvaceti dvou Norů roku 1362 napříč Amerikou až do dnešní Minnesoty.

Plánujete návrat domů?

EVA RHEINWALDOVÁ, Praha

rady veskrze praktické

Doma je doma a tak stále častěji dostáváte dotazy od svých přátel, jak to tady chodí a jak se to dělá, když se chce našinec vrátit. A tak abych to nemusela stále znovu a znovu psát jednotlivě, rozhodla jsem se sepsat pár rad a vypsat své zkušenosti s reemigrací, jak se tento proces úředně jmenuje.

Možná, že vás příjemně překvapí, že v ČSFR můžete být penzistou či penzistkou už v mladém věku, kdy byste se, např. v USA, museli ještě pěkných pár let harcovat denně po přečpaných dálnicích do práce. Možná, že to dělá dobře egu workaholiků, ale peníze nemusí znamenat nečinnost. Je pouze časem, kdy člověk může povýšit své hobby na práci. Práci, kterou dělá rád, protože nemusí, když nechce.

Penzi dostanete, pokud máte trvalý pobyt v ČSFR, odpracováno 10 let zde a 15 let mimo republiku. Tedy dohromady vám to musí dát 25 let. K tomu stačí předložit údaje social security anebo doklady ze zaměstnání.

Jestliže jste byli tzv. na volné noze, jako já, je dobré, když najdete v truhle, kam schováváte suvenýry, staré smlouvy. Těmi dokážete, že vám byla strhávána daň. Nebo je dobré mít potvrzení, že jste si platili v té době penzi. Ti pořádnější možná mají i ta-

kověto doklady schovány. Bez toho jste totiž ztraceni, protože všechny smlouvy a záznaky o vaší bohuľibě činnosti byly buď z nedostatku místa vyhozeny nebo shnily, jak mě řekli na Pragokonzertu, v televizi a u kulturních organizací, pro které jsem pracovala. Ve sklepích je prý vlhko a místa je málo.

Daňový úřad posuzuje každý případ individuálně, podle vyhlásek a zákonů, které se stále mění a proto je dobré, na nikoho nedat, předložit své dokumenty a nechat se překvapit, co vám započítají a co ne. Důležité je, aby zaměstnání nebylo přerušeno.

Občas uzná daňový úřad svědectví někoho, kdo s vámi pracoval. Jde o to být vytrvalý a nedat se zastrašit. Při obíhání těchto míst poznáte Prahu a když vyhrabou někde kartotéku s vaším jménem, je to hřejivý pocit, že přece ještě máte kořeny v této zemi.

Adresa Úřadu důchodového zabezpečení je v Praze 5, Křižíkova 25, telefon 541141. Tam se můžete obrátit pro vysvětlení sami, ale musíte si zažádat na Obecním úřadě svého bydliště. Tam vám vydají formuláře, které vyplníte, doložíte doklady a oni to pak s doporučením podstoupí tomuto úřadu. Tváří se přitom tajuplně, jakoby šlo o velké tajemství, i když onen úřad vám i na telefonu

poskytne ochotně informace o vašich právech a prozradí formulky zákonů, podle kterých se řídí.

Proč tato oběžnáka přes obecní úřady nevím, ale tak to tu chodí, a člověk se s tím musí smířit. Snad, aby nebyla nezaměstnanost. Panuje tu systém pohádky o Slepičce a kohoutkovi. Na úřadech vám vyřídí vaši žádost pouze, když donesete papírky. Ten ovšem vám dají jen když přinesete papírky odjinud – třeba vedle z baráku – ale počkat si musíte na vydání měsíc. Tyto papírky se opět získají na základě jiných papírků. Všechny musí být většinou opatřené kolkou a nejlépe kulatými razítky. Proč právě tyto jsou ve větší vážnosti než ty hranaté, se mi nepodařilo ještě zjistit. Když přicházíte ze zámoří, je pro vás tak jako tak systém mnoha papírků, kolků, razítek a ručního opisování – až 5× – nepochopitelně směšný nebo vás rozzuří svou, pro vás nepochopitelnou logikou. Mnohdy jsem byla odmítnuta po několikahodinovém čekání v osklivých chodbách před dveřmi úřadů, protože mi ono kouzelné razítko chybělo anebo některý z těch papírků. Úřad je úřad a tak se raději vždy ujistěte, jestli máte vše, co zdejší šimlové vyžadují.

No, nešť, kvůli úřadům se nevracíte. Víte, že tam to vyřídíte jednou provždy a pak se můžete do smrti utápět v krásách rodné země nebo v pivě.

Další rada: Nedejte se odbýt. Na úřadech zde sedí mnohdy lidé, kterým se říká staré struktury. Nepřejí vám návrat domů a jsou roztrpčení výhledem, že musí dříve nebo později odejít nejen ze slávy, ale z teplých místec. Ti zřejmě sabotují plynulý chod a nejsou ani trochu zdvořilí. Někdy jde ovšem o pouhou ignoraci personálu, který má potíže s novotami. To se stalo, například, mým přátelům, kterým opakovaně na úřadě slečny říkaly, že na penzi nemají nárok, že se musí vzdát cizího občanství a podobné nesmysly. Až, když začali jednat trochu asertivněji, (svůj způsob asertivity si zvolte sami) odvolali se na informace z hlavního úřadu, pak teprve jakási vedoucí, zatím co se ona informatorka nenápadně vytratila, přiznala, že prý mají moc novot, pořád nějaké schůze a že jsou z toho jeleni – tedy spíše laně. Mnoho úředních šimlů neví, že se dá říci: „nevím, zeptám se, podívám se a po nových informacích budu pátrat“. Jednají ještě postaru, kde v obchodech říkali „nemáme“, když byli líní probrat se ze spánku a zboží vám přinést. Tak i na úřadech říkají „Nejde to“, když jsou líní prohrábnout se ve svých papírech. Jde tedy o to nevzdat se a přesvědčit je, že to jde. Někdy je k tomu zapotřebí nějaký malý dárek. To je ještě stále všude nejlepší prostředek motivace k tvořivému myšlení a rychlosti. Rada: před návratem si vezměte kurs asertivity. Kursovní se vám mnohonásobně vrátí na ušetřeném čase a penězích.

Muži mají nárok na penzi v 60 letech a ženy v 57 letech. Za každé dítě si mohou odečíst jeden rok. Dostáváte-li penzi z ciziny, krátí se česká či slovenská penze. Po dovršení 65 let máte nárok na starobní poměrný důchod, který také závisí na tom, jestli zde máte odpracováno alespoň 10 let.

Jako penzisti máte nárok na různé slevy.

Platíte méně v dopravních prostředcích, dostanete zlevněné vstupenky na kulturní podniky apod. Nemocenské pojištění je (zatím) zdarma.

STĚHUJETE SE DOMŮ?

O trvalý pobyt v ČSFR si můžete zažádat na čs. velvyslanectví ve své zemi a nebo přímo na referátu pasů a víz v místě svého bydliště. To je rychlejší a levnější způsob.

Žijete daleko ve světě, lovíte lední medvědy nebo aligátory, nebo žijete život pracujícího člověka ve Valparaisu, Johannesburgu, Darwinu, nebo Rabbit Falls uprostřed prairie?

NAPIŠTE NÁM O SVĚM ŽIVOTĚ; JAK JSTE ZAČÍNALI; JAKÉ JE TO TEĎ.

Všude je něco zajímavého. Víte, jak se připravuje svíčkova ze soba nebo z yaka?

NAPIŠTE NÁM.

Zkusili jste někdy dělat bramborák z yamu?

NAPIŠTE NÁM.

Jaká je dobrá česká hospoda ve Francii, Burkina Faso, Bolívii? Počkali jste zajímavé Českoslováky na rovníku nebo u pólu?

NAPIŠTE NÁM.

Co víte o slovenských misionářích u kmene Frafra? Nebo někde jinde?

NAPIŠTE NÁM.

Předložíte rodný list, potvrzení o naturalizaci, pas, 4 fotografie a potvrzení o bydlišti. Musíte být u někoho přihlášení anebo vlastnit byt. U mladých lidí se požaduje příslib práce. Staří uvedou, z čeho budou žít. Za 3 týdny dostanete něco jako občanský průkaz, tedy legitimaci trvalého pobytu. Tato vás opravňuje ke všemu mimo voleb a vojenské povinnosti a bez toho se dá žít.

Dovést si můžete beze cla všechno. Pouze je třeba, abyste si vše řádně sepsali (i šatstvo, boty, kolik kusů čeho) a tento seznam po příjezdu předložili na celnici. Na balíky a deklaraci pište: Stěhované věci. Já psala „Vracím se domů“ a všechny balíky mi byly doručeny přímo do bytu. Pošta se mi zdála nejlevnější, pokud člověk nestěhuje nábytek anebo něco velikého. Svůj majetek můžete posílat po dobu dvou let. Tyto věci, a jedná se hlavně o auta, elektroniku a jiné technické vynálezy, nesmíte prodat po dobu, kterou vám celnice určí. Nejdelší jsou 3 roky. Jestliže se vám něco rozpadne dřív, jdete

to ohlásit na celnici, kde vám poradí, co s tím. Vezete-li pak něco z těchto věcí opravit za hranice, musíte mít povolení celnice a složit kauci. Zdá se to byrokratické, ale předchází se tím šmelení.

Podle mých zkušeností se nevyplatí vozit žádnou elektroniku, protože se zde všechno dostane. Zboží koupené v cizině se zde většinou neopravuje a jsou s tím jen potíže, protože proud je zde nejen silný, ale jaksi kolísavý, citlivý na různé šoky, jako bouřky a pod. a tak mám všechno věčně rozbité. „Asi bylo přepětí, někde uhodilo, dostalo to šok ze sítě“, vysvětlují odborníci. Telefony a záznamníky musí být uzpůsobeny zdejšímu systému, jinak se nesmějí používat. Uzpůsobení, pokud lze provést, je drahé a pokuta, pokud se na to vykašlete, ještě dražší. A tak opět je lépe koupit vše zde.

Auto, pokud je máte na seznamu, si můžete koupit v Evropě a dovést beze cla. Je dobré, dát si na seznam vše, co myslíte, že budete potřebovat. Když nedovezete, nic se nestane. Jestliže ovšem na něco zapomenete, máte smůlu. Připisovat se nesmí. Zákon je zákon. Já musela žádat o výjimku až na samém hraně.

Auto se zde vyplatí mít malé a málo žeroucí. Nejlépe šlapací. Benzin je drahý a parkoviště v americkém slova smyslu se vyskytují poskrovnu, jakožto i garáže. Parkuje se a garážuje v přeplněných ulicích, někdy i na chodnicích.

O informace o tom co smíte a nesmíte přivést se v případě potíží opět obraťte na nejvyšší místa, tedy na vedoucího celnice, hlavní správu a pod. a nebo ještě lépe, opatřete si vyhlášku. I zde, právě tak jako na jiných úřadech, jsou lidé, kteří mají zastaralé informace, špatné nebo žádné a budou vám tvrdit autoritativně bludy. Třeba v tom bude i záměr návrat vám zošklivit. Jen tak, ze závisí. I mne nedávno celník tvrdil, že doba povolení přívozu věci je pouze jeden rok. Oháněl se dokonce vyhláškou. Buď starou a nebo ji nečetl. Souhrnně vám tedy radím: při získávání jakýchkoli informací lidi vyslechněte a pak si skepticky řekněte: „Jen aby ... jen jestli ...“ a jděte si vyžádat „the second or the third opinion“, a to od těch opravdu povolaných.

Máte-li nějaké specifické dotazy týkající se návratu domů a života v Praze, který na navrátilce čeká, pište na adresu: RE-DAKCE ZÁPADU TODAY k rukám E. R. Ráda se s vámi o své již dvouleté zkušenosti podělím.

Výzkum veřejného mínění

ČENĚK ADAMEC, Praha

PRVNÍ SOUKROMÝ

Mezi první soukromé pivovary v České republice patří i pivovar Bernard v Humpolci. Pivo se zde vaří od nepaměti. Vznik panského pivovaru se datuje do roku 1597. Po druhé světové válce se stal součástí Jihočeských státních pivovarů. Nevedl si v té době slavně. V říjnu 1991 byl pivovar vydražen a jeho majiteli se stali mladí podnikatelé Ing. Bernard, Ing. Vávra a pan Šmejkal. K jejich prvním krokům patřila změna výroby piva a tak již koncem listopadu 91 byl z pivovaru distribuováno nové pivo nové značky Bernard, uvařené z pramenité vody z Českomoravské vrchoviny, které svoji chuť a kvalitou si rychle získalo oblibu v Čechách, Moravě i Slovensku. O Bernarda je zájem jak ve Švédsku, Španělsku tak i v USA. V ČR má na 800 odběratelů a jeho značka začíná tvrdě dobývat další trhy.

Noví majitelé se nespokojují s tím, že svým zákazníkům nabízejí kvalitní pivo s charakteristickou hořkostí. Jejich snahou je, aby se pivo BERNARD stalo uznávaným pojmem. Tomuto cíli je podřízena obchodní strategie. Kromě piva dostávají zákazníci od firmy reklamní materiál jako jsou plakáty, účtenky, pivní tácky, vlajky, sklenice, slunečníky, přibudou i ubrusy a další předměty. Těm, kteří mají zájem o opravdu dobrou spolupráci nabízí pivovar BERNARD pomoc při řešení technických i případných dalších problémů.

Jistě není neskromné tvrdit, že přechodem pivovaru v loňském roce do soukromých rukou se začala psát jeho nová historie, a že to bude historie hezčí než byla ta v nedávné minulosti.

— ŠH —

Po druhé světové válce až do dnešní doby byly u nás na scéně čtyři ústavy. První vyvíjel intenzivní činnost asi od poloviny roku 1946 do ledna 1948, tedy v krátkém období demokracie. Druhý ústav historicky existoval od roku 1967 do počátku roku 1972, tedy zhruba v období Pražského jara. Třetí ústav měl nejdéle trvání necelých dvou desetiletí. Doba jeho působení je charakterizována jménem Gustáva Husáka a dokumentem Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti. Čtvrtý, dodnes působící, byl zřízen v únoru 1990. V současné době působí u nás i několik příbuzných institucí.

Budu se věnovat jen prvnímu ústavu, který představoval v mém životě osudové období. Byl jsem členem malého kolektivu vedoucích pracovníků s odpovědností za výzkum.

Ústav byl oddělením prvního odboru ministerstva informací. Snaha, konstitovat jej jako samostatný útvar při rychlém spádu událostí, neměla úspěch. Ministerem informací byl Václav Kopecký, blízký přítel Klementa Gottwalda, komunista stalinsky orientovaný. Avšak už samotná skutečnost, že pojal výzkum veřejného mínění do plánu činnosti svého ministerstva, je jistým svědectvím o jeho tehdy kladném vztahu k tomuto oboru. Tento jeho vztah je možno s odstupem času posuzovat jinak než v oné době. Projevoval se v osobních projevech, v interview poskytnutém týdeníku Kruh, a nakonec i ve vyslání dvou pracovníků ústavu na tříměsíční studijní pobyt v USA. Bylo to v dohodě s Rockefellerovou nadací. Postoj Kopeckého nebyl ojedinělý, bylo možno jej konstatovat i u jiných vedoucích pracovníků ministerstva, například u Vladimíra Procházky, překladatele Steinbeckových Hroznů hněvu, a také u Klementa Gottwalda, když poskytl interview měsíčníku Veřejné mínění. Radikální obrat nastal koncem roku 1947 a pak zejména v souvislosti s únorovým pučem. Lze dnes usuzovat, že změna v nazírání na výzkum veřejného mínění nastala u V. Kopeckého a v ústředním výboru KSČ v souvislosti s odhodláním strany zmocnit se neomezené moci státu.

Vznik prvního ústavu měl spojitost s domácím i zahraničním odbojem. Během druhé světové války jsem byl vojákem západní zahraniční armády a ve Velké Británii jsem měl možnost studovat metodiku práce Britského ústavu pro výzkum veřejného mínění (BIPO). Byl to ústav tzv. Gallupova typu a představoval typ kvantitativního výzkumu. Soupeřila s ním organizace zvaná Mass Observation, orientovaná na kulturní antropologii a na kvalitativní metodu zkoumání.

U zrodu ústavu stál spisovatel Josef

Kopta, který byl po válce jedním z vedoucích pracovníků ministerstva informací.

Pracovníci měli čilý styk se západními příbuznými pracovišti a zúčastnili se tří konferencí o veřejném mínění: ve Francii, ve Velké Británii a ve Spojených státech. Publikovali v americké revue Public Opinion Quarterly a dále v International Journal of Opinion and Attitude Research. O vážnosti, kterou ústav získal, svědčí i to, že po pařížské konferenci jsem byl zvolen místopředsedou Evropského výboru veřejného mínění, předsedou byl Američan Frederic Williams.

věda

Francouz Jean Stoetzel, profesor Sorbony, věnoval ústavu pozornost ve své knize Les sondages d'opinion publique (1948). K jisté popularitě přispěl i překlad Gallupova průvodce po výzkumu veřejného mínění (Orbis 1948, překlad zadán do tisku rok předtím).

Velká část šetření se týkala témat nepolitických, řekli bychom demoskopických. Příklad témat: čtenářské zájmy, návštěvy kulturních podniků, vztah občanů k minulosti, k přírodě, populační otázka, zločinnost, trest smrti, problémy jazyka a terminologie aj. Ekonomicky, řekli bychom marketingově, byl laděn výzkum o n. p. Baťa, vyžádaný tímto podnikem. Dále šetření názorů veřejnosti i odborníků na téma ideálního osobního automobilu. Politiky se dotýkaly průzkumy: dva předvolební v roce 1946, názory na počet politických stran, na dvouletku, ohlas na rozhlasové projevy politicky angažovaných osobností, názory na brigády, poslech zahraničních rozhlasů za války, postoj ke znárodnění průmyslu (tj. k první etapě znárodnění).

Ústav byl zrušen v souvislosti s únorovými událostmi v roce 1948 v době, kdy

Ivan Viden, dr. Čeněk Adamec, dr. George Gallup (zleva) na konferenci ústavů pro výzkum veřejného mínění. Anglie, Loxwood, 1947. Československý ústav nebyl členem sítě Gallupovy organizace, ale udržoval s jejími členy pracovní kontakty.

Josef Kopta už v ministerstvu nepůsobil a kdy byl v té době nahrazen ve funkci šéfa prvního odboru Petrem Konečným. Okolnosti – popsal je americký novinář D. A. Schmidt ve své knize Anatomie satelita (1952) – naznačují, že ke zrušení ústavu došlo v souvislosti s obavou, že ústav předpoví neúspěch komunistů ve volbách v květnu 1948. Byly totiž plánovány tři předvolební průzkumy. Dotazníky vztahující se k prvnímu průzkumu, už vyplněné, byly zabaveny. Jeden z odborných pracovníků musil ihned opustit pracoviště, na všechny čekaly práce v ze-

mědělství a průmyslu i vyšetřovací vazba.

V doslovu aspoň zmínka o dr. Jaromíře Zapletalové, ředitelce druhého ústavu působícího v době Pražského jara. Dožívá se právě významného životního výročí. Využívajíc své pedagogické a statistické praxe, dovedla stmelit skupinu 22 pracovníků ve velmi výkonný útvar. Její ústav přejal koncepci prvního ústavu, zdokonalil ji v několika směrech. Poprvé v historii pravidelně přinášel výsledky z celého státu. Byl v opakovaném kontaktu s G. Gallupem a J. Stoetzlem. Jedno

z tematicky pozoruhodných šetření představovalo aktivní účast na mezinárodně, ba světově koncipovaném výzkumu o lidských tužbách a obavách (H. Cantril... The Pattern of Human Concerns). Nelze zamlčet, že dr. Zapletalová projevila osobní statečnost, když odmítla uposlechnout příkazu nového vedení ČSAV, aparátu KSČ a Výboru lidové kontroly, propustit řadu svých spolupracovníků. Ústav byl zrušen podobně jako jeho historický předchůdce. Dr. Zapletalové se dostalo zadostiučinění ze strany ČSAV až v r. 1991.

Dvakrát o Dvořákovi

MICHAELA SWINKELSOVÁ, Belgie

Na začátku osmdesátých let vyšly o tomto našem světovém skladateli v menším časovém rozpětí dvě knihy.

Náhoda? Posuďte sami.

V Torontu napsal Josef Škvorecký Scherzo capriccioso, vydali 68 Publishers – a za pár let na to se v Praze objevila knížka Miroslava Ivanova Novosvětská, vydala Panorama, lektorovala dr. Hana Hrzalová (!). Nemíním psát srovnávací rozbor obou děl ani jinou literární kritiku. To už udělalo více povolanějších. V této poznámce mi jde o něco jiného.

V Západu č. 2. vyšel velmi lyrický článek paní Stanislavy Šlahorové s názvem Zářijové odpoledne na Vysoké, kde píše o své návštěvě vnučky A. Dvořáka, paní Věry Johnové.

Musím se přiznat, že mi z té její lyriky bylo smutno a ještě smutněji z jejího hrdého sdělení, jak paní Johnovou těší, že se její oblíbená knížka o dědečkovi, kterou napsal M. Ivanov, dostane do rukou Američanů právě díky překladu paní Šlahorové...

Nevím, co paní Šlahorovou inspirovalo k překladu. I kdyby nečetla Scherzo capriccioso, dovedu si jen těžko představit, co

(ano, vy hlupáčkové, kteří neumíte počítat, na těžké stránce se vám zdůrazňuje, že $102 + 8 = 110$) a právě to poslední... se rozkládá ve výši 411 metrů, takže tady stojíte přibližně o 30 m výše než na Empire SB (zase ty počty pro blbé), ta má ovšem zase ale anténu, která dosahuje k obloze o 37 metrů výš...“

Z toho by se člověk pomátl, ne? Tak co je vyšší? Jak nesmírně důležité v knize o hudebním skladateli, který žil v Americe, když tyto budovy nota bene ještě vůbec nestály!

O několik desítek stránek dále: „Dálnice objíždí město Rockford, míříme stále na západ za sluncem (autor to jistě nemyslel metaforicky, to by mu u paní dr. Hrzalové neprošlo)... nalevo ukazuje směrovka do města Byron, už dříve jsem si všiml, že mnohá zdejší města dostala jméno podle evropských měst nebo významných lidí (neuvěřitelné překvapující zjištění pro Američany, ale i neameričany).“

A ještě jeden skvost na závěr, i když by bylo ještě dlouho z čeho vybírat: „... U nás v OSN máme obrovskou knihovnu a studovnu, nese jméno tragicky zahynulého generálního tajemníka Daga Hammar-skjöld, kdybys něco potřeboval... Tam je ovšem literatura jiného typu než ty asi hledáš, hovořil přítel. Byl jsem už v komplexu OSN s naším velvyslancem, nikdy v životě na ty chvíle nezapomenu...“ (slzíme...)

S mírným zájmem se také podíváme na barevné ilustrační fotografie – s často naivními popisky: „Socha Svobody, stojící na ostrově před vjezdem do newyorského přístavu, vítala na podzim roku 1892 Antonína Dvořáka.“

Patetické rozhodnutí na začátku knihy, kdy se na návštěvě skladatelovy vnučky v přívalu emocí náhle odhodlává: „Pojeď tam!“ Jak lehce se to tehdy rozhodovalo o cestě do Ameriky... Někomu. Třeba tomu, kdo kromě knížek o Žižkově, Požáru Národního divadla, Atentátu na Heydricha a dalších napsal také veledílo o Lenínovi v Praze...

Je to tedy knížka o Dvořákovi a nebo nepovedený, naivní průvodce po Americe? Jistěže je to knížka o Dvořákovi, autor poctivě cituje z prostudovaných materiálů, kterých je ale neskonale méně než pramenů, ze kterých čerpá vědecky důkladnější Josef Škvorecký, i když ten sám v úvodu Scherza capriccioso praví: „Je to můj první pokus o historicko-biografický román. Není to vědecký životopis Antonína Dvořáka, a využíval jsem proto poetické licence tam, kde historická skutečnost nevyplňovala historickou možnost, a volně jsem také, bez udání pramene, citoval nebo parafrázoval díla uvedená v seznamu na konci knihy...“ Dále ze Škvoreckého citovat nebudu. Jeho kniha se prostě čte a čte.

Doprovodné ilustrace jsou dobové, jeho příběh vám bude připadat „skutečnější než pravda.“ J. Škvorecký nás neobtěžuje vlastními triviálními pocity při spatření mrakodrapu či po přečtení pochvalných kritik na Dvořáka v tehdejší tisku.

Zdá se mi neuvěřitelné, že by paní Věra Johnová toto dílo neznala...

Čtenář se jistě dozví i od Ivanova o Dvořákovi mnoho nových věcí. S mravenčí úsilovností a trpělivostí, jak je jeho zvykem a pracovní metodou literatury faktu, Ivanov *patrá a sděluje*. Chybí mu však to podstatné: kritičnost k vlastním pocitům, které nemusí rezonovat se čtenářovými, často dokonce až irritují. Neumí oddělit zrna od plev, proto v celkovém dojmu převládá nuda. Je těžké psát „populární knížku“ o slavné osobnosti. Je také pravda, že Ivanov poctivě sesbíral a seřadil spoustu informací o Dvořákově životě v Americe.

Zda ale jeho knihu dokáže *dočíst* Američan, o tom si – třeba jen na základě uvedených citací – dovolím pochybovat.

Lze jen doufat, že paní Šlahorová má na překlad řádně uzavřenou smlouvu s některým americkým vydavatelstvím.

recenze

bude asi Američany bavit na Ivanovových sděleních typu: „... Empire State Building, ležící na Páté avenue a 34. ulici, pochází z roku 1931 a měří od paty po špičku antény 448 metrů... Má dvě veřejně přístupná podlaží, zařízená jako rozhledny: v 86. poschodí a v posledním 102, ve výši 381 metrů. Byli jsme tam s Honzou především...“ nebo: „... neskutečná, téměř fantastická dvojice nejvyšších mrakodrapů toho času na světě. Vlastně ne, uvědomuji si, že nedávno je překonal jeden chicagský mrakodrap a převzal od nich světový primát... oficiálně se jim tu říká World Trade Center – mají o osm poschodí víc, tedy 110

O dyme v nás, okolo nás, po nás.

ANNA SLOVÁKOVÁ – VACKOVÁ,
Praha

ROZHOVOR S TOMÁŠOM VORLOM
V ZADYMENEJ PRAŽSKEJ
KAVIARNI SLÁVIE. ON (KURZÍVA)
A JA (OBYČAJNÁ).

rozhovor

Snáď ani nie rebel. Len iný. Zvláštny. Zo šancami vpred. Lenže je tu brzda. Skoro pád. Ekonomická lešť.

Je prechodná doba, o rok to môže byť iné.

Ešte môžu nastať situácie, keď ľudia budú umierať na cholery, pride vojna, hladomor, AIDS. Môže sa stať čokoľvek.

Bieda na ktorú si dnes sťažujeme je relatívna.

A je tiež relatívne čo ľuďom pomáha a čo im škodí. Dôležité je asi to, aby každý robil to čo cíti, o čom je presvedčený, že ostatným môže pomôcť. Pre mňa je to, zdá sa, nakrúcanie filmov.

Vlani bola celá Praha – obrazne povedané – zadymená Vaším filmom... KOUŘ.

Čítal som že to bol vtedy po dvoch amerických tretí najnavštevovanejší film v Prahe. Hovoril som i s niekoľkými zámorskými, zhodli sa na tom, že by zaujímal i západného diváka, že je to vraj úplne nový pohľad na náš sametový prevrat.

Dalo by sa tiež povedať, že patrí k bontónu Prahy, isť – po Vašom prvom poviedkovom filme PRAŽSKÁ 5 – aj na tento film. A tiež, že by ho nebolo marné pribaliť niektorým hospodárskym ministrom pri rokovaniach v zahraničí...

PRAŽSKÁ 5 bola istým spôsobom lokálna záležitosť, asi pre intelektuálov, pre časť umeleckej Prahy.

KOUŘ – to je príbeh všeoznamujúci a pre všetkých platný, prečo by naň nemohli chodiť diváci i na Slovensku či niekde inde vo svete. Keď sa správne preloží, môže fungovať v každej spoločnosti. Mohol by sa použiť i ako inštruktážny film pre cudzincov, čo tu chcú podnikáť, či študovať. V skratke tu nájdete niekoľko prototypov, s ktorými sa v ČSFR zaručene stretnú.

Čo vás v živote asi najviac deformovalo a čo naopak formovalo?

Stále ma formuje moja deformácia a deformuje ma moja formácia.

Spomienka na starú dobrú stokorunu.

Je vám možné momentálne pomôcť? V akej situácii ste? Jeden z najzvláštnejších režisérov nakrúcajúci český film.

Mne osobne nikto nepomôže. Kto chce však pomôcť československému filmu, tak nech pošle na adresu Tomáš Vorel, Bránická 82, Praha 4, 10 miliónov korun.

Skôr než bolo dnes, naozaj pred pár rokmi, bola FAMU, školské filmy... CHEMIKÁL, DÁREČEK, ING. Na naše pomery pre Vás nezvyčajne hviezdna doba. Počas štúdia ste začínal nakrúcať už spomínaný poviedkový film Pražská 5...

Na škole som mal šťastie, že ma nechali robiť čo som chcel. Tiež som nikoho zbytočne neprovokoval, snažil som sa naučiť filmové remeslo. A potom prišla ta chvíľa, že vplyvní ľudia na Barrandove pocítili, že začína fúkať iný vietor, riskli to – a vsadili na „mladého talentovaného“. Tak vznikol film Pražská 5. Ale vietor, tak zosilnel, že dotýčnych vplyvných ľudí nakoniec odúkol. Pražská 5 však zostala. Ako vidieť, bez náhody a šťastia by to nešlo. Bez toho nejde uspieť ani v kinematografii ani v živote.

Ani nakrútiť – už tiež spomínaný – druhý film...

Kouř sa mal realizovať vtedy ešte v Gottwaldove. Začalo ale organizovanie petíc. Keď sa to dozvedel riaditeľ Gottwaldovského štúdia, scenár nášho filmu zjedol. Prišla revolúcia a my sme film nakrútili na Barrandove.

Doba je naozaj trochu iná, ale my obyčajní, čo ako v profesii či živote extravagantní pre okolitý svet, sme nemení. Nenaučil ste sa pravdepodobne dobové tance ani vy. Zažívame ich ale vždy. Povedzme i teraz. Aký asi bude – či je – Váš pohybový výrazový prvok. A ako si ho vy dnešné –

Dnešný tanec – to počítačové disko, som si bohužiaľ neosvojil. K počítačom mám odpor už z doby robota Emila... Disko tiež neznám. A tak v dnešnej dobe príliš netancujem. Čakám, že sa vráti opäť starý dobrý viedenský valčík...

Vaše nápady je nesmierne pôvabná mozaika toho v nás a okolo. Máte to odžitie. Tvorivo tiež odpracované. Chcelo

by to nielen slovný úspech, dobré kritiky, divácky ohlas – ale i cinkanie koruniek... Aby ste stihol zachytiť túto dobu v sebe. Mal by ste už mať vymyslenú nejakú svojpomoc národa sebe a nám –

Nikto za nás nič neurobí, nikto nám nepomôže, nemôžeme čakať na pomoc zvonku, ale musíme sa obrátiť do svojho vnútra, srdca – a tam nájsť pomoc. To je posledné záchranné miesto, keď ani tam pomoc nenájdeme, neostáva než siahnuť po svojej obľúbenej droge. V mojom prípade je to slovenská cigara, iné sa tu totiž nezoženú.

Kedysi aby ste mohol čokoľvek natočiť, musel ste sa zrejme i nejak ohnúť. Okolo čoho, koho, ako. Aké ohýbanie budete musieť asi urobiť práve teraz.

Strom, sa musí ohýbať kým je mladý. Ja som sa za Brežneva dosť naohýbal – a v tom ohnutí som akosi stuhol. Jediné čo môžem teraz urobiť je len narovnať sa.

Má to vôbec zmysel? V čom?

Vo chvíli, keď budem vedieť odpoveď na túto otázku, tak už tu nebudem. A tam kde to vedia nevedie ani telefón, ani fax.

POKRAČOVANIE ROZHOVORU S TOMÁŠOM VORLOM EŠTE V ZADYMENEJŠEJ KAVIARNI SLÁVIE. ON (KURZÍVA) A JA (OBYČAJNÁ) A PRIPRAVENÉ VÝNATKY Z DENNEJ – MLADÁ FRONTA DNES – A TÁŽDENNEJ – REFLEX – TLAČE (TUČNE).

Vždy si budem robiť svoje filmy a ne-nechám sa do ničoho štelovať.

Vaša úsporná a úsmevná charakteristika, vás a vašej tvorby doteraz v mediách tvorby československého kinematografického sveta.

Svoju tvorbu by som charakterizoval rovnako ako sám seba. Som krásny, vtipný, usmievavý a hlavne veľmi skromný. Ale nato už isto naši diváci prišli.

A v mediách tvorby československého kinematografického sveta – tak v tom sa nemôžem charakterizovať objektívne, lebo ja som videl len film Kouř,

Oduševnělý Pohunek – Aleš Najbrt – so svojimi zverencami.

Idol dievčenských srdc – Tomáš Hanák – tentokrát narazil.

ale zato som ho videl najmenej tisícokrát a môžem vám povedať, nie je to veru zlý film...

Po výdatnom pôsobení a žití v jednom z najvýraznejších českých amatérskych divadiel, SKLEP sa – výhradne venujem len filmu.

Prečo... Z akých pocitov, túžob, snov, snažení ste sa k tejto profesii dostal... Čo bolo predtým. A čo bolo úplne na začiatku kdesi hlboko len vo vás.

Ťažko si spomenúť, kdesi hlboko na začiatku bola úplna prázdnota a nevedomosť. Keď som sa začal batoliť vliezol som mamičke do amatérskej kamery a osobne si prešiel dráhu celuloidového filmu. Od tejto doby pramení moja vášeň ku kinematografii. Keď som začal chodiť, tak ma otecko naviazal na nite a hral so mnou bábkové divadlo. Ilúzia bola dokonalá, nikto z divákov nepoznal, že nie som drevený, ale masový. Od tejto doby je moja láska k divadlu. V škôlke som sa potom zoznámil s D. Vávrom – divadlo SKLEP – a Z. Běhalem – divadlo MIMOZA. Súbežne s amatérskym herectvom zrel môj vzťah k filmovej surovine až do tej miery, že som sa vnútil na štúdium FAMU. Spolupráca s pražskými podzemnými divadlami neustávala, čo sa nakoniec vyvrátilo do filmu PRAŽSKÁ 5.

Mojim ideálom je natočiť film pre všetkých, od pomäteného dementa v bláznivci po špičkového intelektuála v hviezdárni. Nie tak, aby som sa jednému, či druhému ponúkal, ale aby som jedného i druhého rešpektoval, lebo obaja, dement i hviezdár, majú nárok na magiu filmu.

Už ste sa stretol s týmto svojím ideálom?

Glosujte, prosím, prakticky.

S dementom sa stretávam každý deň, hviezdári sa mi vyhýbajú, asi som pre nich veľmi veľký dement.

Ako natočiť film a nekradnúť.

Keď som pred rokom premietal Kouř pánovi prezidentovi na Hrade, tak som mal predstavu, že od neho vydrankám niečo na ďalší film. Ale ani pán prezident nemá. Budem sa musieť porozhliadnúť

po niekom bohatšom. Najbohatší ľudia sú vraj v Amerike a v Japonsko. Najskôr pôjdem do Ameriky a potom do Japonska a potom spácham harakiri.

Generácia šesťdesiatych rokov bola vo svojom tvorivom rozlete zastavena sovietskym komunizmom. Presunula sa do zahraničia, do väzenia, do kotolní a z opozície sa vytvorila nová vládnuca sila. Generácia osemdesiatych rokov bola vo svojom tvorivom rozlete zastavena tržnou ekonomikou. Rýchlo z nej vykvitne opozícia proti svetu počítačov, reklam, tupého konzumu. Odpor k marxleninským poučkám vystrieda odpor k počítačom IBM. Ako hovoril môj priateľ Uhlíř: Komunizmus a tržná ekonomika sú najväčšie zla nášho tisícročia.

Čo všetko dnes a denne robíte, aby ste tak nádherne paradoxne, nelogicky, ale našsky, a vlastne i po vašom, prasto symbolicky „s kouřem sa nestal kouřem“...

Práve naopak – zmyslom môjho života je stáť sa dymom – celkom vyvanúť. Zmeniť sa v dym a opustiť pochybný zhon

tohto sveta. Moja aktivita skrátka smeruje k rozplynutiu sa.

V KINE.

V hľadisku burácal smiech. Kamaráti sediaci vedľa mňa, hoci od narodenia hovoria anglicky, dánsky, odrazu začali chápať.

Doteraz im na reálie českého sveta nestačili ani univerzitné znalosti českého jazyka, ani študijné pobyty. Konečne pochopili. To niečo absurdné za čím sa sem k nám hrnú, podľa ústneho podania tých čo to už tu zažili, cudzinci, hlavne západného sveta

a z čoho nám domácim akoby nebolo a nebolo úteku.

Kouř je v každom z nás. Dýchame ho. Vzduch však prúdi, a nedá nám zahynúť.

Načim už len verif, že posledný dych českého filmu Kouř, ktorý by mohol bežať i vo vašich kinách, nás ovanie dobre známou vôňou... Z dlhoročného snenia precitneme a začneme hoci pracovať...

Bol to nepríjemný sen, ale báječný film, nech žije režisér...

Teda zapáľme si!

KRIMINALISTA MARTIN RUST

Inspektor Martin Rust je hlavnú postavou seriálu pôvodných českých detektívok. Ostrý chlapík, moudrý, nebojácny a pritažlivý muž, ktorý nezapre své české, potažmo dokonca pražské kořeny. Jako exulant však zblízka a dôkladne poznal i svet.

Autory krimipříběhů jsou přední čeští detektívkáři, kteří spojili své síly k vytvoření unikátní řady kriminálních románů, jejichž děj se odehrává u nás i na jiných místech Evropy i světa a dotýká se současných problémů v boji s nadnárodní hrozbou organizovaného i individuálního zločinu. Drog, obchod s „bílým masem“, teror, pašerácké gangy, mafie, falešné peníze, únosy dětí – to vše a mnohé jiné musí spolu se svými pomocníky řešit inspektor Martin Rust. Jeho DŮVĚRNÁ SĎĚLENÍ jsou sondou do světa moderního zločinu. Každý román řady INSPEKTOR RUST je velkým dramatem

s překvapujícím završením. Zaručujeme vám vrcholný zážitek z pocitů strachu, napětí – a úlevy.

Martin Rust – Čech, který se proslavil daleko za hranicemi své vlasti a nyní se vrací – se stane vašim přítelem jednou provždy.

Vydavatelem této románové řady je Moba, spol. s r.o. Brno, úzce kooperující s úspěšným německým nakladatelstvem BASTEL-VERLAG v Bergisch Gladbachu. Autorem projektu a editorem řady je spisovatel a novinář Roman Čilek.

Celou řadu (případně i jednotlivé svazky) si mohou zájemci objednat na adrese MOBA, spol. s r.o., Kotlářská 53, 602 00 Brno, případně u firmy A.L.L. PRODUCTION, BOX 732, 111 21 Praha 1. Cena jednoho svazku: 11,90 Kčs.

Martin Rust vám přeje vše dobré a těší se na vás.

VÁŽNĚ (i neváženě) z Č + S tisku

Někteří občané města Košic podali návrh na odtržení východoslovenské metropole od Slovenska. Podle místních novin mají prý dost bratislavocentrizmu. Prostě: Dost bolo...

Generálmajor František Fajtl, hrdina bitvy o Anglii a bývalý vězeň z Mirova se dožil 80 let. Blahopřejeme

Podle údajů rakouské policie nabídla nejmenovaná brněnská firma vídeňské mafii vedle „kalašnikovů“ i 73 (!) stíhacích MIGů-21 za 150 000–600 000 USD podle opotřebení. Zkrátka malá domů

Podle ministra financí Slovenska by si nový stát přál vlastní měnu. Zatím však na to nemá

Plezeňská Škodovka omezuje provoz a zastavuje v některých odděleních výrobu. Doma zůstane 1260 zaměstnanců

Metropolitní Telegraf cituje Ivana Svítáka: „Ve státoprávním uspořádání vítáme takové řešení, jež bude vyhovovat většině Slováků a Jánošíkovi Vladimíru Iličiči Mečiarovi“

Masokombináty v Čechách a na Moravě údajně způsobí v zimě značné zdražení masa

V závodě Paříž–Peking se neztratily ani naše tatrovky. Karel Loprais, veterán závodu Paříž–Dakar, skončil v kategorii kamionů na druhém místě. O tři místa za ním byla další tatra Zdeňka Kahánka. Moraváci prostě umí...

Má to za sebou, napsal slovenský Nový čas, o pošlém búvolovi v bratislavské ZOO, kterého loni pokřtili představitelé HZDS na jméno Vladimír. Mohlo prý jít o promyšlenou sabotáž. Premiér Klaus, má, doufáme, alibi

— KH —

V 1. čísle našeho časopisu jsme uveřejnili nabídkový inzerát na

VELKÝ ČESKÝ BETLÉM

a ČESKÝ KALENDÁŘ 1993

od akad. malíře Milana Janáčka.

Na objednacím lístku bohužel nebyla uvedena adresa nakladatelství, na níž je třeba Vaši objednávku odeslat. Omlouváme se a prosíme, abyste svůj zájem adresovali

Nakladatelství THALIA,

pošt. př. (box) 396,

460 31 Liberec, ČSFR.

Země neviditelných labutí

MARTA PROCHÁZKOVÁ, Alberta

Podle staré indiánské legendy kopce, kterým se dnes říká Swan Hills, jsou domovem obrovských labutí. Měly by žít v široké oblasti divočiny mezi městy Whitecourt a Slave Lake, ale nikdo je nikdy neviděl. Říká se, že když přijde v létě bouřka, je slyšet mávání jejich velikých křídel, jak prchají do úkrytu.

Swan Hills leží 220 km na severozápad od Edmontonu v Albertě a až do poloviny padesátých let tohoto století tady nebylo nic. Žádná lidská obydlí, žádné cesty, jen lesy, jezera a zvěř. V roce 1956 Fred Willock, zaměstnaný u firmy Home Oil, vyrazil z městečka Whitecourt za vedení indiánského vůdce, aby prorazili cestu k místu asi 100 km na sever, kde geologové předpokládali ložisko nafty. Podařilo se jim to; v listopadu téhož roku otevřeli první vrt a narazili na naftu v hloubce 3000 metrů.

Dnes Swan Hills produkuje třetinu veškeré nafty v Albertě.

Roy Zuk, jeden z „nejstarších“ obyvatel, přišel do Swan Hills v roce 1958, kdy se ještě zárodek dnešního města skládal jen z tábora maringotek. „Původně tady byly jenom čtyři vrty Home Oil,“ vzpomíná Roy, „dva z nich jsou v provozu dodnes. Ale město vyrostlo rychle. Trailery byly všude, za chvíli tu byl první hotel, prodejna piva a první prodejna potravin. Naše první banka byla také v traileru, stejně jako škola. Tehdy mělo město skutečně přechodný ráz – stovky lidí tu pracovaly v zimě; v létě tolik ne, protože se nedalo hýbat se zařízením kvůli rozměklé půdě. V roce 1961 jsme měli 60 cm bláta, nosili jsme gumovky po celý rok a kontrolovat vrty jsme jezdili na koních, jinak to nešlo.“

Tu banku v šedesátých letech někdo ukradl – celou. Trailer se později našel prázdný, ale nikdy se nezjistilo, kdo to udělal.

Roy Zuk se smíchem vypráví, jak důtklivě nabádal svou rodinu: „Koukejte ať jste nemocní jenom v zimě; v létě nám není pomoci.“

V létě byli opravdu odříznuti od světa. I v zimě trvala cesta do Barrheadu (dnes po nové silnici 100 km na jihovýchod) pět hodin po neschůdných lesních cestách. Medvědi, losi, jeleni, kojoti a ostatní drobnější havěť byli i ve městě; pamětníci vyprávějí, jak ještě před dvaceti lety, když se vraceli domů, museli nejdříve zastavit auto a houkat tak dlouho, až odstranili medvědy ze dvora.

Dnešní silnice c. 33 z Barrheadu přes Fort Assiniboine a Swan Hills do vesnice Kinuso, 80 km na sever, na břehu Lesser Slave Lake, se nazývá Grizzly Trail. Tohle je Grizzly Country.

Fakt je, že živého grizzlyho hned tak nevidíte. Dnes už jsou vzácní; poslední sčítání medvědí populace se konalo před osmi lety a uvádí jen asi 80 medvědů grizzly v celé oblasti. Vydávají se na ně jen dvě povolení k odstřelu ročně, ale to ochranářům

přírody opravdu starosti nedělá; za poslední dva roky lovcí ulovili jen jednoho. Víc jich zabijí Indiáni, kteří mají neomezená práva lovu, nebo pyláci.

THE GRIZZLY
Gazette

Je mi sice líto, že se grizzly musel uhnout lidem a naftě, ale na druhé straně... fotografie v našem turistickém středisku ukazuje jeden slušný exemplář, vycpaný a stojící na zadních nohách. Člověk, který stojí vedle něho, mu sahá do pasu. A kdybyste ho náhodou potkali v lese, nejlepší obrana je schoulit se na zem a předstírat, že jste mrtví – jestli na to máte nervy. Jinak ho zastaví jen Magnum 357 nebo brokovnice zblízka. Zabít ho však nesmíte jinak než v sebeobraně a dokazovat to musíte vy, ne ten medvěd.

Černých medvědů, o něco menších, je stále dost. Nedávno jsem jela vykoupat psa do blízkého jezera a přímo na okraji města jsem viděla tlustý, černý, chlupatý zadek mizějící v lese. (Jen klid, oni uteou. Většinou.) První varování, když jsem se sem přišťholovala, bylo jezdit opatrně na silnicích kolem, zvláště v noci. Strefit se do losa není jen o auto, ale může být o život – „když ho uvidíš na silnici, zastav, jestli to stačíš,“ pokračovala rada. „Nikdy nevíš, kam se rozběhne; stalo se, že los při strážce s autem proletěl předním sklem a urhl řidiči hlavu.“

Zatím jsme měli štěstí: černohnědý los větší než kůň, kterého jsme nedávno potkali, pokojně přešel silnici v bezpečné vzdálenosti. Je vzácností jet kamkoliv a nepotkat zvíře; samozřejmě jsem chtěla nějaké pro tuto reportáž vyfotografovat, ale všechno, co jsem teď na cestě do Barrheadu viděla, byl jeden ušmudlaný kojot a ještě zezadu.

Uvědomuji si, jak ležérně hovořím o stokilometrových vzdálenostech; přátelé, tohle je Kanada. Všechno je daleko. Do Whitecourtu (80 km na jih) vozíme děti na baseballové zápasy, cestou nic než les. Do Fort Assiniboine, což je stará známá zlatokopecská osada, je 62 km – cestou nic než les. Ale to se pokládá za tak blízko, že tam ani neplatíme meziměstské telefonní sazby. Do Kinusa přesně totéž, ani benzinka. Do Edmontonu stále jezdím na větší nákupy, vždyť je to jen dvě a půl hodiny. Calgary, vzdálenost asi jako z Rumburku do Innsbrucku, je pro nás pětihodinová cesta, čili příjemný dvoudenní výlet. Ale naše silnice jsou o polovinu širší než evropské a téměř prázdné a tohle je přátelský sever; máte-li poruchu, každý vám zastaví. (To myslím doslova; když jsem nedávno zastavila v lese za účelem zkontrolovat zralost borůvek, kolemjedoucí auto couvalo 200 metrů, aby

se jeho pán přesvědčil, že nepotřebujeme pomoc.)

Ale jakýpak sever? Geograficky střed Alberty leží 38 km od centra města, čili zde.

Albertě se říká země planých růží. Tato její část je navíc země púlnočního soumraku (oficiální turistický název), kraj medvědů, neviditelných obřích labutí, borůvek, čtvrtmetrových křemenáčů a nafty. Pro mne je také zemí splněného snu.

Bylo by určitě dramatičtější napsat, jak jsem kdysi zoufale myla nádobí za pár centů, když mě zavolali k telefonu a dozvěděla jsem se, že mi nabízejí místo reportéra v kanadských novinách. Ve skutečnosti jsem právě plnila dortičky krémem; to nádobí čekalo vedle. Kdo se ozval, byla Carol Webster, redaktorka The Grizzly Gazette, a pozvala mne na rozhovor – odpověděla jsem na její inzerát. A během 14 dnů mezi tímto osudovým pohovorem a zprávou, že místo je moje, mě z toho mytí nádobí stejně vyhodili.

dáváme tisknout. Dvě děvčata, Joan a Beverley, se nám starají o inzeráty. Na psaní jsem tady já, a co nám kdo pošle. Jako například pastor, který přináší týdenní kázáníčka; trochu nesouvislá, ale docela milá. Někdy je s ním legrace, jako když demonstroval hřích na sexuálních zkušenostech jistého sportovce a zapomněl v textu používat uvozovky. Nebo když jednu svou epištolu skončil slovy: „A modleme se za naše radní; Bůh ví, že to potřebuji.“

První zásady, které jsem se naučila jako reportér, zněly:

1. Rozsah novin se řídí počtem inzerátů; správně jich má být 60 % z celkového obsahu.

2. Lokální zpravodajství má absolutní přednost.

Teď v létě je to s inzeráty slabší; nedávno jsem fňukala, že potřebuju aspoň 12 stran na texty, a Phyllis mi vlídně vysvětlila, že já mluvím o koze a ona o dolarech. Noviny jsou business, nikoliv veřejná služba, a musí

Dopravní značka

Carol Webster(ová)

Jestli si mám vybrat opravdu zajímavého člověka ze Swan Hills, o kterém bych chtěla psát, je to Carol. Veselá, náladová tvrdohlavá, talentovaná, se spoustou zdravého rozumu a nesmírně schopná. Je jí čtyřia dvacet; noviny a připojené vydavatelství jí patří. „Jak ses vlastně stala vydavatelkou?“ ptala jsem se jí. „Byla jsem ve správný čas na správném místě, ale to o mně nepiš,“ zasmála se. Jenže já to vím – začala v no-

si na sebe vydělat – žádné dotace nedostáváme. Phyllis a Carol si mohou vzít plat až když něco zbudou.

Znáte oblíbený mýtus, že v kapitalismu nikdo nehne prstem zadarmo? Krátce po mém nástupu jsme si vymysleli „Otázku týdne“ – pro mě to znamená courat po návsi a dávat lidem pošetilé otázky. Pamatuji se, jak jsem se zarazila nad návrhem. „Co děláš jako dobrovolník?“ – majíc stále v živé paměti náš vztah k brigádám. „Jen se neboj, skoro každý dělá něco dobrovolně,“ uklidnili mě. A vskutku. Neprocházela jsem se před poštou ještě ani pět minut, když na mě z povzdálí někdo zavolal: „Hej Marto! Já čtu ty tvoje věci o Československu a moc se mi to líbí. To by měl číst každý.“

(Na návrh Carol jsem psala seriál o životě v Československu za komunistů a o naší emigraci; nechtěla jsem věřit, že to může zdejší lidi zajímat, ale mylila jsem se.) „My tady pořád držkujem, jak se nám vede špatně, ale každý by měl zkusit to, co jste zažili vy,“ pokračoval asi sedm stop vysoký, padesátiletý kovboj, jehož jsem nikdy předtím neviděla.

„To ti moc děkuju,“ povídám, „a hele, když už spolu mluvíme, mohl bys mi říct, jestli někde pracuješ jako dobrovolník,“?

„Ale jistě,“ usmál se. „Dělám ve střeleckém klubu – když chceš mít něco udělaný pořádně, jinak než dobrovolně to nejde.“

Ocházela jsem zamyšlena. Tohle je větší exotika než medvědi. Stížnosti typu „Oni pro nás nic neudělají,“ se tady do jisté míry trpí jen teenagerům; dospělí lidé se sejdou, dají hlavy a peníze dohromady a začnou něco dělat pro společnou věc. Nejoblíbenější slovo je „community“ – slovo, které v českém překladu dávno ztratilo význam. Obec. Je neuvěřitelné, jak je každý na svou obec hrdý, jak zdůrazňuje unikátnost tohoto průmyslového městečka na střeše Alberty, jak se snaží, aby pojem „přechodné bydliště“ ztratil ve Swan Hills smysl.

Ikdyž na malém městě každý zná každého a lidé se s úsměvem zdraví, nemožu znát všechny lidi osobně. Jistě jsou mezi nimi i takoví, které bych si za přátele nevybrala. Ale převládající pocit, který ze Swan Hills mám, je poctivost a upřímnost – tady by se nemohl nepoctivý řezník cítit hrdinou; brzy by ho vyhnali z města. Zdvouřile; tady lidé dávno vědí, že hrubost nic neřeší.

Je krásné a pro mne velmi nezvyklé být pyšná na svůj domov.

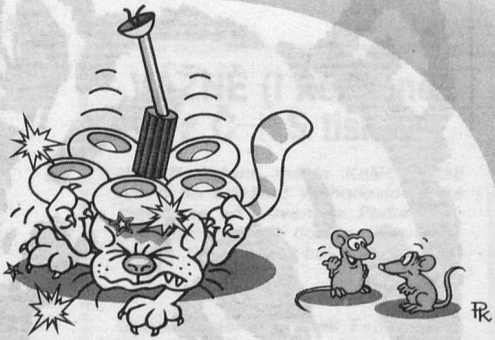
Jak vypadá Swan Hills dnes?

Má 2500 obyvatel a stále ještě se skládá z poloviny z trailerů. Ale nenechte se zmýlit – když jsem poprvé viděla velký trailer zevnitř, zamrkala jsem úžasem. Ta věc byla luxusnější než náš domek v Edmontonu, pronajatý za \$800 měsíčně; centrální kuchyně obklopená třemi ložnicemi, dvěma obývkami s krbem, dvěma koupelnami a dvěma verandami. Jinak jsou zde typické kanadské dřevěné domky vybavené podobně; město má asi 3 km v průměru. (Nejdřív se těšíte, jak budete chodit do práce zase jednou pěšky a pošklebujete se lidem, kteří jezdí po náměstí od krámu ke krámu autem – a za týden uděláte totéž.) Obchodů máme jenom pár, za to tři motely a jeden hotel, několik restaurací, westernový saloon, bar se striptýzem a asi 30 podniků obstarávají-

trochu zeměpisu

vinách pracovat na inzerátech, později psala, a za pár měsíců ji bývalý majitel nabídl podnik ke koupi. Prý moc drahý nebyl. Udělala své první číslo jako redaktorka a bylo dobré. Úspěšně vede noviny dva roky; já se jí do toho pletu pět měsíců.

The Grizzly Gazette je rodinný podnik, maminka Phyllis nám dělá účetní a tatínek Gordon, právě rok v penzi, jezdí každé pondělí s novinami do High Prairie, kde je

„Tak tomuhle říkám dobře lustrovaná kočka!“

VONO je moje vlastní iniciativa.

Vono není organizace a ani nepomýšlí z něj organizaci vytvořit, protože to by zas byl kolektiv a do toho by se mohli vetřít i lidé, kteří tam nepatří.

VONO je moje INDIVIDUÁLNÍ OBRANA NESPRAVEDLIVĚ OSOČENÝCH

Ti, kdo sympatizují s Kompletními seznamy agentů StB a věří jim, (tudiž věří tomu, co říká KSČ a StB) říkají: „Potrefená husa se ozve“.

Zaplať Pánbůh, že se ozve. Zorganizovala jsem tedy seznam „potrefených husí“. Na základě jednoho jedinkého oznámení v Lidových novinách jsem do týdne po jeho otištění už dostala celkem 52 dopisů od těch potrefených. Nedělám si iluze, že se nevyskytne taky podvrh,

Co je to – VONO?

ZDENA
ŠKVORECKÁ - SALIVAROVÁ,
Kanada
Kresba PAVLA KANTORKA

anonym, vyhrůžka. Z těch dopisů, které došly, je zcela bezpečně vidět, jak se nevinní lidé obraceli ke stěblu, podanému z Toronta. Doma se to ignoruje ve jménu větších starostí. Není to dobré znamení, a tak jsem se rozhodla jít do toho sama. Znovu se mi potvrzuje moje letitá zkušenost, že kolektiv málokdy co udělá, že je na jednotlivci, „Sám voják v poli“, jak to vystihla Jiřina Bohdalová.

Opravdu se Ti hlásí tolik lidí?

Do týdne po uveřejnění zprávy o VONO v Lidových novinách se jich přihlásilo 52. Budu inzerovat dále ve všech dosažitelných a slušných čas. periodikách. A můj plán je ten, že vydám publikaci z dopisů a zpovědí. Jsou mnohdy srdceryvné a není důvod jim nevěřit. Samozřejmě

počítám s lidskou podezíravostí – jojo, von tady povídá, ale kdo ví, co si nechal pro sebe. Já to nechám na čtenářích. Dopisy jsou dostatečně výmluvné. A kde je ostatně definována hranice provinění. Je opravdu vinen někdo, kdo se dostavil na příkaz StB k výslechu? Někteří lidé, chudáci, si třeba myslí, že už to je dostáující důkaz spolupráce. Nejvíce dopisů chodí od lidí postižených v 50. letech, a tehdy jenom hrdinové poslali estébáka k šípku a obvykle na to dopltili. Tehdy se v době ještě velmi nedávné houपालy šibenice i za to nejmenší „provinění“. Tehdy měl člověk doopravdy strach. Nikdo s tím, že je vyslýchán, na trh nešel. Já taky ne. Ani vlastní matce jsem se nesvěřila. V sedmdesátých a osmdesátých letech – neříkám, že to bylo snazší, známe řadu případů pěkné perzekuce a věznění, ale – díky Chartě 77 se najednou ti lidé vzspojili a nebáli se jeden druhému říci, že po nich jde StB. Najednou vznikla jakási solidarita. Najednou jsem měl jeden v druhém oporu, dokázali lépe vzdorovat. Už se tolik nebáli, protože kdyby je někdo zlikvidoval, svět se o tom dozví. V padesátých letech zapadl člověk jako zrna v poli.

Zamysleme se také nad faktem: vrah pátera Toufara – promlčeno, Minařík – promlčeno, Bilak – promlčeno. A tady se vytahují na světlo pofidérní hříchy staré až 42 let.

cích naftový průmysl. Smog žádný. Velké naftové společnosti jsou tu čtyři; kromě toho máme speciální podnik na spalování nebezpečných odpadů, jediný v Kanadě, kam jezdí delegace z celého světa, ponějvíce z Číny. Ale když tu práci nemáte, tak ji ani nehledejte – jsme uprostřed krize jako celá Kanada. Můj muž pracuje na druhé straně Alberta, ve Fort McMurray, a jezdí domů na neděle, někdy; je to přece jen jedenáct set kilometrů tam a zpátky. Doufáme, že mu ta práce chvíli vydrží.

Zemědělství tu není žádné – první farmy jsou dole u Fort Assiniboine, nebo na severu u Otročího jezera; tam je opět úrodná farmářská země. Swan Hills je nejvýše položené místo v Albertě kromě Rocky Mountains – 1200 metrů nad mořem. Město začíná mít starosti – co budeme dělat, až nafta dojde? Zatím se těží kolem 100.000 barelů denně plus příslušné množství zemního plynu. Ale 12 kilometrů na jih od města je také obrovské ložisko černého uhlí, které by stačilo zásobovat Albertu sto let. Zatím nebyl důvod je otevírat. Další možnosti jsou možná v turistice – zdejší lovecké oblasti se říká „Hřiště divočiny“ – nebo ve vybudování servisních služeb pro celý kraj. Žádnou chemii nechceme, naše lesy stále voní pryskyřicí a ryb je hojnost; jen ať to tak zůstane.

Indiánů moc nemáme. Jejich rezervace jsou daleko na sever a smíte tam jenom na pozvání. Zblízka jsem viděla indiánského náčelníka jednou – při projednávání plánovaného čtyřnásobného rozšíření spalovny. Chief Jim Badger, který zastupoval protestující stranu, vypadal asi na 35 let, měl na

sobě tmavý oblek a vlasy spletené do masného copánku. Na všechny argumenty proč je třeba spalovnu rozšířit odpovídal citáty ze smlouvy s královnou Viktorií z minulého století a všichni věděli, že protestuje ze zásady. Prohráli to. Spalovna je ovšem na koruně půdě, ne na jejích. Když se město začínalo stavět, Indiáni vyslovili nad celou oblastí tabu.

Ve Swan Hills je spousta sportovních zařízení – hokejová aréna, baseballová hřiště, střelnice, tenisový kurt, golfový klub, jezdecký klub a bazén – ale také veřejná knihovna a dvě půjčovny videa; spolu s obvyklými 19 televizními programy (včetně Detroitu, Chicaga a bůhvíproč Atlanty) je to dost, aby se dospívající mládež nenudila; teoreticky. Máme radnici, obecní halu, oddělení Kanadské Královské Jízdní Policie, RCMP, česky četník, kterých je pět a starají se nejen o město, ale o celou oblast (odhadem asi 7000 km², ale většinou je to neobydlená země). Na koních dávno nejezdí a tradiční červenou uniformu oblékají k oslavám. Jednou za 14 dní tu zasedá provinční soud – ano, máme problém s drogami, zejména u mladých. Škola je tu moderní a dokonale vybavená, od 1. do 9. třídy. Na Senior High School (10. až 12. ročník) se mládež vozí denně školními autobusy do Barrheadu. Po cestě se perou a zlobí jako všude.

Věkový průměr ve Swan Hills je pouhých 15 let. Důchodců je tu sedm. Naše nemocnice, krásná, nová, o dvaceti lůžkách, zeje většinou prázdnotou, ale máte jistotu, že pomoc je tady 24 hodin denně. A když se

jednou za víkend narodili tři kluci, psali jsme o tom v novinách.

Žádný zemský ráj na pohled to není. Nemáme kino ani divadlo, nemáme poštovní doručování do domu. Máme komáry a blackflies, co vám ukousnou kus krku a bolí to až potom; máme nebezpečí lesních požárů (třikrát za svou krátkou historii bylo město evakuované), máme dlouhé zimy s přemírou sněhu a krátká, deštivá léta; máme i Svědky Jehovovy.

Ale na posledním úseku cesty do Swan Hills jedu vždycky moc rychle, i když vím o losech a o tom, že si už žádnou další pokutu dovolit nemohu. Jedu domů.

A co chcete dělat?

Nic víc, než shromáždit dopisy a vydat je knižně. Názor ať si udělá každý čtenář sám. Nejsme hloupý národ, nebo jsme? To jsem ještě dlužna české literatuře, snad proto, že jsem se za celý třidvacetiletý exil literatuře dokumentu mnoho nevěnovala. Spíš mě zajímaly romány a poezie. Dnes ale musím své záliby odsunout. V zájmu svém i všech, kteří se mne chytají prstem tonoucího.

Chce-li kdo vědět, kam se obrátit, ať napíše na adresu nakladatelství 68 Publishers. Chtěli jsme svou činnost uzavřít, ale jak se ukazuje, ještě nás asi bude potřeba.

**Zdena Škvorecká - Salivarová
c/o 68 Publishers Corp.
Box 695, Station A
Toronto, ON M5W 1G2
Canada**

Pozn. redakce:

Podle sdělení Generální prokuratury v Praze byla pl. Zdena Škvorecká - Salivarová negativně lustrována.

Přesto však v této akci pokračuje, protože se domnívá, že nevině obviněným se má pomáhat.

KRÁTKÁ INFORMACE PRO ZÁJEMCE O SVĚT

ZÁPAD v č. 1 (únor 1992) uveřejnil mé delší povídky na toto téma jak emigrovat či aspoň dlouhodobě vandrovat. Zmínil jsem se o kvalifikacích, jak si kdo mezi žadateli o přistěhovalectví vybírá.

Před pár týdny jsem obdržel nejnovější informaci z kanadského vládního úřadu o zaměstnanosti a imigraci: 1992 DESIGNATED OCCUPATIONS LIST FOR PROSPECTIVE IMMIGRANTS. Mají to uspořádáno podle provincií a podle oborů. Kromě Ontaria, provincie s největším počtem obyvatelstva, největší zájem o přistěhovalectví projevuje Britská Kolumbie, oblíbená to adresa mnohých Čechů (velkolepý Vancouver zejména). Chtějí tam např. 50 programátorů. V Albertě by rádi 10 veterinářů.

Zdaleka největší zájem je o zdravotnický personál: ne o lékaře, ale techniky, zubní laborantky, takové.

Pro lékaře přichází dobrá zpráva z jihu, slunné, polotropické Floridy. Jak vesměs známo, novým, zde přichozím lékařům se pod nohy hází mnohé klacky. Musí podstupovat zapeklité zkoušky a čím je kdo déle po promoci, tím hůř je absolvuje. *American Medical Association*, zájmová organizace lékařů, se myslím že právem pokládá za hlavní zdroj těchto obstrukcí, tak omezujících nevtanou konkurenci. Tato AMA se ovšem rozhořčeně brání a tvrdí, že jí na srdci neleží profit, ale zájem o blaho veřejnosti, a proto přísnými zkouškami se domáhá ověřovat profesionální kvalitu přespolních kádrů.

Teď ale stát Florida oznámil, že na území své jurisdikace podmínky pro výkon lékařského povolání podstatně zjednodušuje, místo mnohých zkoušek se bude podstupovat jen jedna. Lékařská komora samozřejmě ječí a protestuje.

Toto plus se zjednodušením má ale dva případné minusy. Florida je státem de facto bilinguálním a místy se nelze anglicky vůbec domluvit. Tedy aby zájemce dovedl komunikovat španělsky. A též aby se smířil s občasnými, dost pravidelnými výskyty nepříjemné přírody. Nedávný hurikán Andrew jižní Floridou pořádně zametl a šedesát tisíc obydlí roztrátil či zcela odval.

Když neřádí živly, na plážích pod ševelfcími palmami bývá pěkně.

Ota Ulč

STUDENTI Z ČSFR V KANADĚ!

Program „Student Work Abroad“ (SWAP) kanadské federace zahájil program s Československem, Maďarskem a Polskem. Téměř 75 středoevropských studentů přišlo do Kanady v červnu a červenci a všem byla vydána visa, která je opravňují k přijmutí jakékoliv pracovní nabídky v Kanadě. Kanadské ministerstvo zahraničí projevilo nejvyšší zájem o zřízení těchto tří nových programů a zajistilo SWAPu velkorysou podporu, zaměřenou na finanční pomoc východoevropským studentům s cestovními náklady na jejich transatlantické letenky. SWAP vyhlásilo generální povolání k poten-

ciálním zaměstnavatelům v oblasti Metro Toronto a v jižním Ontáriu, aby uvažovali o tom, najmout jednoho z těchto mladých lidí. Tito studenti se vrátili do svých zemí na podzim a měli by být schopni odvážet si sebou znalost a pochopení toho, jak funguje Kanada. Jejich zkušenosti z Kanady jim pomohou překlenout fáze přerodu, kterými procházejí jejich společnosti a ekonomie doma. Východoevropští studenti, kteří sem přijeli, byli vybráni v celostátním kvalifikačním procesu ve svých zemích. Jsou to vedoucí tvůrčích názorů mezi svými vrstevníky a není bezdůvodně očekávat,

že mnoho východních Evropanů bude mít z jejich kanadských zkušeností užitek.

Byla to zároveň příležitost pro kanadské zaměstnavatele východoevropského původu ovlivnit mladého člověka ze své bývalé vlasti a také příležitost pro ty, kteří se zajímají o obchodování na novém trhu, dozvědět se něco o tamním prostředí a začít rozvíjet osobní kontakty.

Akce byla příležitostí pro každého Kanadana zaujmout osobní postoj k neuvěřitelným politickým, hospodářským a sociálním změnám, které ve střední Evropě nastaly.

ZPRÁVA MATICE VYŠŠÍHO VZDĚLÁNÍ

„Založení české Matice pro vyšší vzdělání našeho dorostu byla ta nejšťastnější myšlenka ve prospěch a úspěch české národnosti v Americe.“ (Přítel lidu, 1. října 1902).

Zakladatelé Matice – W. F. Severa, prof. B. Šimek aj. v Cedar Rapids Iowa – v úsilí o „duševní obrození lidu našeho“, povzbuzovali mládež k docílení vysokoškolského vzdělání a hmotně pomáhali studentům. Díky pomoci jednotlivců a organizací české a slovenské americké veřejnosti, Matici vyššího vzdělání bylo umožněno pokračovat v práci, kterou započali její zakladatelé v roce 1902.

V roce 1991 Maticí vyššího vzdělání dovršila 89 let působení ve svém záslužném úkolu. Celkový počet studentů, kteří získali bezúročné půjčky dostoupil 913.

V akademickém roce 1989–90, 21 mužů a 12 žen – z nichž 10 studovalo na bakalářskou a 24 na vyšší hodnost – získalo studijní půjčky v celkové částce \$ 21,500. V roce 1990–91, maticí půjčky získalo 36 studentů (24 bylo starých chráněnců a 12 nových) v celkovém obnosu \$ 24,300. Studovali na různých učilištích

ve Spojených státech v oborech vědeckých, obchodních, akademických a uměleckých.

Od roku 1968, když při Matici byla založena Hovorkova nadace, Maticí má k dispozici stipendijní fondy pro vynikající studenty českého a slovenského původu, kteří potřebují finanční pomoc. V akademickém roce 1989–90 bylo uděleno \$ 35,000 ve stipendijních 43 studentům – 22 mužům a 21 ženám. V roce 1990–91 stipendijní z Hovorkovy nadace v celkové částce \$ 44,500, bylo uděleno 28 mužům a 26 ženám, ucházejícím se o bakalářskou nebo vyšší hodnost.

V roce 1991, tajemnice výkonného výboru Matice vyššího vzdělání paní Sonja Bečvářová se vzdala svého úřadu po dlouhém a úctyhodném působení. Stává se nyní doživotní členkou výboru ve funkci studentského liaisonu. Na uprázdněné místo byla zvolena Jana I. Tuzarová, doživotní členka Matice. Znovu zvoleni do výkonného výboru na jaře 1991, na dobu 6 let, byli dr. Henry T. Synek, dr. Jaroslav Sychra a Jana I. Tuzarová.

Novými doživotními členy Matice vyššího

vzdělání se stali v r. 1989–90 prof. Mojmir Povolný, Miroslav P. Vlčko, prof. Stanley a Marie Šmelhaus, Jarmila Hrubanová, John E. Hudák.

Jménem našich studentů děkujeme všem členům a dárcům za příspěvky, které umožňují skvělou práci Matice.

Maticí vyššího vzdělání vyzývá své příznivce, aby nadále podporovali snahu pomáhat studentům českého a slovenského původu získat vysokoškolské vzdělání. Stále stoupající školné a ostatní výdání jsou pro dnešní studenty velkým problémem; ale jen se vzděláním se mohou vpravit do povolání, která odpovídají jejich schopnostem. Slovy prof. Šimka: „Pamatujme, že postavení lidu našeho na jevišti světového pokroku bude se měřit ne dle několika vynikajících sil, ale dle povšechného pokroku lidu našeho.“

Prosíme Vás, abyste své příspěvky zasílali na adresu: P.O. Box 136, Brookfield, IL 60513. Informace o půjčkách a stipendijních dodá paní Sonja Bečvářová, 817 North Street, Racine, WI 53402.

Exil je stav duše

KAREL TRINKEWITZ, Hamburg

Dubnové číslo ZÁPADU jsem našel v balíku pošty, když jsem se vrátil z Prahy do Hamburku. Vrátil jsem se z domova domů. Takhle to formulují mnozí moji přátelé z exilu, když se jich novináři ptají, kde jsou dnes doma. Zamyslel jsem se nad tím vážněji, když jsem četl článek Zdeňka Eise o domovu jako základním kameni života.

Dnes ráno, po noci, v níž se mi jako každodenně snilo o domově, o Praze, jsem přišel do svého ateliéru s úmyslem, že začnu pracovat na objektu, který si u mne objednal při setkání v Praze Petr Spielmann, český ředitel Kunsthalle v Bochumu. Objekt k počtě Jana Amose Komenského. Měl jsem nápad, že bych mohl osud Komenského charakterizovat jeho cestami po Evropě a jeho knihou ORBIS PICTUS. Kdybych sehnal starou dřevěnou káru, mohl bych na ni umístit objekt, který ideu zobrazovaného světa realizuje; na jeho vrcholu bych umístil televizor jako dnešního reprezentanta přenosu obrazů. Tož jsem si vyjel do blízkého Holštýnska, abych navštívil staré statky, snad se v nich někde ve staré stodole najde starý vůz nebo aspoň pár polámaných kol. Jel jsem letní krajinou, v níž mezi stovkami vílek zbylo ještě pár starých stavení, krytých rákosovými došky. Na dvorech tam ještě voní hnůj a popelí se slepice, v loužích se čvachtají kachny a husy.

Vzpomínal jsme na Komenského texty, jak si je v těchto dnech čtu. Děťství a jinošství prožil Komenský v Uherském Brodě, Nivnici, Strážnici a Přerově. Rodinné štěstí prožíval ve Fulneku a Lešně. Potom už byl až do smrti vyhnanec. Domov pro něho jistě představovala doba děťství. A český jazyk. V labyrintu světa mu jistě byl rájem srdce.

Soudím tak podle sebe; často přemýšlívám při svých vyjížděkách po rovinách Holštýnska, čím mi jsou krajiny mého děťství. Ony jsou mi pravým domovem. Tak je to určeno každému mláďeti, lidskému i zvířecímu. Spolehlivě to dokazuje dílo Konráda Lorenze. Je to psychofyzická, hormonální fixace na místa a osoby, s nimiž přicházíme do styku v ranných fázích života. Tak je tomu i s jazykem, s přátelstvími a životními cíly. Je to fyziologická forma predestinace, nejvýznamnější faktor vedle naší predestinace genetické.

Dal jsem své úvaze titul EXIL JE STAV DUŠE, ale zároveň chci říci, že exil je také stav těla. Už ono nám dává jisté umístění: rasové, sociální, intelektuální, fyzické. Vždyť už tím, že se někdo narodí jako mrzáček, je odsouzen k prvnímu exilu – je vyhnán ze světa zdravých. Syn žebráka je vyloučen ze světa šlechty, imbecil ze světa inteligentů.

My, kdo jsme milovníky Prahy a zajímáme se o její historii, víme, jakým

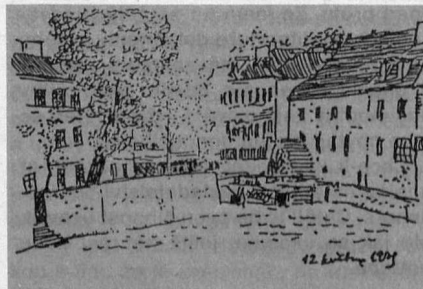
zvláštním místem byla pro Židy. Celému intelektuálnímu světu to ozřejmili Franz

Kafka a jeho generace. Pro takový stav duše se razil kdysi termín odcizení. Ostatně ten termín v podobném aspektu konkretizoval i Albert Camus svým románem CIZINEC. I Jean Paul Sartre ukázal jednu z nejvážnějších podob vykázání do exilu, když řekl, že každý spisovatel je Žid. Toto je onen exil jako stav duše. Umělec může žít v místech svého narození – a přece je cizincem, je exulantem. Duch, který předběhl svou dobu je vyhnanec ze své epochy. Proto tak často umělci opouštějí svou fyzickou vlast a hledají si domov pro své umění, pro svou estetiku, stávají se členy exulantických kolonií v centrech kultury.

Ale myslím, že nakonec je přece nejsilnější pouto k místům mládí. Jak stárne, stáváme se exulanti těla, jsme vyhnaní z času, kterému Mácha v MÁJL říká „děťinství mého věk“. Odvolávám se zde k básníkovi, protože to vždy byli básníci, kdo mi ukazovali, co znamenají krajiny děťství a jinošství. Němcové BABIČKA, povídky Gorkého a Čechova, Twainův Huckleberry Finn, Wilderovo NAŠE MĚSTEČKO, Andersonovo MĚSTEČKO V OHU, Poláčkových BYLO NÁS PĚT či Dalibora Pokorného RYBNÍK JE TAKY MOŘE.

Nakonec všichni vzpomínáme na místa mládí. Píši si se starým pánem, vědcem mezinárodního věhlasu, který vyrostl v Praze. Žije v Londýně, neviděl Prahu půl století, ale jeho román se jmenuje DIESES MÜTTERCHEN HAT KRALLEN (je to citát z Franze Kafky: „tahle matička má drápy“ – myšlena je matička Praha, která nikoho z nás nepustí z objetí). V hamburském týdeníku DIE ZEIT čtu recenzi vzpomínkové knihy německého exulanta, který žil od třicátých let v Izraeli. Píše se v ní že němečtí Židé se ani po desítkách let necítili ve své nové vlasti doma. Ale nebyli doma ani v Německu, tak jako Kafka nebyl v Praze. Jemu byla domovem literatura. Náhradní vlast. I to znám z vlastní zkušenosti. Byla doba, kdy jsem chodil po Praze, svým fyzickým domově, ale toužil jsem být v Paříži, v New Yorku nebo v Hamburku. Ale teď bývám v těchto městech – a toužím po Praze. Není noci, abych nesnil o tomto městě. Za dne potom čtu české autory – a nejraději ty, kdo píší o svém životě v Praze.

Hamburk je mi také domovem. A vlídným domovem. Když navštívím Dům literatury, potkám tam své obrazy, jsou tam v trvalé instalaci. Navštěvují přátele, kteří rovněž mají na stěnách mé obrazy. Mám svá knihkupectví, kde už znají má přání, zahajují výstavy přátelům. Jsou místa v městě, která mám rád, především přístav a břehy Labe. Ale přesto cítím, že je-li krajina stav duše, jak říkají impre-

sionisté, pak jsem v exilu, protože má duše patří Praze. A mé tělo patří děťství v krajině u Kokořina, kde jsem chodil ve stopách Máchových. Mé stárnoucí tělo touží po návratu domů. Tak jsem zde i vyhnanec těla. Jedu Holštýnem, trhám semeník pampelišky a píši haiku

Jak potěší mě

z děťství ozva:

své símě

smetaník rozvál!

Ó ano, krajina je stav duše.

K děťství mě srdce

táhlo

Čpí bezy prudce

a rozkvétá hloh

Šlapu do pedálů na polních cestách a myslím na osud Komenského. Pobyl kdysi i řadu dní v Hamburku, proto by mě mimořádně těšilo, kdybych mohl najít materiál pro objekt k jeho počtě právě zde. Mám své oblíbené, k jejichž počtě rád kolážuji a montuji objekty, abych jim vyjádřil obdiv a úctu.

Tak je to i s jiným světoběžancem, který z Moravy přišel na svých cestách i do Hamburku. Svět ho zná pod jménem Eskymo Welzl. (Ale také pod jménem kapitán Vantoch z Čapkovy VÁLKY S MLOKY.). Kdysi pobýval v Hamburku, když se chystal na svůj návrat do Dawsonu. Říkali mu zde Bismarck Arktidy. Welzl se cítil doma na ostrovech Nové Sibíře. Když ho z Ameriky vrátili postrkem do Jevíčka, nevzpomínal na domov svého děťství, domovem mu byla krajina dalekého Severu. A poslední léta života strávil v Dawsonu. Exulantem se cítil asi také v Hamburku. Jeho duše patřila Severu.

Je mi blízký i jiný exulant, který pobyl v Hamburku. Filosof Augustin Smetana, který sem musel odejít po revolučních událostech roku 1848 z Prahy. Ale vrátil se do Prahy umřít. Nechtěl být exulantem těla.

Jak sám stárnu, stále více tomu rozumím. Je něco v nás, co nás nejsilněji váže k místům, kde jsme se narodili a prožili mládí. Teprve dnes chápu, proč mnozí touží být pochováni v rodné zemi. A mluví ten jazyk, který pro uložení do země má slovo pochovat. Slovo pro návrat do mat-

činy náruče, pro hrob jako „kolébku mou i v dědictví mi danou“. Tak chápu, proč ve snách i za bdělého vzpomínání někdy vidím hřbitůvek na kopečku nad rodnou vsí, kde do letního ticha teď šumí topoly.

Byly doby, kdy jsem toužil dožít svůj život v japonském kláštře, kdy jsem s Voskovcem věřil, že domov je tam, kde si pověsím čepici. A teď vím, že to byly předčasné záměry. Jako surrealista a jako čtenář C.G.Junga jsme se naučili důvěřovat hlasu podvědomí. Řídím se jím ve své tvorbě a učím se řídit se jím i ve svém životě.

Jedu loukami, kde se pasou strakaté holštýnské krávy a v ohradách pobíhají koně. Mám tu krajinu rád, ale není to můj domov, stejně tak jako alpské louky v Ticinu, po nichž toužím v zdejších rovinách. Zcela jinak myslím na skály v Kokořinském údolí, které jsem nesčetněkrát slezl, na lesy, v nichž jsem znal každou pěšinku, na rokle, v nichž jsem sbíral borůvky a na stráně, kde rostly ty nejkrásnější křemenáky.

Má duše může zůstat v exilu, mezi tisíci knihami, mezi obrazy evropských galerií, na symposiích o umění a literatuře. Ale mé tělo touží po návratu domů.

*Střípky se lesknou
v cestě parné
Je teskno
srdci, jež stárne*

*Kvete ohnice,
voníc
Člověk honí se
a vše je pro nic*

*V bílé bradce mi
květ uvíz
Čas ztracený
zní v hlasu žlvy*

*Letní déšť omyl
cesty
Život je omyl
Mé dětství, kdes ty?*

5. června 1992 v Hamburku

Jak se vaří KULAJDA?

Věc je prostá. Naplníte hrnec vodou, nakrájíte brambory, houby (čerstvými nebo sušenými), kuličkami nového koření, bobkovým listem (laur, který nosili římské Caesarové kolem hlavy), lžičkou kmínu a špetkou soli. Brambory uváříte do měkka. Do vroucí polévky můžete dát trochu octa nebo rozšlehat bílý jogurt, dvě vejce a přidáte obsah malé skleničky žampionů i se skladkokyselým nálevem. Na polévku pak dáte petrželku a jíte.

Tak jako kdysi chudí lidé v Podkrkonoší, na Vysočině i v jižních Čechách. Pokaždé se jmenovala jinak.

Četba článků v Západu today o státoprávním uspořádání vás při jídle uklidní, neboť zjistíte, že bude ještě chvíli veselo, i v tom případě, že jste použili jedovatých hub. Ke stolování si pusťte hudbu, které vědové křídlovka, klarinet a je slyšet basu. Ani dudák od Domažlic nezarmoutí... — KH —

Emigrantské sny 1990

EVA RHEINWALDOVÁ, Praha

Padla na mne deprese. Chce se mi plakat. Ztratila jsem chuť k jídlu a ráno mě budí noční můry. Zdá se mi, že mi Slováci nadávají do Čehů, jako když jsem žila v Košicích a lidi nás polévali z oken, když jsme mluvili česky. Nakonec to nebylo tak zlé, protože po válce tam za maďarštinu zavírali.

Sen se změnil a já kličkuji mezi kulkami na Václaváku. Deset náhodných chodců bude zastřeleno, když nepustí Štěpána z basy, varuje chodce sloupek v novinách. Vběhnu do podzemky, ale tam prý je bomba. Lidé se tlačí jeden přes druhého, padají, kutálí se dolů. Konečně se celá zpocená procpu na povrch a zjistím, že mi Cikáni ukradli peněženku. Křičím, ale nějaký pán mě napomíná. „Cikáni už nejsou, teď jsou Rómové.“

„Kradou pod jiným jménem, to je toho,“ odsekávám mu. „A nejen oni,“ kývá pán. „Lidé mění jména, mění kabáty, ale uvnitř zůstávají stejní. To byste měla jako psycholožka vědět,“ říká.

„Já to vím moc dobře a proto pláču,“ vzlykám. Pláču schoulená pod sochou svatého Václava. Nade mnou někdo zpívá „Čechy krásné, Čechy mé ...“

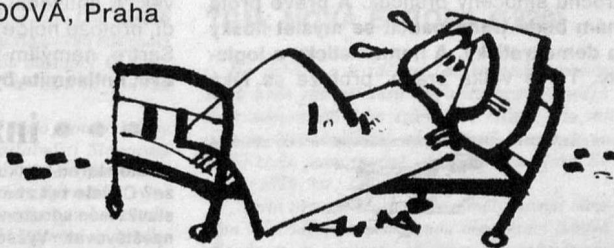
„Jaképak Čechy. Česko se říká. Svobodné Česko - Slovensko. Jsem tedy Českoška,“ říkám si a cítím, jak ztrácím identitu. A co ten americký pas. Ten říká, že jsem Američanka. Nikdo nechce pochopit, že ten byl jen zatím, že uvnitř člověk zůstává tím, čím se narodil. „Já jsem Češka a ne devizová cizinka,“ křičím, ale nikoho to nezajímá. Ani staré struktury z velvyslanectví ve Washingtonu, které dělají drahoty s povolením k návratu.

V tom se Václavák zaplní lidmi. Hlava na hlavě, jako v prosinci o manifestacích. „Budeme hlasovat! Svobodné volby!“ ozve se z tlapače. Dav se ztiší a ozve se „Kde domov můj a Nad Tatrou sa blýská“ v rytmu pochodu, který přejde do valčíku, mazurky, samby, tanga, lendleru a nakonec kozáčka. Lidé se roztančí, mění se rytmy a pak se do sebe pustí. Mlátí se hlava nehlava v divoké směsici rytmů.

Podají se mi vyšplhat se do sedla ke sv. Václavovi. „Já už se na to tady nemůžu dívat, pojedme odtud!“ říká a zatáhne si hledí přes oči.

„Ale já nechci odtud, já se sem chci vrátit!“ vzlykám.

„Nečetlas v novinách, že Rusáci v Milovicích vyhrožují, že se sem vrátí a že zmlátí příslušníka SNB, takže byl 14 dní v nemocnici? A po městě prý dávají miny! Viděl jsem to včera v novinách, které někdo nechal na podstavci. Pojedme odtud!“

Sv. Václav se chystal pobídnout koně, který byl připraven dát se do klusu už po mnoho staletí.

„Ale tady je teď můj domov! Dejte jim čas!“ žadoním.

„Ale co ta stoupající kriminalita, vraždy, loupeže, ublížení na těle a na duši. Na mne už si nikdo netroufne, přečkal jsem už horší časy.“ domlouvá mi sv. Václav, „ale ty bys na to mohla doplatit. Pojď, pojedeme odtud!“ Kůň začal pod námi netrpělivě podupávat, jen jen vyrazit.

trochu nostalgie

„Když se jede odněkud, musí se jet někam. Na to lidé obvykle zapomínají. A možná, že také neví, že není žádné lepší někam. Ono to jde všude od deseti k pěti. Tady jsem alespoň doma. Víš, já byla už někde, protože jsem už jednou odešla někam. Ale teď chci zpátky do té země humanismu, vzájemné lásky a moudrého řádu, o kterém mluví Havel. Copak jsi neviděl, jak jsme se tu o Vánocích objímali a plakali štěstím? Slováci zdravili Pražáky, Brňáci zdravili Plzeň, všechna města byla jako jediná šťastná rodina ...“ horlila jsem nadšeně.

Sv. Václav se na mne smutně usmál. „Víš, co já už na tomhle náměstí viděl? Nad dějinami se nepláče. Dějiny se píšou.“ řekl moudře a poplácal koně. „Jseš snílek. A taky jseš mladá. Za půl století se toho člověk moc nenaučí. Ale za pár století se získá přehled. Bohužel to vede k cynismu a pesimismu. Odpusť mi to. Radši slez a jdi psát dějiny... Patříš na zem a ne na podstavec, jako já.“

Vzbudila jsem se uplakaná. Chvilku jsem si ještě šeptala: „Svatý Václave nedej zahynouti nám ni budoucím ...“ potom jsem vstala a udělala rozhodnutí, že přestanu číst dopisy a noviny z „Česka“, plné špatných zpráv. Budu si klidně dál balit svých pět švestek a recitovat s Halasem: A kdyby mi jen pro pláč oči zbyly, já se tam vrátím, já se tam i poslepu vrátím.

O antisemitismu

JAN WERICH

... Jedna věc mně nedává spát, a to je, když začnu přemýšlet: kdo byl autorem dob temna, na které tolik nařikáme? A vždycky mně vychází, že to musili být Češi a Slováci. Neboť jaké národnosti byl prokurátor? Jaké národnosti byl muž, který mačkal knoflík k červené žárovce, aby dal prokurátorovi znamení, že obžalovaný se uchýlil od naučené výpovědi a že je třeba přerušit líčení? Já se hrozím domyslet, že to byli Češi a Slováci. Stejně jako ti, kteří ten zvonek montovali, stejně jako ti, kteří napojovali odposlouchávací zařízení. Stejně jako ti, kteří v kožených kabátech i v uniformách byli suroví na slabé a bezmocné. A co bachaři? A uduvači? A fízlové? A to bych se mohl ptát hodně dlouho a vždycky by mi vyšlo, že to nemohl být nikdo jiný než řada Čechů a Slováků, i když si to všichni usnadňujeme tím, že říkáme **voní**. Já si myslím – já vím, že je to myšlenka velice nepopulární –, že v té špíně měl každý alespoň trochu smocněný prstíček. **A právě proto nám bude třeba naučit se myslet lidsky a demokraticky. A humanisticky a logicky.** To je velká práce, protože se týká

každého z nás, a je docela snadné ji odkládat a také ji předstírat. Ale jestliže chceme být jednou velký národ – **velikost národa není určena velikostí území, nýbrž velikostí ducha** –, tak nám nezbude nic jiného ještě dlouho než na sobě pracovat.

Považoval jsem a považuji neustále za největšího nepřítele člověka **blbost**. A z blbosti se narodil antisemitismus. Já nejsem tak vzdělaný jako pan Sartre a stovky jiných filozofů, abych mohl rozřešit anebo objasnit kořeny antisemitismu. Ale vím pudově a vím to jistě, že antisemitismus je jednou z největších příčin neštěstí lidstva. A vůbec ne proto, že ubližuje Židům, ale proto, že dovoluje hlupákům, zlým blbům, nečestným a zlým zbabělcům zbavovat se pocitu méněcennosti. Ale méněcennosti, která je zasloužená a které se nikdy nezbaví. Tím spíš, že zůstanou antisemity, protože antisemita je v podstatě nešťastný člověk. A antisemitismus nezpůsobují Židé, protože nejde o Židy, neboť – jak říká Sartre, nemýlím-li se – „**kdyby Židé nebyli, antisemita by si je musel vymyslet**“.

• • • inzerce • • •

„Máte starou matku nebo otce samotné v Praze? Chcete být zbaveni starostí o jejich denní stav? Naše sdružení pečovatелů je bude denně navštěvovat. Vyžádejte si náš prospekt na adrese:

Sdružení pečovatелů, c/o Jitka Matoušková, Komenského 277, 250 70 Odolná Voda u Prahy

Vysokoškolačka (46) žijící v Torontě, hledá slušného a solidního muže mezi 40–50 lety, finančně zajištěného, za účelem sňatku. Podmínkou je vysokoškolské vzdělání a stav (pouze rozvedený, vdovec nebo svobodný).

Zn.: Jen vážné nabídky z Ontaria nebo USA
(kanadská red.)

Dvě studentky z Prahy (17 a 18) hledají na léto 1993 místo pomocnice k dětem v německé oblasti.

Zn.: Zdokonalení v němčině (pražská redakce)

Kdo prodá nebo dlouhodobě pronajme garsonieru v Praze (Vinohrady) pro navrátilce?

Zn.: Čtvrt roku v Čechách, zbytek v USA
(pražská redakce)

KŘÍDLA SVOBODY

Výstava fotografií
Ladislava Sitenského
z činnosti čs. zahraničního
lectva v RAF

za druhé světové války.

29. 9. 1992 – 24. 2. 1993

Muzeum hlavního města
Prahy, Praha 1, Na poříčí 52,
otevřeno denně mimo pondělí
10 – 18 hod.

Malá divadla v Praze

MILOŠ MÁLEK, Praha

Vám, kteří rádi objevujete a nespokojete se jen se zaběhlými kvalitami, dovolujeme si nabídnout pozvání do několika pražských divadélek, která dokáží zaujmout nejen svoji profesionalitou, ale i uchvátí každého diváka tajemnou atmosférou a bezprostředností divadelního kumštu.

Divadélko v Řeznické – divadlo, ve kterém tvoří převážně mladí režiséři a herci, bývá nabitě nápaditostí, elánem a lehkostí projevu. Je možné si vybrat z řady různých žánrů. Od jarmarečního divadla po rockový muzikál. Nevidíte zde herecké osobnosti, nebudete sedět v pohodlných křeslech, ale můžete popít dobrého vína a pohovořit s protagonisty daného představení. **Divadélko sídlí v Praze 1, v ulici Řeznická 17.**

Divadlo bez Zábradlí – založili jej bývalí členové slavného pražského divadla Na Zábradlí. Pro umělecké rozpory se některé herecké osobnosti rozhodly odejít a založit nový soubor – **Divadlo Bez Zábradlí**. Herci Mrkvička, Heřmánek, Zedníček a další tak začínají novou etapu, ale myslím si, že jejich herecký um stojí za to si vychutnat. Bohužel možnost vidět je hrát, je trochu ztížena polohou divadelního sálu, ve kterém nyní vystupují.

Divadlo působí v bývalém kulturním středisku **Gong, na Sokolovské ulici 191.**

Studio Ypsilon – dnes patří mezi klasická divadla malých forem. Významnou osobností tohoto souboru je režisér Jan Schmit. Dává hercům volnost v improvizování. Jeho hry jsou založené na velmi dobře psaných textech. Herci jsou zároveň zpěváky, textaři a hudebníky. Což umožňuje režisérovi vytvářet pestrá a hravá představení. Kromě režisérovy osoby je třeba se zmínit o dvou hereckých pilířích tohoto souboru – Oldřich Kaiser a Jiří Lábus. Tato dvojice je známá především svými klaunskými výstupy a to nejen z divadla, ale i z rozhlasu a televize. Jejich představení můžete shlédnout na **Praze 1 ve Spálené ulici číslo 16.**

Pro ty z Vás, kteří nepohrdnou nadšenými amatéry, mohou se vypravit do historické části Prahy na Malou Stranu, kde v **podloubí jednoho z domů** pracují a hrají mladí divadelní nadšenci v souboru zvaném **Studio A**. A to vše pod hlavičkou **divadlo Rubín** na Malostranském náměstí 9.

Jejich tvorba navazuje na styl divadel malých forem a především na styl, dnes již neexistujícího Divadla Na Okraji. Orientují se hlavně na poezii, a to převážně na současné mladé autory. V současné době připravují jednu z aktovek od Josefa Topola. Po představení je možno posedět v příjemných prostorách malostranského domu.

Soukromá cestovní kancelář

PANAIRTOUR

JIŘINA MAJEROVÁ
Hradešinská 48–2161
101 00 Praha 10 Vinohrady
tel. /00422/ 74 75 23
fax tel. /00422/ 74 43 78
ve spolupráci se společností

AVIATIK

nabízí
ubytování v soukromých
penzionech a bytech
v Praze a okolí
a
možnost poznat naši vlast

i letecky

vyhlídkové lety balóny,
ultralehkými, bezmotorovými
i motorovými letadly
další služby dle vašeho přání

Těšíme se na vás
v Československu!

VÁŽENÁ REDAKCE!

Odebíral jsem časopis Západ od prvního čísla v roce 1979. Začal vycházet hned po dvou letech, co jsem přišel do emigrace. Byl mi dobrým společníkem po celou dobu až do dnešního dne.

I když jsem neuvítal Vaše rozhodnutí začít časopis vydávat v Československu, s prvními čísly jsem svůj názor změnil. Pochopil jsem, že je opravdu potřeba, abychom měli i my v Československu svůj hlas.

Po mnoho let byl Západ vydáván za neuvěřitelných obětí všech, co na něm spolupracovali. Co však nedokázali komunisté za třináct let, podařilo se „svobodnému“ systému za necelý rok. Časopis Západ po „velice špatných zkušenostech s vydáváním v Československu“ zaniká. Věřím, že rozhodnutí nebylo lehké. Redakční rada však rozhodla bez jediného slova o radu nebo pomoc svých čtenářů. A ani si nevzala Západ zpět do Kanady. Těm čtenářům, kteří měli předplaceni Západ na několik dalších měsíců byla dána možnost předplacení za slevněnou cenu jiného a jistě dobrého časopisu, ale o kterém mnozí ani neslyšeli. Od časopisu Západ Today se část staré redakce distancovala. Naše vlast a náš časopis se dělí na dvě části. Smutný konec. Ale tak jako manželé při rozvodu šlešně doufají, že to však povede k něčemu lepšímu, doufáme i my. Nechceme si přiznat, že Ti s kterými se rozvádíme tu s námi v jedné nebo druhé podobě zůstanou navždy.

I když vím, že manželé Reinišovi stáli při zrodu Západu, neznám je a ani nevím za jakých okolností se rozhodli v obdobné variaci Západu pokračovat. Vážím si však jejich snahy, protože to nevzdali a protože si na sebe nevzali nic jiného než spoustu starostí a práce o kterou druzí asi nestojí. Věřím, že alespoň oni si jsou vědomi, že at už Západ nebo Západ Today není jejich, ale náš.

Jako emigrace neustále kritizujeme situaci v Československu a její vývoj. Avšak tak jako vláda doma rozhoduje o nás bez nás, rozhodla redakční rada Západu. Nerozumíme proč se doma nedokážeme domluvit se slovenskými bratry a přitom se nedokáže domluvit rada, která spolu spolupracuje po 13 let. Nejsme tak moc jiní než Ti co zůstali. Jsme stejně tvrdohlaví a paličatí. Možná, že jsme jen o něco více namyšlení. Avšak jedno máme skoro všichni společně – chybí nám pokora. Měli bychom odpouštět, ale nezapomínat, My však zapomínáme, ale neodpouštíme.

Věřím, že dopisovatelé obou časopisů budou myslet víc na lásku ke čtenářům než na nesouhlas s vedením redakce. Tak jako věřím, že Češi a Slovinci budou myslet víc na lásku jeden k druhému, než na nesouhlas s vládou toho druhého.

D. REJL, Kalifornie

PROTESTUJI

Ano, protestuji proti rozdělení republiky na dvě části, aniž mi kdo dává možnost se vyjádřit k likvidaci státu.

Tak, jako jsem coby devatenáctiletý neodevzdal hlas komunistům při jejich prvních totalitních volbách a vhodil do urny bílý lístek, tak i dnes vhadžuji do pomyslné urny lístek nesouhlasu s dělením státu, jiné možnosti nemaje.

Na Náměstí Slovenského národního povstání je v těchto dnech vztyčena slovenská trikolóra, zatím co se na vedlejších stožárech dotýká země stočená vlajka československá. Pro exulanta, přišedšího po čtvrt století do Bratislavy je to šokující zážitek. Je pravda, Bratislavané se chovají sametově, chápe-li pod tímto epithetem ornans též lhostejnost a nevyhraněnost politického chování. Ponižená československá vlajka je stále ještě čistá, ještě ji nikdo nepošpinil, či nepokusil se ji spálit, ač takovýchto příkladů přinesla televize v posledních letech s americkou vlajkou dost a dost. Lidé chodili okolo a připadali mi, jako by tu vlajkovou inscenaci nevnímali. Jsou sametoví? Jsou důstojní? Či lhostejní? Nebo nevědí jak by se měli k pohřbu republiky vyjádřit?

Nediskutoval bych a nepsal tento protest, kdyby se mi zdálo, že vůle po samostatnosti Slovenska je mezi Slováky jednoznačná. K zamyšlení mne však nutí zážitek na jednom mezinárodním sympoziu v Bratislavě, když organizátor, velmi inteligentní mladý muž se před zahraničními účastníky vyjádřil, že k rozdělení republiky jsou občané donucováni politiky. Pochybnost o aktu rozdělení ve mne zesílil mé srdce zahřívající potlesk početného slovenského auditoria k mé pozvánce, přednesené před odborným referátem, že Češi a Slovinci patří k sobě, ať už je státoprávní uspořádání v budoucnosti jakékoli. Proč mne nevyptávali?

K zamyšlení mne též nutí rozhovor u kávy se starším českým profesorem, který se zúčastnil téhož sympožia. Skoro identickými slovy jako před tím náš slovenský kolega argumentoval, že se už nad ničím nezlobí, že když politici republiku ruší, že je to v jejich kompetenci.

Má právo občan, v tomto případě akademický občan, rezignovat nad bytím, či nebytím státu v němž se narodil, jenž mu dal jeho identitu (nemluví o komunistické periodě), zejména dnes, kdy svoboda projevu je dána a kdy politická situace tento projev vysloveně vyžaduje?

Jsme opravdu národem bez dlouhodobé politické vůle, jak to píše Ferdinand Peroutka ve své stati „Malý národ a povaha“ z roku 1922?

Má pravdu Macharův „Suchý žal“, medituující nad „dvěma disonančními tóny v naší povaze, francouzské vznětlivosti a ruské mlze, o tom jak my lehkověrní, rychle zaplaneme a jak celý obzor hraje, září, hříví, ale jak potom odkudsi klesne ruská mlha a my upadáme v rezignaci a nemáme než elegické tváře?“ Je pravda, co píše sociolog Emanuel Chalupný, že: „Dejte Čechovi popud a on rozehne sirku v plamen, aby však plamen brzo neuhasl, o to musí pečovat zase jiní. Čech nevytrvá“.

Jako exulant jsem možná dostal jiný poměr k národu, snad trochu distancovaný, kritický, ale neméně intenzivní a uvědomělý. Národ mne denně neobklopoval, nedýchal jsem jeho tělo, ale musel jsem si ho přibližovat v myšlenkách a nad ním rozjímat, používaje ratio. Kořeny národa a jeho postavení v Evropě jsou u mne definovány jinou

zkušeností jak srdcem tak mozkem. Jsem občan, který se nenechal odepst z národního společenství ani se „neupravil“. A proto nejsem kompars přecházející sólové zpěvy politickým hvězdám, nebo takovým, kteří se za ně pokládají. Není pravda, že politika není věcí občanů, ale carovou. Nesouhlasím se svými kolegy, ať již mluví slovensky nebo česky, že mne politici mohou nutit k uznání neopravitelných historicky závažných kroků. K tomu nás mohl z barbarské pozice nutit Hitler nebo Brežněv.

Politici zvolení ve svobodných volbách jsou povinni se mne zeptat a formulovat přesně své otázky v referendu, tak jako to navrhl Václav Havel.

Protestuji jestli se tak nečiní a zůstávám nadále Čechoslovákem, to jest Čechem uvědomujícím si přednost rozumného soužití českého a slovenského národa a uvědomujícím si bludné budoucnosti rádky čistě nacionálních, či nacionalistických státních celků. Jestliže je to váš cíl a fantasmagorie někteří páni politici, pak jednáte beze mne a proti tomu protestuji. **PROTESTUJI!**

V. CHYSKÝ, Wuppertal

TGM: NOVÁ EVROPA (1920)

Do debaty o rozdělení (ne rozpadu) našeho státu bych rád přihlásil kapacitu nejpovolavější, totiž samotného jeho tvůrce. K otázce zda mít národní či nadnárodní stát se totiž Masaryk vyjádřil zcela jednoznačně. Ve svém díle Nová Evropa (1920, str. 209–210) říká:

„Svým rozsahem státy by se měly rovnat národům. Národy jsou přirozenou organizací lidstva, národnost je nejlepší zárukou mezinárodnosti, která stejně je cílem evropského vývoje jako národnost. Jedna podmiňuje druhou. Státy jsou prostředkem národa, vývoj národa je cíl.“

Masaryk vzal jeden ze základních pocitů člověka – pocit přináležitosti k národu jako hlavní podmínku k existenci státu. Aby vysvětlil proč není Československo jednonárodním státem, říká dále:

Za daných poměrů je třeba počítat s tím, že státy čistě národní ještě nebudou; národní minority zůstanou do velké míry z příčin hospodářských a komunikačních – stejnosměrnější povznese hospodářské vzhled země a území, zdokonalení komunikace a pokrok administrace umožní časem revizi a úpravu otázek minoritních.“ Takže tuto úpravu naši političtí představitelé právě provádějí, protože k hospodářskému i administrativnímu povznese všech zemí už došlo.

A teď ještě několik slov k „národnosti“.

Pocit přináležitosti k vlastním národu je vlastní nejen civilizovaným, ale i necivilizovaným lidem. Civilizovaní Angličané, Francouzi, Italové, Němci, Dánové, Švédové, jsou (skromně) hrdí na svůj národ a my si jich proto vážíme. A oni si váží nás, když vidí, že my si ceníme své národnosti. V Čechách je však teď dost rozšířen názor, že vlastnictví je nemoderní, a že současná doba je kosmopolitní.

Je to omyl, národy existují dál v plné síle, přežily Sovětský Svaz, přežijí Jugoslávii, přežijí i v Evropském Společenství. Žijí v Anglii 28 let, a za tu dobu jsem si postupně uvědomoval, že to není jen jiný jazyk, ale že lidé kolem mne uvažují jinak, protože jim schází podvědomý vliv Komenského, Havlíčka, Jaroslava Haška, Karla Čapka, Jana Wericha, Masaryka, Havla a mnoha, mnoha dalších, a že Češi mají co dát světu, a bez nich by byl svět o hodně chudší.

M. MIESSLER, Ampfield, Anglie

Přišlo poštou • Přišlo poštou • Přišlo poštou

BLBOST STOLETÍ

Tento titulek jsem si nevymyslela, ale vypůjčila z německého tisku. Nepatřil k ničemu jinému, než ke komentáři o rozpadu naší federace. A nebudu daleko od pravdy, když řeknu, že si podobná slova myslí minimálně 90 % Čechů a jistě i značné procento Slováků nejen v Československu. Vždyť láska k této zemi je za více než 70 let hluboce vrostlá do našich srdcí. Ve jménu této země umírali lidé v pouštích Středního východu, bránili Tobruk, sváděli kruté boje nad Lamanšským kanálem a brodili se sněhem Ukrajiny, Běloruska i Polska, aby bojovali na československých hranicích u Dukly. Mezi těmi tisíci padlými bylo mnoho Slováků a žádný z nich neumíral za Slovenský stát, ale za Československo. A přesto je to všechno pryč! O rozdělení je rozhodnuto, to dnes ví i opozice a nemá již smysl pokoušet se zachránit nezachránitelné. Proč?

Lapidárně řečeno rozhodly volby. Češi volili ekonomickou reformu, jejíž principy představuje osobnost Václava Klause. Slovensko volilo Měčiara a jeho HZDS. Tyto dva politické subjekty při nejlepší vůli nemohou najít společnou řeč. Již v této chvíli se cesty znatelně rozcházejí. A proto hovořit o společném státě ještě dnes je nevhodnou hrou některých politiků, kteří v něj již sami nevěří.

Tím větší překvapení vyvolal návrh na Česko-slovenskou unii. Člověka maně napadá: je to seriózní hra s občany? Vůbec si myslím, že po prvních jednáních alespoň česká vládní reprezentace měla občanům jasně vysvětlit proč a za kolik dojde k rozchodu. To jim vlastně nikdo neřekl, i když v posledních dnech se konkrétní příklady objevují. Je totiž samozřejmé, že nelze uzavřít obranné společenství se Slovenskem, jestliže ono trvá bezvýhradně na mezinárodní suverenitě. Nelze přece mít rozdílnou zahraniční politiku a společnou armádu. Komu by taková armáda sloužila? Druhým rozhodujícím dělicím prvkem je ekonomika. Ministři pro správu národního majetku a privatizaci se již rozhodli, že druhou vlnu uskuteční každý sám. Rozdíl bude i v daňové politice, zemědělství, v sociální oblasti. Co pak chtějí spojit? Vznikl by takový zmatek, že průchodnost ekonomiky by byla v nendávratu. A že to jde třeba ve Švýcarsku? To je sice pravda, ale za jeden švýcarský frank se dnes platí až dvacet tři korun. Bude-li frank za korunu, mohou v Praze dělat také mnohé ekonomické eskamotáže. To však nastane až za takových deset let.

Prostě není třetí cesty. Buď každý zvlášť, nebo dohromady. To však pouze za podmínek fungující federace. Ten moment však již prošvihli. Škoda! Neměli bychom však klást vinu české reprezentaci. Ta se snažila, na můj vkus až moc dlouho, bránit společný stát. Tak dlouho, že dnes teprve pracuje na české ústavě, zatím co SNR svou již přijala. Proto se mi nelíbí, že slovenská vládní reprezentace napadá Českou republiku z pomalosti. Startovní čára nebyla stejná. Myslím si, že než sestavovat návrh na unii, měla se energie napnout k vypracování té tisícovky oboustranných smluv, které jsou bezpodmínečně nutné k dalšímu životu. Vždyť rozhodnutí, ač bolestný, nemusí být konečný. Dejme jim nyní oddechový čas. Ať začnou opět dělat. Čeká je rozhodující zápas o reformu a tím i o další existenci České republiky.

Škoda, že tak lapidární pojmenování rozchodu přišlo z Německa.

D. VORÁČOVÁ, Berlín

Z VÝLETU DO ČECH

Není tomu tak dávno, co česká a slovenská města a vesnice působila neupraveně a ospale. Procházka po nich prý byla nekonečnou nudou. Výkladní skříně zivaly rozbitými okny, rolety byly potřáhané a často beznadějně stažené. Tak tomu bylo bez rozdílu všude a to i ve městech, která měla v minulosti zvuk a patřila k turistickým atraktivitám. Mezi taková patřivaly i Čelákovice, ležící v bezprostřední blízkosti Prahy. Za první republiky bylo čelákovické Grádo pojmem přitahujícím tisíce výletníků, kterým sloužilo nepřeberně množství restaurací, hotelů a obchodů všeho druhu. Tato slavná minulost byla neskutečným snem a všichni byli přesvědčeni, že se již nikdy nevrátí.

Stačily však dva roky politických a ekonomických změn, aby se vše začalo měnit. Jít dnes hlavní třídou v Čelákovicích je radost. Vítají vás výkladní skříně plné zboží, nápaditě vývěsní štíty. Určitě neminete cukrárnu pana Vocásk. Její interiéř i exteriér je chloubov nejen jeho, ale i místního majitele stavební firmy pana Tichého. Vykouzlili tu malý dvorek, kde za uměleckou mříží najdete příjemný koutek k posezení. Cukrář Vocásek je mistr oboru a řemeslo se v jeho rodině dědí po několika generacích. I syn se rozhodl kráčet ve šlépějích svých předků. Filozofie této dynastie je jistě poučná i pro druhé. Jsou totiž přesvědčeni, že člověk nemusí krást, aby vydělal. Jsou přesvědčeni, že vydělávat se dá i kvalitou, slušností a láci. Je to sice zdoluhavé a trochu i náročné, ale bezesporu i trvalé. A tak zde dostanete výstavní zákusky za pár korun. Dvě kávy, čtyři zákusky na necelý USD.

Nejsou ojedinelí v tomto městečku. V malém domku na hlavní třídě bydlí i rodina Tržických. Během krátké doby postavili kráček malý jako dlaň. Co chybí na velikosti dohonili sortimentem. Kráček se specializuje na nápoje. V USA a Kanadě je zcela běžné, že nápojům je věnován samostatný obchod. V Československu to tak obvyklé není. Nápoje dostanete v obchodě s potravinami, tento kráček v Čelákovicích je něčím výjimečným. Můžete nakoupit z desítky značek piva, vína a likéry domácí i zahraniční výroby, nechýbí mléčné výrobky ani limonády všeho druhu. Paní Tržická je obchodnicí v tom nejlepší slova smyslu a přesvědčí vás o výhodnosti a tak než se nadějete, máte plnou tašku lahví. K tomu přidá úsměv a vzpomínku na místní ochotnický spolek Josefa Kajetána Tyla.

Mohl bych pokračovat. Třeba výbornou pekárnou, která stačí zásobovat chlebem, koláči a pečivem nejen Čelákovice a jejich bezprostřední okolí, ale i Prahu. Nestačí péci a tak rozšiřuje výrobu a otevírá stále další a další pracovní příležitosti, což jistě není zanedbatelné.

Pochvalu by si zasloužila jistě i radnice, která sice zatím stále nemá možnost pomáhat jak by chtěla, ale má v čele muže, který nejen, že je rodákem a tím i zdravým patriotem, ale o svém městě a jeho historii ví tolik, že může skutečně kvalifikovaně zasahovat a radit. Ing. Špaček, starosta Čelákovic, patří k novodobým představitelům města a je jim jen třeba přát zdar.

Tuto malou procházku po českých huzích a hájích bych rád skončil promluvou, kterou měl ke svým spoluobčanům po sametové revoluci Jiří Hanzelka. Přišli jej navštívit a dotazovali se, když u nich bude tak čisto jako v Německu. Cestovatel a spisovatel jim odpověděl: „Až si uklidíte“. V Čelákovicích začali a zatím se jim daří. Pán Bůh zaplať!

T. MAREK, Kanada

KDO JE VÍC?

Od sametové revoluce se v emigračním tisku často objevují příspěvky a dopisy čtenářů. vedoucích pře o to, komu přičknout větší morální zásluhy za uplynulých dvacet či více let – emigraci, nebo tuzemcům, a kdo má být teď komu víc za co vděčen. K dobru cituji slova písničkářů Palečka a Janíka:

Já jsem emigrant a kdo je víc?
Já byl venku, tys nedělal nic.
Já statečně emigroval,
za tvou svobodu bojoval.
Já byl venku, tys nedělal nic.

Já jsem tuzemec a kdo je víc?
Já byl tady, tys nedělal nic.
Já zůstal a trpěl rád,
a neměl, co jsem neukrad.
Já byl tady, tys nedělal nic.

A píseň končí:

Když to dáme dohromady,
jeden tam a druhý tady,
snad to řáko dopadne.

Přimlouval bych se za trochu větší velkorysost u obou stran. Připustíme, že ve velké většině jednali lidé podle svých nejlepší úmysly. pro některé to znamenalo emigrovat a pro některé zůstat. Za jednoho Škvoreckého zůstal doma jeden Havel, a za jednoho bezejmenného emigranta, který odešel, aby připravil co nejlepší život svým dětem, zůstal doma jiný, který se pachtil, aby se jeho děti měly co nejlépe.

M. CUC, Kanada

VÁŽENÝ ZÁPADA TODAY

Nové vydání „Západ today“ je opravdu osvěžující publikace a splňuje předpoklady o časopise, který bude schopen uspokojit čtenáře jak venku tak i doma.

Přeji Vám hodně úspěchů do další práce a věřím, že „Západ today“ se stane jedním z nejoblíbenějších časopisů v nové etapě našeho kulturního života.

M. PUCHMAJER, USA

KONTO ♥ MÍŠA

MÍŠA

SBÍRKA
NA LEKSELLŮV GAMMA NŮŽ
se blíží k závěru. Chybí ještě 6,2 miliónů korun.

**ČÍSLO KONTA MÍŠA JE:
9133-031/0510 u IB Praha 1**

VÝBĚR Z NEJNOVĚJŠÍCH TITULŮ NA ČESKOSLOVENSKÉM TRHU

● Zdeněk KALISTA:

TVÁŘ BAROKA

Knihy odkrývají s neobyčejnou hloubkou kořeny baroka, momenty formující psychiku tehdejšího člověka i duchovní charakter doby.

Státní pedagogické nakladatelství

● Jaroslav ŠETELÍK: PRAHA

Barevné reprodukce známého impresionistického malíře, pražského rodáka Jaroslava Šetelíka. Doprovodné texty v čes., něm., angl. a franc. jazyce

PLUTO – Pražské nakladatelství J. Poláčka

● Josef SUDEK:

PRAHA PANORAMATICKÁ

Rozsáhlý obrazový soubor využívá specifiky panoramatického záběru. Král českých fotografů Josef Sudek (1896–1976) v práci, která předznamenala jeho světový úspěch, zachytil nostalgická svědectví o proměnách našeho hlavního města. Vychází též v cizojazyčných mutacích. Úvodní báseň Jaroslav Seifert.

ODEON

● Adolf BORN

Soubor dvanácti grafických listů formátu 30×42. Úvodní slovo Miloš Macourek. Doprovodný text v čes., něm., angl. a franc. jazyce.

PLUTO – Pražské nakladatelství J. Poláčka

● Karel ČAPEK

VE FOTOGRAFII

Vynikající monografii uspořádal literární vědec Jiří Opelík s využitím unikátního archívu z pozůstatosti dr. M. Halíka. Přes 175 fotografií s průvodním textem složeným z citátů z Čapkova díla dokumentuje spisovatelovu životní cestu. Čtyřjazyčné popisy fotografií a resumé.

Nakladatelství ISERIN, váz. 79 Kčs.

● Milan KOPECKÝ:

KOMENSKÝ JAKO UMĚLEC SLOVA
Čtrnáct kapitol o básnické, beletristické, dramatické a literárně teoretické tvorbě Jana Amose Komenského.

Masarykova univerzita, Brno, váz. 52 Kčs

● Jiří CHLÁDEK – Ilona NOVÁ:

PORCELÁN KOLEM NÁS

Knihy seznamuje s historií výroby keramiky a porcelánu i s principy výrobní technologie a problémy s touto výrobou souvisejícími. Pro zájemce o sbírky porcelánu jsou určeny informace o nejvýznamnějších expozicích v tuzemsku i zahraničí.

Nakladatelství technické literatury a Karlovarský porcelán

● CITÁTY SLAVNÝCH

Přes 1300 citátů z děl světových i českých autorů, abecedně sestavených podle věcných hesel, hovoří moudře, ale i s ironií a vtipem. Citáty doplňuje rejstřík autorů.

ZEUS-B, brož. 39 Kčs

● Zdeněk

KUČERA-KUNŠTÁTSKÝ: ROZMARNÝ SVĚT CITÁTŮ A AFORISMŮ

S podtitulem Lvem salónů snadno a rychle návod k vysoké úrovni společenských debat i soukromých rozhovorů.

● KATALOG ORGANIZACÍ A FIREM V ČSFR

Zapsaných v podnikovém rejstříku. Encyklopedická příručka obsahuje abecední seznam registrovaných organizací a firem a jejich přehled podle oborů činnosti.

Špaček Software ve spolupráci s Českým statistickým úřadem

● Patrik OUŘEDNÍK:

ŠMÍRBUCH JAZYKA ČESKÉHO

Vymežit hranice spisovné a obecné češtiny stejně jako přesně definovat rozsah pojmů slang a argot není lehkou záležitostí. Encyklopedie této nekonvenční češtiny obsahuje 1200 tematických skupin a na 15000 hesel. Celek je doplněn více než 1300 citáty z původní a překladové literatury.

Nakladatelství Ivo Železný

● Václav KLAUS:

EKONOMICKÁ VĚDA A EKONOMICKÁ REFORMA

Do pěti částí od soudobého ekonomického myšlení ve světě, přes ekonomický systém a možnosti jeho změn po ekonomickou reformu v praxi zařadil autor své statě a eseje.

GENNEX & TOP Agency

● Karel FELT:

HVĚZDY V EVROPSKÝCH SLUŽBÁCH

Dvanáct příběhů reprezentantů československé kopané působících ve dvanácti evropských zemích.

CESTY, brož. 30 Kčs

● Jindřich HORÁK – Jan HALADA: FOTBALOVÉ KLUBY SVĚTA

Nejpřednějších 471 fotbalových klubů z celého světa se představuje všem příznivcům fotbalu ve skvostně vypravené publikaci se všemi základními fakty a informacemi z historie i dneška.

Lidové nakladatelství

● Julius SATINSKÝ:

MOJI MILÍ SLOVÁCI

Fiktivní dopisy psané slovenskému čtenáři, v nichž si populární komik dovolil vzít na mušku specifika slovenské národní povahy.

Čs. spisovatel

● Ludvík AŠKENAZY:

SVĚTLA ZASTAVENÉHO ČASU

Výbor z nejlepších próz dlouho nevydávaného autora, který uložil do svých děl humanistické ideály a víru v lepší stránky lidského života.

Mladá fronta

● Josef Jaroslav MAREK:

OSUDY DOBRÉHO VOJÁKA ŠVEJKA PO DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLCE

První díl cyklu V šest večer u Kalicha nás zavede do útulné pražské hospůdky, v níž se scházejí po válce Švejk a jeho přátelé. Ilustrace v duchu kreseb J. Lady Jiří Pěkný.

Nakladatelství JAN, brož. 25 Kčs

● František NEPIL:

DOBROU A JEŠTĚ LEPŠÍ NEDĚLI

Soubor osmadvaceti fejetonů oblíbeného vypravěče zaujme nejen osobitými pohledy na skutečnost, ale i svižným stylem. Ilustr. M. Jágr.

RADIOSERVIS, brož. 44 Kčs

● Jiří GRUŠA: MISTR PANNY

Osobitá rodinná kronika tří generací. Románem, který se pohybuje na pomezí skutečnosti a fantazie, se proplétá příběh nenaaplňené chlapecké lásky. Ilustr. Jan Souček.

Mladá fronta

● Artur BREISKÝ: TRIUMF ZLA

Knihy esejisticky a beletristicky čistého stylu, plná subtilních myšlenek, z pera předního představitele české dekadence, autora z okruhu někdejší Moderní revue.

● Vlasta JAVOŘICKÁ:

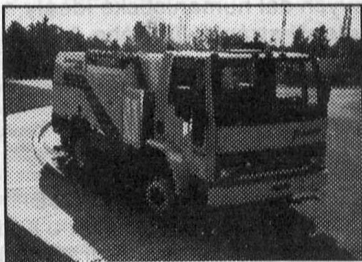
RODNÉ BRÁZDY

Po mnoha letech vycházejí opět venkovské romány Vlasty Javořické. Knížka přináší několik povídek pro ženskou čtenářku.

ROAD, brož. 28 Kčs

Kanadané, jestliže se dáme do toho společně, prorazíme ve světě!

Naše pracovní příležitosti přímo závisí na skutečnosti, jestli Kanada obstojí ve světové konkurenci. Naše konkurenceschopnost se zlepší, jestliže nebudeme podceňovat odborné vzdělání, které zjišťuje prosperitu pro nás i pro naše děti. Musíme však my sami něco investovat, abychom se stali zemí, která toto může o sobě říci... Ano, my to dokážeme...

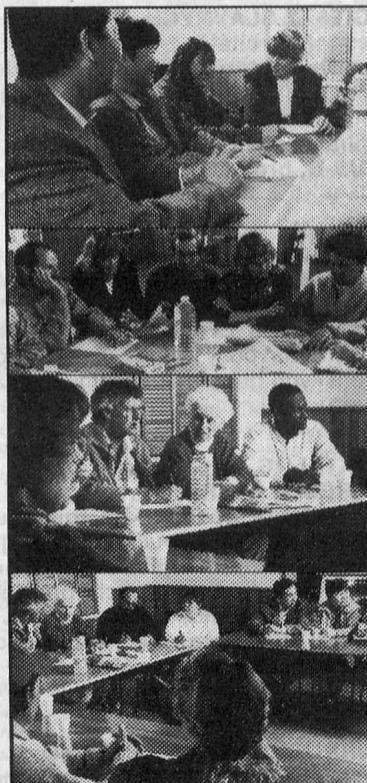

SWEEP RITE MANUFACTURING INC., REGINA

Každý ví, že malá společnost z Reginy se nemůže prosadit na světovém trhu. Každý, kromě prezidenta Sweep Rite Manufacturing Inc. Les Hulicka. Díky dokonalé technologii a zlepšovatelství mohou jeho metařská auta čistit města na celém světě. Export činí až 75 % ročně z celkového prodeje.

Ano, my to dokážeme... máme o tom důkazy

Kanadané jsou úspěšní každý den. Platí to pro mnohé jednotlivce i podniky... a mají z toho užitek jednotlivci, jejich okolí i celý kanadský průmysl. Stovky kanadských společností dosáhly úspěchu na mezinárodním poli. Vytvořily tak zaměstnání, nová pracovní odvětví, a pracovní příležitosti pro tisíce Kanadanů a kanadské výrobky pronikly na světové trhy.

VEŘEJNÉ DISKUSE

Programová skupina Iniciativy za prosperitu vytváří akční plán, který by odrážel společný postoj a který bude Kanadanům předložen v září. Seznámili jsme se s názory Kanadanů, kteří se chtěli zúčastnit na tomto akčním plánu... V sérii „veřejných diskusí“ mohly tisíce Kanadanů ve 186 obcích v celé Kanadě přispět svými nápady k tomu jak využít vlastních schopností, příležitostí a vzdělání, v různých oblastech a obstát v konkurenci. Hovořili o tom, jak udržet svou životní úroveň v budoucnosti. Závěr: Každý z nás má svou roli ... a vláda to bere v úvahu.

Ano, my to dokážeme... stavět na našich úspěších

Máme tradici spolupráce s jinými světově úspěšnými programy v lékařství, v mírovém sboru a vesmírném programu. Ale je zde ještě jeden velice důležitý činitel. Potenciál Kanady závisí na rozhodnutí jednotlivých Kanadanů být těmi nejlepšími.

ANITA LÉGER, QUEBEC

„Odstěhovala jsem se do Quebecu s ontarijským učitelským diplomem. Několik let jsem mohla pouze suplovat. Věděla jsem, že zde těžko dostanu práci na plný úvazek, pokud si nezvýším kvalifikaci. Poté, co jsem získal quebecký učitelský diplom, učím na plný úvazek a mám lepší plat a zjistila jsem, že jestliže chcete lepší budoucnost, musíte být ochotni se přeškolit. Mně se to vyplatilo.“

Ano, my to dokážeme... protože máme lidi

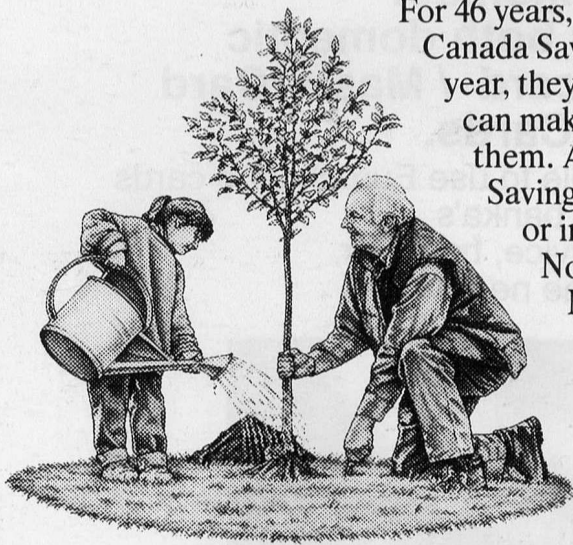
Je zapotřebí soustředit svou energii na naše nejdůležitější ekonomické příležitosti... a připravit se na prosperující budoucnost.

Ano, my to dokážeme!

Canada

PLAN FOR TOMORROW WITH

CANADA SAVINGS BONDS

For 46 years, millions of Canadians have counted on Canada Savings Bonds to build their future. Again this year, they're one of the best all-round investments you can make. And you don't have to be a citizen to buy them. Any Canadian resident can buy Canada Savings Bonds. They're on sale wherever you bank or invest from Monday, October 19 to Monday, November 2. You may date your payment November 2, so that you don't have to pay for your bonds before they start earning interest on November 1.

Safe and Secure. Canada Savings Bonds are fully guaranteed by the Government of Canada. They're a safe, secure investment that never falls in value.

Cashable Anytime. Canada Savings Bonds can be cashed at any time, so your money is never locked in.

Competitive Rate of Return. Canada Savings Bonds offer a competitive rate of return, especially when you consider that they can be cashed at any time. This year's rate of return and purchase limit will be announced in mid-October. Details will be available wherever Canada Savings Bonds are sold.

Don't Be Late! Remember, November 2 is the last day you can buy your new bonds at face value. But the bonds may be withdrawn from sale at any time.

**Canada
Savings
Bonds**

**Les Obligations
d'épargne
du Canada**

Canada

Buy Yours From Oct. 19 To Nov. 2

KOMERČNÍ
BANKA^{a.s.}

On 19 February 1992 Komerční banka, a. s. became the first commercial bank in the former Eastern bloc countries to introduce an on-line Automated Teller Machine network /Bankomat/.

The system accepts both domestic and international Eurocard / MasterCard and Cirrus Cards.

At the present time it is not possible to use Eurocheque cards with Komerční banka's Bankomats. This service, however, will be available in the near future.

*ATM – nonstop service
ATM lobby – office hours on!*

Location and ATM Type

KB CENTRUM	ATM	Na Příkopě 3, Praha 1
KB Praha 1	ATM lobby	Na Příkopě 28, Praha 1
KB Praha 5	ATM	Štefánikova, Praha 5
ÚDA Praha 6	ATM	Vítězné nám. 4, Praha 6